JECO

UNIVERSUL COPIILOR

JECO LE SPUNE TOTUL COPIILOR DE TOATE VÎRSTELE!

Nimic mai instructiv și mai atrăgător decît jocurile JECO! Jucîndu-se, copiii își dezvoltă cunoștințele, atenția, memoria, spiritul de competiție și de echipă.

Părinți, cumpărați copiilor dv. ultimele noutăți JECO:

● jocuri logice pentru toate vîrstele ● jocuri de cărți, joc pentru preșcolari și școlari mici ● jucării din lemn și din material plastic ● jocuri mecanice ● casete cu programe de jocuri pe calculator și literatură de specialitate

În țară, jocurile și jucăriile se găsesc la toate magazinele din rețeaua Cooperației de Producție, Achiziții și Desfacere a Mărfurilor, iar în București la magazinele RECOOP din: B-dul Republicii nr. 80 A, Calea Moșilor nr. 135 și 282, str. 13 Decembrie nr. 26, B-dul Gh. Gheorghiu-Dej nr. 95, „Pasajul Victoria", Calea Victoriei nr. 16–18, micromagazinul din holul Teatrului „Ion Creangă".

Timpul liber

OAZA DIN TEI

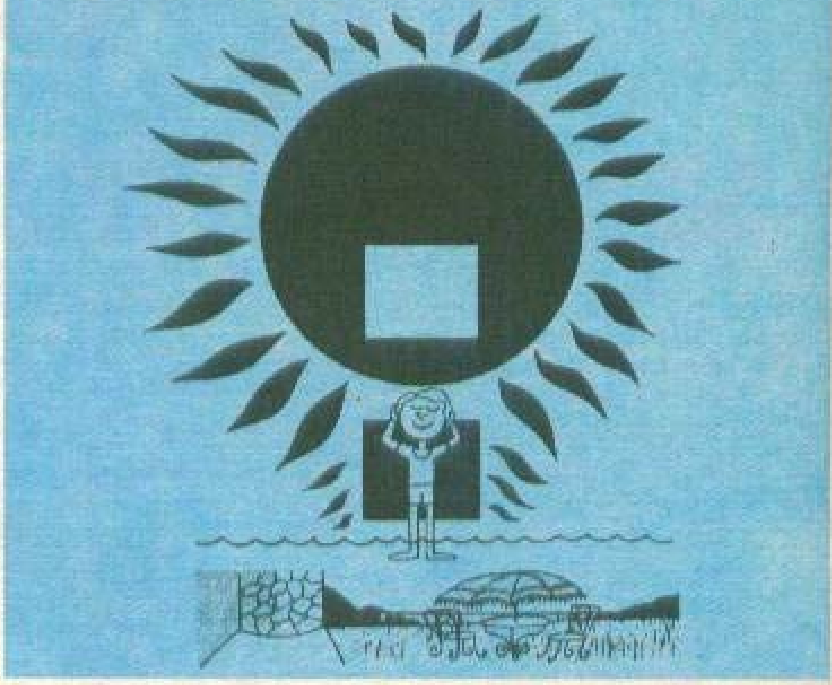

Există în Capitală un loc pe care-l caută toată lumea. I se spune „Studențesc", întrucît se află sub oblăduirea Centrului Universitar București, dar i se mai spune așa și dintr-un soi de respect nostalgic al tuturor vîrstelor față de amintirea studenției. Pentru că „La studențesc" își dau întîlnire toți cei care acceptă ideea că tinerețea nu e o vîrstă, ci o stare de spirit.

E drept, nucleul care vitalizează întregul complex sînt studenții, dar acest nucleu de viață și trăire universitară — exprimat printr-o veritabilă agendă a „acțiunilor" culturale și de agrement, ce se derulează în cavalcadă aproape tot cursul anului — magnetizează, la rîndu-i, dorința tuturor celor care au trecut pe aici de a mai reveni în mediul tonifiant de la „Studențesc". Un spațiu al tuturor sporturilor, o scenă răspîndită în aer liber, un amfiteatru al delectărilor spirituale celor mai diverse, un litoral „adus" la marginea Capitalei; pe scurt, o oază de confort elevat — acesta este astăzi Complexul studențesc cultural-sportiv „Tei".

La pupitrul acestei imense orgi de sunet și lumină stau cîțiva oameni care știu nu numai cînd și pe ce clape să apese, ci și să-și compună partiturile în perfect acord cu menirea acestui teritoriu de spirit și tinerețe. Ei sînt directorul coordonator Ion Stoica, directorii adjuncți Mircea Angelescu și Virgil Stoica, președintele sindicatului, Gheorghe Chiru, și mai tinerii lor colaboratori ce încearcă — altfel nu se poate! — să țină pasul cu acești „veterani" ai mișcării studențești, rămași fideli unor preocupări ce fac neobservată trecerea timpului, în fiecare zi de vară și-n verile fiecărui an.

Deși în plină prefacere arhitectonică (un uimitor elan și neastîmpăr constructiv primesc neconteniț complexul), „oaza din Tei" e un tărîm ce face cinste celor care-l gospodăresc și-l ocrotesc.

O. ȘT.

Fotografii de PAUL AGARICI

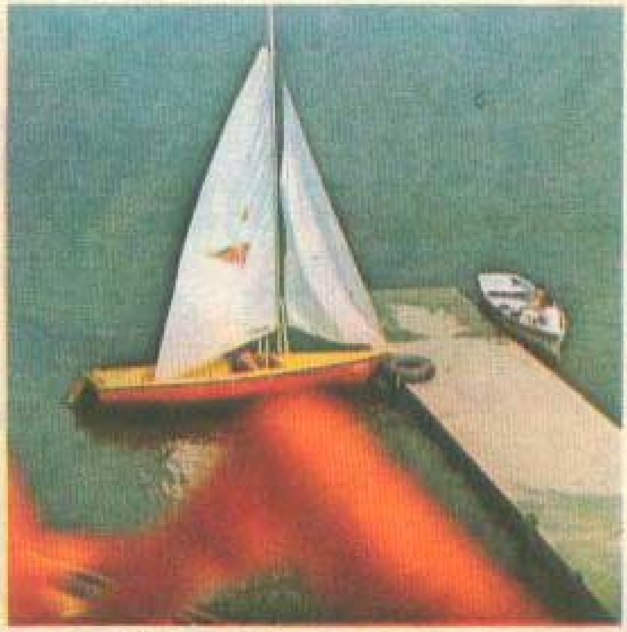

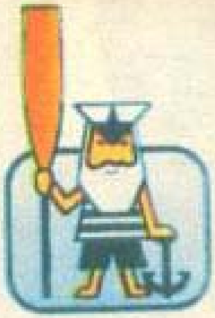

Prin dotările sale și prin larga paletă de manifestări cultural-sportive ce se succed aici aproape tot timpul anului, Complexul studențesc „Tei" este unul din locurile favorite de recreere ale bucureștenilor, în special ale celor tineri. Sînt zile, notează reporterul nostru, cînd în incinta complexului se adună peste 15000 de vizitatori

WOOLMARK

o garanţie a calităţii

23 de intreprinderi specializate din cadrul MIU, licenţiate de Secretariatul Internaţional al Lînii, produc, în baza unor parametri superiori, articole din lînă pură virgină (lînă la prima prelucrare), care au un numitor comun:

CALITATEA

Oriunde întîlniţi produse cu eticheta WOOLMARK, fiţi siguri că reprezintă o investiţie ce dă satisfacţie deplină!

WOOLMARK
WOOLMARK
WOOLMARK
WOOLMARK
WOOLMARK
WOOLMARK
WOOLMARK
WOOLMARK

LÎNĂ PURĂ VIRGINĂ

Sportul și arta: „Discobolul", marmură romană, replică la celebrul bronz grecesc (stînga); dedesubt, „Selena cu arc", sculptură de Antoine Bourdelle (1917)

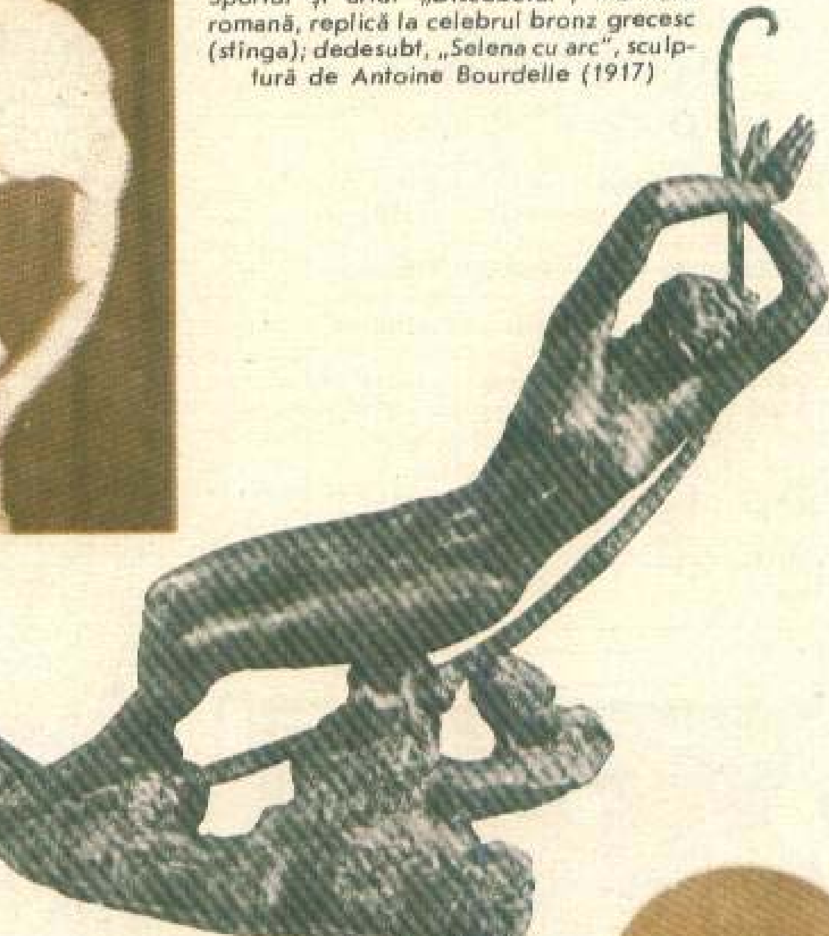

Un almanah în almanah: 38 de pagini de sport, deschise spre evenimente și personaje aflate în prim-planul atenției dumneavoastră

DIN SUMAR

- ☐ **Pregătiri pentru C.M. de fotbal: cine bate la porțile Romei!**
- ☐ **Din jurnalul unui turneu: handbal și gheizere**
- ☐ **Handbal, ultima oră: trofee pentru fetele noastre**
- ☐ **Doi magicieni ai balonului rotund: Mircea David și Ion Voinescu**
- ☐ **Cînd vedetele se destăinuie: de vorbă cu Steffi Graf și J. Cruyff**
- ☐ **O cursă contracronometru prin timp: aleargă, calule, aleargă!**
- ☐ **Șah cu Margareta Mureșan: sportul minții acum o sută de ani**
- ☐ **Toată lumea face sport**

STADIOANELE CUPEI MONDIALE, ITALIA 1990

Grupa A: ROMA (Stadionul Olimpic, 79571 locuri)
FLORENȚA (Stadionul Municipal, 45485 locuri)
Grupa B: NAPOLI („San Paolo", 76134 locuri)
BARI (stadion în construcție, 57186 locuri)
Grupa C: TORINO (stadion în construcție, 67028 locuri)
GENOVA („Luigi Ferraris", 55733 locuri)
Grupa D: MILANO („San Siro", 77236 locuri)
BOLOGNA („Dall'Ara", 38122 locuri)
Grupa E: VERONA („Bentegodi", 43308 locuri)
UDINESE („Friuli", 40182 locuri")
Grupa F: CALIGARI („Sant'Elia", 40951 locuri)
PALERMO („La Favorita", 38147 locuri)

mondial 90

- 8 iunie — 21 iunie: **jocuri în cele șase grupe (la orele 17 și 21); jocul inaugural: Milano, 8 iunie, ora 18;**
- 23 iunie — 26 iunie: **optimi de finală** (cîte două echipe calificate din grupele preliminare vor alcătui patru grupe de cîte trei echipe);
- 30 iunie și 1 iulie: **sferturi de finală (în două grupe de cîte patru echipe)**
- 3 și 4 iulie: **semifinalele (ora 20 în „cruciș", între primele două clasate în grupele „sferturilor")**
- 7 iulie: **finala „mică" pentru locul 3 (ora 20)**
- 8 iulie: **finala „mare" (ora 20, Stadionul Olimpic din Roma).**

Repartiția în cele șase grupe preliminare va fi făcută prin tragere la sorți, în luna decembrie 1989, la Roma, după ce, în prealabil, F.I.F.A. va desemna alți patru capi de serie, în afara Italiei (grupa A, nr. 1, triplă campioană mondială, țară organizatoare) și Argentinei (grupa B, nr. 5, campioană mondială en titre), deja stabilite în această postură.

CINE

Grupa I a preliminariilor C.M. '90 are trei particularități: reunește trei echipe balcanice, mai mult obișnuite să joace între ele partide amicale (România, Grecia, Bulgaria), cărora li se alătură „bruiajul" vikingilor din Danemarca; apoi, în urma „convenției de la Atena" (ianuarie 1988), adoptată totuși în ciuda votului „contra" al delegației noastre, jocurile se dispută sistem cupă, simultan, cîte două în aceeași zi; în sfîrșit, aceste 6 caluptri de cîte 2 jocuri paralele sînt repartizate simetric, cîte două — în toamna anului '88, în primăvara lui '89 și, se pare, decisivele, în toamna lui '89.

Rezultatele primelor manșe sînt cunoscute:

19 octombrie 1988: Bulgaria — România 1 — 3; Grecia — Danemarca 1 — 1; 2 noiembrie 1988: România — Grecia 3 — 0; Danemarca — Bulgaria 1 — 1; 26 aprilie 1989: Grecia — România 0 — 0; Bulgaria — Danemarca: 0 — 2; 17 mai 1989: România — Bulgaria 1 — 0; Danemarca — Grecia 7 — 1.

În urma acestor jocuri, naționala României se află pe primul loc în grupă (cu 7 p. din 8 posibile), decisive fiind, cum se știe, jocurile cu Danemarca, în care trebuie să obținem 2 puncte din 4. La vremea respectivă, s-a remarcat forța de joc (și de șoc) a noii noastre reprezentative, care față de campania precedentă (încheiată cu acel 0 — 0 „leșinat" de la Viena), nu-l mai avea pe Bölöni (devenit între timp recordmen al selecțiilor în națională), dar includea trei debutanți în jocurile oficiale: Sabău, Gh. Popescu și Rotariu, toți trei prezenți în formațiile de începere a jocurilor cu Bulgaria și Grecia.

În toamnă urmează a treia manșă a grupei:

11 octombrie: Danemarca — România; Bulgaria — Grecia; 15 noiembrie: România — Danemarca; Grecia — Bulgaria.

Deci ne-așteaptă o dublă confruntare cu echipa Danemarcei, una din favoritele grupei, fapt care a constituit argumentul principal (neglijat, din păcate) al contestației ce-am depus-o în legătură cu această planificare a jocurilor. Sperînd că, în speculațiile noastre de suporteri, vom trece peste acest lu-

SPORT

BATE LA PORȚILE ROMEI?

cru la fel de ușor cum fotbaliștii noștri au trecut de adversarii lor din teren, să remarcăm un lucru mult mai semnificativ — și anume că la porțile Romei bat, de astădată, cîțiva fotbaliști foarte tineri, pentru care calificarea la „Coppa del Mondo" ar reprezenta o premieră cu adînci rezonanțe asupra carierei lor de sportivi.

Multe speranțe se leagă de **IOAN OVIDIU SABĂU**, care a intrat în națională la 20 de ani fără 9 zile (3 februarie 1988, în jocul de la Haiffa, cu selecționata Israelului) și a rămas în clubul tricolorilor ca un titular sigur pentru toate celelalte 11 jocuri ale naționalei (inclusiv cel cu Italia, 29 martie, Sibiu, cînd a și marcat golul victoriei printr-o acțiune individuală de senzație). Specialiștii și comentatorii sînt unanim de acord în a susține că ascensiunea lui Sabău este una dintre cele mai spectaculoase înregistrate de fotbalul nostru, de la Dobrin încoace. Presupunînd că stilul lui de joc vă este, stimați cititori, suficient de cunoscut, ne vom rezuma aici la a-l cita doar pe Rinus Michels, fost antrenor al naționalei Olandei pe vremea (iunie 1988) cînd jucam un amical la Amsterdam și la sfîrșitul căruia declara: „Mi-a plăcut mult jocul lui Sabău, un mijlocaș cu o mare rază de acțiune, la fel de util în ofensivă ca și în defensivă. Prin calitățile și tinerețea lui, poate realiza o frumoasă carieră internațională". Punctînd deci că, spre deosebire de alți îndrăgostiți ai driblingului, Sabău „face" la fel de bine și faza de apărare, nu ne mai rămîne decît să contăm pe seriozitatea lui de ardelean din Valea Florilor, astfel încît talentul pe care-l are cu carul să se poată împlini inclusiv (sau mai ales) sub tricoul echipei naționale.

Un al doilea debutant „sub mandatul" Jenei-Drăgușin este puternicul mijlocaș al Universității Craiova, **GHEORGHE POPESCU**. Purtat, la un moment dat, spre „înalta societate" a fotbalului de „vîrtejul" stelist în care se integrase după numai un sezon, Gică Popescu a dovedit că se poate ajunge acolo și prin calitățile proprii, nu numai ale echipei din care faci parte. Așa se explică menținerea lui în echipa națională, chiar și atunci cînd echipa de club nu oferea, prin rezultate și prestații în teren, prea multe argumente de încredere în pregătirea echipierilor săi. Dar, ca un făcut, Gică întotdeauna a evoluat la națională peste nivelul cu care ne obișnuisem în campionat, dovedind cel mai frumos lucru care poate exista în atitudinea unui sportiv: dorința ardentă de a sluji impecabil reprezentativa țării. La numai 22 de ani (născut la 9 noiembrie 1967), Gică Popescu pare o soluție pe termen lung la națională, într-un post pe care (exemplul e cunoscut) se poate juca la fel de bine și la 35 de ani. Să nu „scăpăm", oare, de atleticul mijlocaș craiovean vreo 10-12 ani de-aici încolo? Ar fi foarte bine și depinde

numai de el: naționala și fotbalul românesc au nevoie de astfel de certitudini.

„Coborînd și mai mult spre linia de apărare a echipei naționale, vom putea remarca un alt spectaculos debut, produs nici mai devreme, nici mai tîrziu decît împotriva „squadrei azzura", la Sibiu, 29 martie 1989: este vorba de **DAN PETRESCU**, fermecătorul fundaș dreapta al echipei Steaua, un băiat mereu cu mînecile suflecate, harnic și inventiv cît cuprinde, cu mersul ca pe arcuri și imprevizibil în mai toate contactele pe care le are cu mingea. Atras ca un magnet de careul advers, Dan Petrescu oferă un alt model al fundașului de margine ofensiv decît au putut fi un Fachetti ori Iovan al nostru; adică Dan are mai multă grație și eleganță decît forță și rezistență. El își depășește adversarii cu capul, nu cu picioarele. Cu o evoluție fulminantă în Cupa campionilor, și-ndeosebi în partida de la București cu Galatasaray, cînd a și marcat un gol în căutarea căruia se afla mai demult, Dan Petrescu a intrat definitiv în grațiile publicului, fiind, de-acuma, cerut insistent de galerie, chiar dacă tacticienii îi mai pot reproșa uneori excesiva predilecție pentru atac (acolo unde „se fac" fazele și vin aplauzele), în defavoarea apărării pe dreapta, pe unde mai poate scăpa cîte-o extremă rătăcită. La 22 de ani (născut la 22 decembrie 1967), Dan Petrescu a izbucnit spectaculos prin calitățile sale sportive și omenești, nefiind, desigur, deloc tîrziu să mai adauge „oarece tactică" (necesară într-un post de asemenea răspundere) cerută de vreo partidă sau alta.

Zăbovind mai mult asupra acestor tineri debutanți ai echipei naționale, nu înseamnă c-am neglijat tinerețea celorlalți „corifei" ai fotbalului nostru, ei înșiși foarte tineri, dar, oricum, cu mai multă experiență internațională; Hagi, Mateuț (cîte 24 de ani) și Lăcătuș (25) sînt exemplele cele mai concludente de jucători tineri cărora le lipsește exact o prezență la C.M. pentru a spune că au gustat din majoritatea cupelor gloriei sportive. Alături de ei sînt ceilalți tricolori, aflați la vîrsta deplinei maturități sportive și care, poate, nu-și permit să amîne prezența la mondiale pentru '94: Lung, Iovan, Ungureanu, Rednic, Rotariu, Klein, Cămătaru, Pițurcă, Vaișcovici. Toți aceștia, și cei la care temperații, dar inspirații antrenori Emerich Jenei și Cornel Drăgușin vor mai apela, au datoria față de ei înșiși de a se pune umăr lîngă umăr pentru „a forța" porțile Romei, într-o ocazie unică, pe care tot ei au creat-o prin prestațiile de pînă acum și — tocmai de aceea — neavînd dreptul s-o risipească prin cine știe ce neglijență care nu i-ar costa atît pe ei, cît mai ales pe o întreagă generație de fotbaliști căreia îi sînt lideri incontestabili, respectați, iubiți și investiți cu marea răspundere de a „o duce" la „Coppa del Mondo".

SUCCES, TRICOLORI!

OCTAVIAN ȘTIREANU

Ion Andone

Adrian Bumbescu

Rodion Cămătaru

Nicolae Cristea

Gheorghe Hag

Ştefan Iovan

Michael Klein

Marius Lăcătuş

Silviu Lung

Dorin Mateu

Dan Petrescu

Gică Popescu

Mircea Rednic

Iosif Rotariu

Ovidiu Sabău

Nicolae Ungureanu

Claudiu Vaişcovici

NAȚIONALA VĂZUTĂ DE AL. CLENCIU

Emeric Jenei

Cornel Drăguşi

Ei vor porni spre Roma însoţiţi de urarea noastră: succes, tricolori!

CUPA I.H.F., 1988/1989

HANDBAL ŞI GHEIZERE

Fără îndoială, sînt întîlniri sportive din care rămîne şi altceva decît rezultatul. Mai bine zis, sportul este atît de generos uneori încît prilejuieşte alt tip de „întîlniri", unice sau foarte greu repetabile. Dacă n-am pune la socoteală rezultatul, am spune că Minaur Baia Mare, băieţii tineri şi chipeşi ai acestei echipe au avut şansa de a întîlni, în primul tur al Cupei I.H.F., ediţia 1988/89, o echipă din Islanda — de a poposi, deci, în această ciudată şi stranie insulă a Europei.

Sperăm că timpul va fi estompat supărarea tuturor pentru eliminarea echipei noastre, pe atunci deţinătoare a trofeului, astfel încît prin filtrele salvatoare ale memoriei să fi trecut doar ce-a fost dincolo de tabela de marcaj. Şi asta mai ales pentru că rezultatul din retur (victorie la 13 goluri diferenţă a islandezilor) nu poate fi desprins de contextul larg în care era privit acolo handbalul. Lămuritoare pentru toţi a fost, în această privinţă, mărturisirea pe care o făcea imediat după meci tatăl preşedintelui clubului şi al căpitanului echipei din Hafnarfjiardar, el însuşi fost jucător de handbal, acum înalt demnitar al ţării sale. Spunea domnul Mathiesen că în seara dinaintea jocului şi-a luat cei doi feciori şi s-au dus la mama lui, bunica lor, fostă sportivă şi ea, printre pionierii care aduseseră handbalul în Islanda. Şi s-au dus pentru un consiliu de familie, să-i ceară sfatul pentru meciul de a doua zi, „cum să facem să-i în- →

vingem pe acești români, care știu mult handbal, sînt puternici și-au un renume în lumea acestui sport". Și bunica le-ar fi spus doar atît: să se gîndească la „maica Islanda", la cît de mică este țara lor și la cîte greutăți au învins pînă a-și face viața pe care o au și la ce glorie îi așteaptă dacă vor învinge, pentru că meciul cu „minerii români" este un eveniment național, care interesează întreaga Islandă, nu numai pe cei vreo mie de spectatori din sală.

Probabil că așa le-o fi zis bătrîna, că prea transformaseră băieții lui Mathiesen jocul într-o confruntare de „acum ori niciodată".

Dar pînă să ajungem la această lecție pe viu de patriotism autentic, susținut, incontestabil, de-o valoare sportivă ce-avea să fie confirmată și cu alte prilejuri (vezi clasarea echipei naționale a Islandei pe locul întîi la C.M. din Franța), cu toții eram într-o buimăceală aproape totală. Aterizasem la Reykjavik, capitala cea mai nordică din lume, pe zi — după ceasurile noastre — , dar de fapt, în plină noapte polară, cînd soarele luminează la paralela 66 doar 3-4 ore pe zi. Lîngă hotelul pentru sportivi în care am fost cazați („Gisting og veitingar" se numea el)se afla sala de sport a complexului respectiv (ce mai reunea două terenuri de fotbal, terenuri de tenis și-o piscină cu apă termală), iar în sală, bine-înțeles, se juca handbal. Am văzut crîmpeie dintr-un joc de tineret, mai tîrziu erau în teren două echipe de surdo-muți, apoi un joc din liga secundă și-abia spre noaptea propriu-zisă, după ceasul local „programul" handbalistic s-a terminat cu un joc dintre două echipe fruntașe. Handbal pe pîine, comenta cineva — handbal ca sport de societate, sugera altcineva — în orice caz,

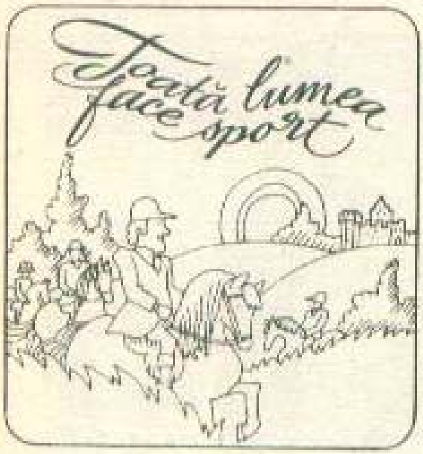

FLO-JO SE RETRAGE...

În plină glorie (a fost desemnată de toate anchetele drept cea mai bună sportivă din lume în 1988), deținătoare a unor recorduri mondiale fabuloase (10,49 pe 100 m și 21,34 la 200 m), triplă campioană olimpică la J.O. de la Seul, Florence Griffith Joyner a surprins, la 25 februarie 1989, lumea atletismului, anunțînd în cadrul unei conferințe de presă restrînse, organizată în apartamentul 910 A din hotelul Penta Plaza din New York, că se retrage din activitatea competițională. „Contractele publicitare îmi răpesc tot timpul, așa încît nu mă mai pot antrena cum trebuie. De aceea, am hotărît să renunț", a spus, cu lacrimi în ochi, „Flo-Jo". Dar nu numai filmele de reclamă pentru Mitsubishi, IBM, Coca-Cola, între altele, se află în preocupările post-competiționale ale „celei mai rapide femei din lume". După o experiență încurajantă într-un serial produs de compania NBC, „227", Florence Griffith-Joyner („Miss Olimpiada 88", 1,70 m, 59 kg) a primit oferta de a interpreta rolul unui „James Bond" feminin într-un serial finanțat de celebrul Eddie Murphy. Principalul motiv al retragerii este însă, se pare, cel dezvăluit de Gordon Baskin, managerul fostei atlete: „Flo-Jo vrea să aibă copii ..."

una din zecile de sălițe ale Reykjavik-ului demonstra cît de popular este acest sport în Islanda.

Antrenamentul de a doua zi a fost programat chiar în sala jocului, la Hafnarfjiardar. Sosind mai devreme, am așteptat să se încheie un joc de volei între două echipe de elevi, dar foarte „țîfnoase", după echipament și după cum luptau pentru victorie, într-o ambianță de meci internațional. Încă priveam cu îngăduință toate acestea, socoteam calificarea alor noștri ca și sigură, lucrul care ne punea un băț de mirare în priviri fiind doar coexistența misterioasă pe un același teritoriu a acestor miracole ale naturii care sînt gheizerele, ghețarii și vulcanii. Aceste elemente i-au făcut pe islandezi să-și boteze insula ca „țară a contrastelor" — dacă nu cumva contrast e un cuvînt prea slab pentru a asocia cei 8400 km² ai ghețarului Vatnajökull (cu strat de gheață adînc, sau gros, de 1000 m), cu apa ce iese din pămînt la 75°C (1500 Mw putere instalată din energia geotermală), cu lava celor peste 100 vulcani, mulți erupînd fără oprire de peste un mileniu și cu forța acestor gheizere ce-și trag numele de la Great Geysir, din care spuma apei ajunge la 60-70 m înălțime.

N-am fi înțeles, poate, nimic din Islanda dacă, la o firavă aluzie, gazdele n-ar fi reacționat prompt, ducîndu-ne spre un gheizer de lîngă orășelul Hverargerdi, la vreo 50 km de Reykjávik. Era în dimineața meciului, băieții se odihneau după antrenament, cînd ne-sportivii din delegație ne-am urcat într-un microbuz ce ne-a purtat vreo oră prin peisajul lunar al unei insule ce abia adună vreo 1000 ha cultivate cu cartofi și ricin — altceva neavînd cum să crească

→

HOȚII ȘI VARDIȘTII

Istoria fotbalului este plină de anecdote, de întîmplări hazoase, una dintre acestea fiind și cea de mai jos, povestită de francezii Francis Le Goulven și Gilles Delamarre în cartea „Marile momente ale Cupei Mondiale".

„Ultimul minut al finalei din 1958. Pele marchează al 5-lea gol — și ultimul — al Braziliei în meciul cu Suedia, care, în 11 jucători, n-a făcut mai mult decît Franța în 10. Arbitrul se precipită în plasă, de unde recuperează mingea, pe care o duce chiar el la centrul terenului. Pentru reluarea jocului? Nu, marsiliezul Maurice Guigue, care a oficiat fără greșeală această partidă, vrea, pur și simplu, să se asigure de acest suvenir neprețuit; balonul este privit cu ochi pofticioși de mulți, dar cine îndrăznește să atenteze la autoritatea omului în negru?

Arbitrul fluieră sfîrșitul meciului, semnalul producînd imediat un delir colectiv în tabăra braziliană: s-a văzut atunci încălcarea cea mai grosolană a protocolului, cînd învingătorii l-au îmbrățișat fără fasoane pe regele Gustav-Adolf, venit pe gazon să-i felicite.

Bucuria imensă nu l-a împiedicat însă pe masorul brazilienilor să se strecoare pînă la picioarele arbitrului, de unde a subtilizat celebra minge. Domnul Guigue a rămas cu buza umflată.

Și totuși, arbitrul acelei finale era de profesie ... jandarm!"

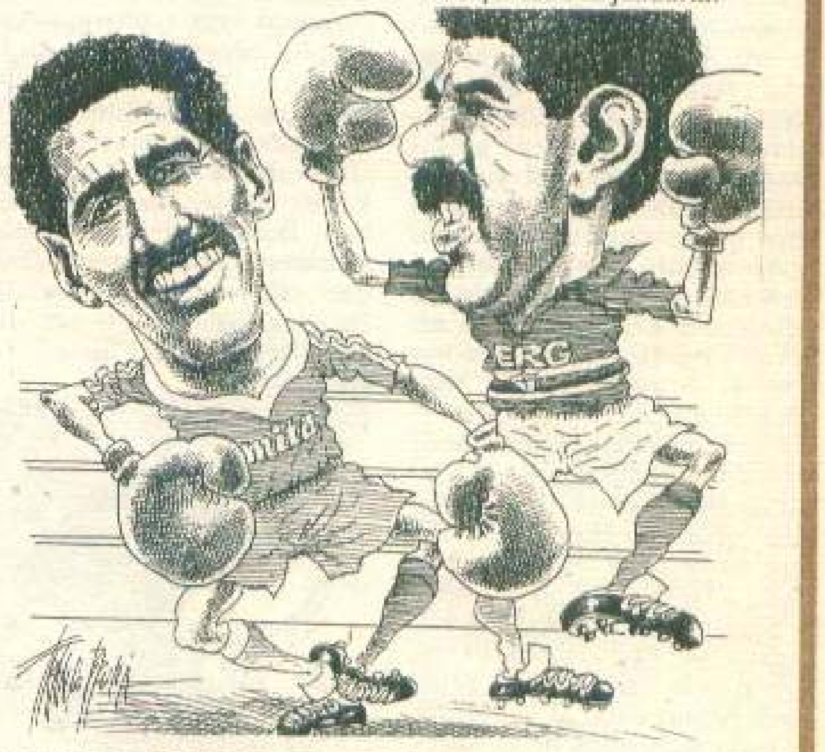

PORTRET ÎN OGLINDĂ. Toninho Carezo, cunoștința noastră de la Sampdoria, are chiar în campionatul italian de fotbal o copie (aproape) fidelă: e vorba de Luiz Milton, brazilian și el (caricatură din „La Gazzetta dello Sport").

pe un sol din bazalt și rocă vulcanică. Ajunși acolo, aveam să vedem ce superbă revanșă și-au putut lua oamenii asupra vitregiei naturii, „confecționîndu-și", parcă în ciuda reliefului de-afară, grădini acoperite în care creșteau toate florile lumii, de la cactuși și orhidee pînă la leandri și trandafiri japonezi. Totul era încălzit cu apă geotermală, inclusiv micile dar luxoasele hoteluri în care, ni se spune, vin mai ales americanii fascinați de forța tămăduitoare a apelor calde din adîncuri. „Eden" se numea o astfel de grădină — și, de-ndată ce-i treceai pragul, puteai înălța un imn de slavă măriei-sale Omul, singurul, într-adevăr, capabil să aducă raiul pe pămînt, și poate tocmai atunci cînd natura îi este definitiv potrivnică.

La meci n-aveau cum să fie mai mult de 1000 spectatori, pentru că sala clubului era ca oricare alta. Mathiesen jr. I, 36 ani, fost handbalist, acum șeful secției de handbal, era „fată în casă", făcea de toate, inclusiv pe speaker-ul sălii. Frate-său, căpitanul și pivotul echipei, avea să ne facă multe clipe grele, marcînd cele mai multe goluri. Peste tot era o curățenie de farmacie, pînă și inflexibilul Lascăr Pană fiind nevoit să-și lase pantofii la intrare și să pășească spre vestiare în papuci.

Cum spuneam, ecourile acelei înfrîngeri sperăm să fi trecut demult, dar nu fără a lăsa dîra unor învățăminte — din care principalul ar fi imensa forță a abnegației și dăruirii față de culorile patriei. O abnegație pe care islandezii au ridicat-o la rangul unui principiu fundamental al existenței în toate domeniile, de la sport la grădinărit, conștienți fiind că altfel n-ar fi rezistat pe-o insulă în care singurul lor aliat este, poate, curentul cald al Gulf Stream-ului.

Pentru Lascăr Pană, înfrîngerea înseamnă un an din viață, iar victoria — o zi din viață. De data aceea a ieșit învins. Așa cum altă dată fusese învingător în fața unor echipe care reprezentau față de noi (la niște proporții cantitative, desigur) ceea ce noi reprezentasem de-acea dată față de „bieții" islandezi. Am plecat spre aeroport gîndindu-ne mai mult la cum a fost posibilă victoria lor decît la cum a fost posibilă înfrîngerea noastră. Și ne-am adus aminte de edenul din Hverargerdi...

Pe aeroport se iscase o vifornită, o vijelie de parcă era sfîrșitul lumii, un vînt ce purta cu putere ploaia în toate direcțiile. Cîtva timp avionul nu s-a putut desprinde de sol, de parcă insula l-ar fi țintuit acolo, în semn de furie pentru pasămite cine știe ce secrete i-am fi furat. Au fost momentele în care gîndul tuturor s-a îndreptat spre echipaj: comandanții Gheorghe Berna și Ion Berenghi, mecanicul navigant Ion Ursu, navigatorul Valentin Rudeanu, operatorul radio Gheorghe Mircea, mecanicul Vasile Pele, însoțitorii de bord Doina Roman și Marinel Andreescu, precum și Gheorghe Gavrilă și Mircea Ilie. De-aceea nici nu le-am uitat numele: pentru că ne-au adus cu bine acasă.

O. ȘTIREANU

N-AVEȚI UN ADVERSAR ÎN PLUS?

Pugilistul american Mike Tyson, campion mondial la toate categoriile, se află intr-o situație stranie: nu mai găsește adversari! Mai bine zis, organizatorii de gale nu se mai înghesuie să-i aranjeze meciuri, după pățania rețelei de hoteluri „Hilton", care a pierdut 2,7 milioane dolari la meciul lui Tyson cu britanicul Frank Bruno; și asta pentru că spectatorii, cunoscînd superioritatea campionului, nu mai sînt dispuși să plătească piparatele prețuri ca să vadă un meci cu final previzibil. Și totuși, pe adresa „copilului din Brooklyn" a sosit o provocare din Canada, de la un anumit Lian Dufreche, un ilustru necunoscut în lumea pugilatului. „Îl voi învinge pe Tyson oriunde și oricînd", a declarat curajosul canadian, înalt de ... 1,67 m (75 kg). Zîmbetele condescendente au dispărut însă cînd Dufreche a precizat condițiile luptei. Cei doi urmează să se întreacă la „skandenberg", „bras de fer" cum spun francezii, canadianul fiind campion mondial al specialității în ultimii cinci ani consecutiv, deși nu are decît 21 de ani. La ultima ediție a campionatului lumii (e un fel de a spune, întrucît la „competiție" nu participă decît nord-americani), Dufreche l-a învins fără drept de apel pe colosul Pierre Bouchard, care cîntărește 109 kg. Interesant este că în anturajul boxerului oferta canadianului a fost luată în serios, în lipsă de adversari pentru ring Tyson căutîndu-și concurenți la ... masa competițiilor de „skandenberg".

LUCIAN OPREA

Handbal, ultima oră

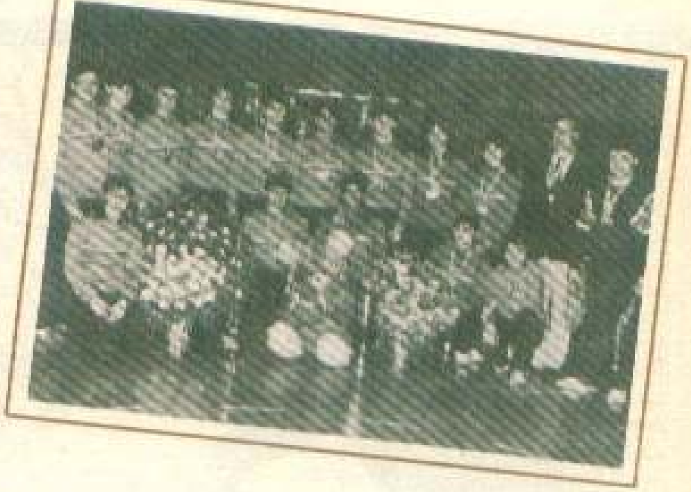

Trofee pentru fetele noastre

În momentul cînd almanahul nostru era pregătit pentru tipar, două evenimente sportive l-au oprit în loc pentru cîteva zile: cîştigarea a două trofee continentale de către bravele handbaliste de la **Ştiinţa Bacău** *şi* **Chimistul Rîmnicu Vîlcea.** *Cum se şi cuvenea, realizatorii şi tipografii, deşi văzuseră lucrarea încheiată, au salutat aceste performanţe în cel mai oportun mod cu putinţă: făcînd loc şi acordînd timp prezentelor însemnări; cu alte cuvinte, le mulţumim handbalistelor pentru prilejul ce ni l-au dat de a mulţumi tipografilor sibieni!* **(O. Şt.)**

Bacăul nu mai ratează!

Ştiinţa Bacău şi-a luat o frumoasă revanşă faţă de sine şi faţă de handbalul feminin sovietic, cîştigînd această a doua finală europeană în care a fost prezentă, după ce, în 1986, ratase cîştigarea Cupei campionilor europeni în faţa redutabilei Spartak Kiev. Nici partenera de acum, Kuban Krasnodar, n-a fost un adversar uşor, din moment ce această echipă sovietică deţinea de doi ani consecutiv trofeul în discuţie, Cupa cupelor; speranţele de a-l mai cîştiga o dată i-au fost retezate, însă, încă din prima manşă, de la Krasnodar, unde băcăuancele au obţinut un decisiv rezultat de egalitate (25-25). Ultimul episod al competiţiei a fost o sărbătoare a Bacăului şi a handbalului feminin românesc, Ştiinţa învingînd „la pas" cu 22-19, scor la care trofeul n-a mai făcut cale întoarsă, rămînînd, pentru cel puţin un an, în vitrina unui club care merita mai demult o asemenea afirmare internaţională. Pînă la acest triumf, echipa noastră a avut de înfruntat alte patru formaţii, cîştigătoarele de cupe din Turcia, R.D.G., Ungaria şi Bulgaria, în faţa cărora a cedat o singură dată, la un gol diferenţă, în jocul de la Rostok, cu S.C. Empor. Acest palmares — şapte victorii, două jocuri egale şi o înfrîngere — confirmă că al doilea trofeu european, ca importanţă şi prestigiu, a fost cîştigat de formaţia cea mai valoroasă a întregii competiţii. Drept pentru care felicităm Ştiinţa Bacău, pe cei doi tineri antrenori, *Mihai Pintea şi Costel Petrea* (care preluaseră echipa cu numai şase luni înainte) şi, desigur, pe merituoasele sportive care sînt: *Ioana Vasilca, Angela Brînduşoiu, Eugenia Jitaru, Emilia Luca, Lidia Butnăraşu, Georgeta Cervenciuc, Elena Ciubotaru, Filoftea Danilof, Gabriela Antonianu, Laurica Lunca,* precum şi pe colegele lor din lot *Cristina Ţurluianu, Marilena Petrea, Adriana Popa, Elena Darvaş-Covrig* şi *Marinela Matei.*

Căpitanul formaţiei Ştiinţa Bacău, Laurica Lunca, primind Cupa cupelor (stînga, sus); sărbătoare şi la Rm. Vîlcea, unde Chimistul îşi adjudecă supremul trofeu al I.H.F (dreapta); dedesubt, o parte din entuziasta galerie băcăuană (fotografii de **CONSTANTIN BURSUC** *şi* **AUREL NEAGU***)*

(continuare pag. 270)

Doi magicieni ai balonului rotund

Imagini din fototeca de aur a fotbalului românesc: Voinescu, într-un incredibil plonjon, prin care atinge cu piciorul bara de sus a porţii; în medalioane, interlocutorii noştri, Mircea David şi Ion Voinescu, astăzi la vîrsta părului alb şi a confesiunilor din care mai tinerii fotbalişti ar avea multe de învăţat

ION VOINESCU

„Dacă pasiune nu e, nimic nu e!"

Dacă Mircea David rămîne un simbol din epoca romantică a fotbalului nostru, Ion Voinescu întruchipează stabilitatea valorii sportive de-a lungul unei mai lungi perioade de tranziţie a acestui sport spre rigorile de performanţă, şi chiar de pragmatism, atît de evidente astăzi. Prezent timp de două decenii în diferite loturi naţionale şi activînd vreo patru în cadrul aceluiaşi club, Ion Voinescu are privilegiul de a fi lucrat cu mai multe generaţii de fotbalişti, de pildă numai pe postul de stoper din faţa sa perindîndu-se succesiv, la echipa naţională, Brînzei, Iosif Covaci, Apolzan, Caricaş, Motroc...

Dorind să aducem în atenţia iubitorilor mai tineri ai fotbalului exemplul celor care au făcut cîndva gloria acestui sport în ţara noastră, am găsit în Ion Voinescu omul dispus nu să se complacă în nostalgia propriilor amintiri, ci să le convertească pe acestea în învăţăminte de real folos pentru fotbalul şi fotbaliştii noştri de astăzi. Drept pentru care şi publicăm integral replicile unui dialog purtat spre sfîrşitul lui aprilie '89.

— *Ce credeţi că v-a menţinut atîta vreme în fotbalul de mare performanţă?*

— Bunul simţ. Bunul simţ şi pasiunea.

— *Nu-nţeleg.*

— Nici fotbaliştii noştri nu prea înţeleg că statutul şi condiţia lor le cer, în schimb, măcar bun simţ. Noi aveam pregătiri comune cu alte loturi şi ne-am dat seama că, poate, demne de stimă mai mare erau alte sporturi, deşi fotbaliştii erau şi-atunci în prim-planul atenţiei. Ţin minte că, în urma unui concurs de canotaj pe lacul Grünau, în R.D.G., am văzut sportivi leşinaţi în barcă. Apoi, într-o cursă ciclistă din „Turul României", am văzut limita rezistenţei umane şi incredibilul efort al cicliştilor, trecut dincolo de ideea de întrecere. Acele două momente m-au determinat să pri-

SPORT

MIRCEA DAVID

„Se întîmpla la Roma, acum 50 de ani ....“

Meandrele fotbalului ne-au scos iarăşi în cale Italia. În istoria de 8 decenii a Federaţiei Române de Fotbal, acest lucru nu s-a întîmplat de prea multe ori. Mai întîi a fost participarea noastră la prima ediţie italiană a C.M., în 1934, cîştigată de squadra azzura. A urmat primul joc dintre reprezentativele naţionale, desfăşurat acum 50 de ani la Bucureşti. Peste acolada acestei jumătăţi de veac, în aprilie '89, la Sibiu avea să se desfăşoare a zecea partidă (doar) dintre echipele naţionale ale Italiei şi României. În sfîrşit, rămînem legaţi de Italia cu speranţa de a-i fi iarăşi oaspeţi anul viitor, la turneul final al cupei mondiale.

Ca oricînd în fotbal, fiecare din aceste întîlniri îşi are trăirile ei — unele uitate chiar la ieşirea de pe stadion, altele care au rămas numai în memoria colecţiilor, altele ce revin în actualitate doar atunci cînd se evocă vreun palmares! Dar s-a întîmplat ca dintr-un joc cu Italia să se nască una dintre cele mai frumoase şi trainice legende ale fotbalului românesc, una dintre acele „poveşti" care marchează definitiv biografia unui om, fascinînd, apoi, generaţii întregi de fotbalişti cu irezistibila forţă de atracţie a unui model greu de atins.

«Se întîmpla la Roma, în 14 aprilie 1940: revanşa partidei ce avusese loc cu un an înainte la Bucureşti. În minutele ultime, cînd Biavati a scăpat, eu am plonjat, dar am fost scos pe braţe de pe teren. Era 1 — 0 pentru noi, marcase Baratki, şi mai rămăseseră doar 13 minute pînă la terminarea jocului. Italia, campioană mondială în '34, campioană olimpică în '36, campioană mondială în '38, se vedea îngenuncheată de România în '40, şi chiar la ea acasă! Dacă nu eram atît de inimos ca să accept stăruinţele băieţilor pentru a reintra în poartă după ce-mi revenisem puţin, poate ar fi fost altfel şi pentru joc, şi pentru sănătatea mea. În acel joc am primit o lovitură în ficat din care mi se trage hepatita cronică de care sufăr. Lăsam să intre rezerva, Petrică Rădulescu, apărarea, cred, s-ar fi mobilizat mai bine, ştiind că în poartă nu mai sînt eu, şi rezultatul poate ar fi fost altul. Sub presiunea formidabilă a italienilor, Lengheriu a marcat în propria poartă. Apoi, la o centrare, Sfera n-a intervenit, crezînd că o voi face eu, dar din cauza oboselii n-am reuşit şi Piola a marcat uşor de tot cu capul. Abia a şters mingea, n-a lovit-o în plin, prelingîndu-se încet, pe lîngă bară, în poartă. De la acel meci cu Italia mi-a rămas numele de „Il Dio"».

Cel care povesteşte cu emoţie şi farmec este vestitul fotbalist al anilor '30, fostul portar al echipei naţionale, Mircea David. L-am întîlnit în apartamentul unui hotel modest din Bucureşti. Îi avea musafiri pe Lazăr Sfera şi Ionică Bogdan, pe fratele acestuia, Petrică Bogdan, şi pe animatorul tuturor întîlnirilor dintre fotbaliştii vechilor generaţii, colonelul în rezervă Oprişescu. Precum odinioară, şi atunci, odinioară, cum ar fi... → vesc cu alţi ochi propria-mi pregătire, interzicîndu-mi definitiv, pentru tot restul carierei, să pot fi superficial sau neserios.

— *Aţi început cu fotbalul?*

— Direct cu fotbalul şi direct în poartă. Eram coleg de liceu cu Ozon, Dumitru Nicolae-Nicuşor, Iordan, Titi Popescu, care aveau să ajungă mari fotbalişti, în primul rînd datorită profesorului Georgian, de limba română era el, dar se sacrifica pentru sport din pasiune. De fapt, pe-atunci prezentarea la o selecţie era considerată o ruşine, ca un gest de a „cerşi" să joci într-o echipă. În schimb, erau mulţi pasionaţi anonimi care colindau cartierele şi care ne luau de-o mînecă pe cei mai talentaţi şi ne duceau la club. Aşa era unul Papalică, un om în vîrstă, care ne-a văzut pe Călinoiu, pe Sîrbu şi pe mine şi ne-a îndreptat spre un teren de fotbal ca lumea.

— *V-a văzut în vreo poartă de cartier?*

— De la început m-am dus în poartă, pentru că aveam un model: Mircea David, pe care-l văzusem în meciul cu Italia, de la Bucureşti, eram un mic spectator pe-atunci. M-a captivat şi-am dorit toată viaţa să ajung ca el.

— *Cam tot aşa a păţit şi Hagi: era copil de mingi la meciul cu Anglia, în '81, cînd l-a văzut jucînd pe Iordănescu; i-a plăcut atît de mult încît nu s-a lăsat pînă n-a ajuns ca el, fiindu-i acum chiar elev.*

— Modelul este esenţial în atragerea şi formarea tinerilor fotbalişti — al tinerilor sportivi, în general. Cînd am fost în Brazilia, toţi copiii îşi spuneau Pele sau Garincha. Dar avem exemplele noastre, cu Năstase şi Nadia, care au atras mii de copii în cele două sporturi. Aş spune că dezvoltarea sportului nu este altceva decît succesiunea modelelor de mari sportivi. De aceea, copiii, tinerii trebuie să aibă acces cît mai larg şi mai divers spre cei care fac performanţă. Cînd ucenicul îl vede pe meşter lucrînd, altfel e stimulat şi atras de meserie decît atunci cînd doar i se povesteşte despre ea. Cît am condus Centrul de copii şi juniori al Stelei, tot timpul m-am zbătut să-i duc pe „ucenici" la marile meciuri, să vadă jocul, să prindă gustul ambianţei.

— *Să revenim la longevitatea dv.*

— Eu am avut şansa promovării treptate şi la timp: în fiecare lot, la vremea respectivă! De aceea am şi simţit dorinţa şi bucuria de a mai parcurge o treaptă, de a fi şi mai sus în performanţă. Fără această plăcere a promovării treptate apar indiferenţa, neaprecierea gestului de a fi selecţionat, comoditatea şi →

MIRCEA DAVID

→ nioară în teren și-n careul bravului portar, „bătrînii" își strîng rîndurile în jurul lui Mircea David, într-un moment de impas al sănătății acestuia. „Niciodată n-am avut prudență. Am riscat nebunește adeseori, cînd venea jucătorul advers cu mingea mă aruncam la picioarele lui. Ca urmare a acestui lucru, am 24 de fracturi, 24 de fracturi din fotbal, 24 de intervenții chirurgicale."

În toamnă, pe 16 octombrie, va împlini 75 de ani, dar nimic nu-i trădează vîrsta — este la fel de jovial, de falnic, de volubil cum îl știu proprii lui coechipieri din tinerețe. Doar cînd se ridică pentru a relua faze trăite numai de el, pentru a simula un plonjon ori o săritură la corner, devine vizibil defectul de la piciorul stîng. „E cu 5 cm mai scurt, sînt un caz pentru studenții de la medicină, femurul s-a împins în cocsă", îmi spune cu seninătatea cu care și-ar fi potrivit nodul la cravată. Odată provocate, amintirile celor din jur se prăvălesc în avalanșă. Ionică Bogdan evocă o comparație cu Zamora, pe care-l văzuse jucînd, Sfera se scuză și acum pentru că atunci n-a sărit la Piola, „mi-a pus mîna în gît, n-aveam ce face", Oprișescu e ca un titirez printre replicile celorlalți; pe toți îi aud, dar nu-i ascult, străduindu-mă să vizualizez imaginea în plină glorie a lui Mircea David. În 8 ani a jucat doar de 12 ori în națională, își amintește din fiecare cîte ceva, de antrenamentele pe ciment, de cum a trecut, în '37, de la C.A.O. la Venus, împreună cu Bodola și Iuhasz, Sfera îi cere permisiunea să aprindă o țigară, Ionică Bogdan ia apărarea breslei („n-am văzut niciodată un portar mai obosit decît un half centru") și iarăși intrăm în prezentul apăsător al acestei camere în care toți știu că, de fapt, subiectul e altul.

Alte imagini din fototeca de aur a sportului cu balonul rotund: Mircea David, apărînd magistral în meciul cu Italia (sus); același, în anii cînd a îmbrăcat prima oară tricoul echipei Venus (alături); echipa C.C.A., cu Voinescu în mijloc, în anii '50 (dreapta, sus); jos: Voinescu, în vîrstă de 29 de ani, reintrînd pe teren după prima repriză a partidei C.C.A. — Borussia Dortmund, cîștigată de români cu 3 — 1 (decembrie 1957)

Mai fac o breșă, întrebîndu-l cum a reușit să se țină de studii. „Am absolvit trei facultăți, Politehnica, Academia comercială și Dreptul. Întotdeauna, mi-am zis, de ce să pierzi timpul, mai bine învață! Am fost student și lui Iorga, la Istoria comerțului. Chiar și la examene venea asistență de afară. Ne-ntreba, «vorbiți-mi de comerțul cu Levantul», ne lăsa să începem și-apoi ținea el o dizertație de o oră și jumătate despre comerțul cu Levantul! Pe atunci studiile și fotbalul nu se amestecau, fiecare avea rosturile sale". Sfera prinde ideea din zbor: „Și eu am absolvit Academia comercială, iar cînd jucam fotbal nimeni nu ne scutea la serviciu, dimineața munceam, după amiaza — la meci sau la antrenament". Ionică Bogdan finalizează centrarea: „Totuși, făceam doar trei antrenamente pe săptămînă, azi se muncește incomparabil mai mult, pentru fotbal se risipește o energie →

ION VOINESCU

→

chiar senzaţia de corvoadă, „iar la lot, domnule?!". Promovările în salturi, prin neparcurgerea tuturor etapelor de performanţă, nu sînt nici de calitate, nici de durată, pentru că apare senzaţia că ţi se cuvine să fii în lotul A, chiar dacă nu ştii prea bine „care-i viaţa" juniorilor!

— Dumneavoastră aţi avut răbdare pînă să ajungeţi în echipa naţională?

— Nu numai răbdare, ci pasiune. Lîngă pasiune poţi adăuga orice, dar invers nu e valabil. Chiar şi talentul trebuie lucrat — şi avem exemplul gimnastelor, al căror talent ar fi doar o curiozitate dacă n-ar fi şlefuit printr-o muncă pînă la epuizare.

Dar şi la naţională exista în permanenţă o concurenţă pe posturi. De pildă, eram cel mai tînăr portar, selecţionat în compania lui Marchi, Iustin de la I.T.A., Valentin Stănescu de la Rapid, Traian Ionescu, Săbăslău, Costică Toma şi Ivan de la Ploieşti. Eram chemaţi toţi la lot, nu numai doi, urmînd ca după aceea să se decidă care rămîne la lotul A şi care la B. Aşa au stat lucrurile şi după aceea, cu Toma, Birtaşu, Dungu, Sfetcu, Uţu.

— De cînd v-a rămas degetul mare aşa de strîmb?

— De la un meci cu Admira Viena. La un penalty, am sărit şi mingea mi-a dat peste cap degetul în bara transversală, şi-aşa a rămas.

— Iertaţi-mi nepoliteţea, dar de ce vi se spune „Ţop"?

— Tocmai de la săriturile spre minge, care dau jocului portarului eficienţă şi explozie.

— Credeţi că un portar se naşte sau se face?

— Şi una, şi alta. Mulţi care mi-au analizat peste ani fotografiile au consimţit c-ar fi vorba de talent. Dar există o instruire specifică a portarului, de care eu nu am prea avut parte, mulţumindu-mă cu modelele lui Mircea David ori Pavlovici. Dar unui portar nu trebuie să-i explici cum se face plonjonul, ci să-i arăţi practic. De pildă, poza aceasta, în care ating cu piciorul bara de sus. Nici un tînăr nu m-ar crede — şi nici eu nu i-aş putea cere — dacă n-aş şti că eu însumi am reuşit aşa ceva.

— Cu Ducadam aţi avut de lucru?

— E unul din episoadele cele mai frumoase, după ce n-am mai jucat. Observasem că n-are priză la minge; asta îi dădea nesiguranţă la ieşirile din poartă — altfel, la statura lui, trebuia să domine net careul. A luat un gol cu Corvinul din cauza lipsei de priză, mingea rostogolindu-se în poartă. Am început să lucrăm împreună, cu tact, pentru că el, la 23 de ani, spunea că n-are rost să mai înveţe. L-am întrebat cum apără penalty-urile. Mi-a spus că-şi alege un colţ spre care sare — şi gata. Am tăcut, respectîndu-i părerea. La antrenament i-am spus să sară pentru 11 m. Unde-i mingea? m-a întrebat. Care minge? De ce

→

MIRCEA DAVID

→

enormă, din toate punctele de vedere. Pe vremea noastră...” — şi iar amintirile se ţin lanţ, nici nu le pot reţine pe toate, îmi promit să vin o dată la întîlnirea lor, la „Mediaş”, în ultima joi din fiecare lună, să-i mai prind, cît se mai poate, pe cei care au început istoria fotbalului nostru şi să le ascult poveştile de care, altminteri, n-avem răbdare în goana noastră de a-i vedea pe Lăcătuş şi pe ai săi ...

Îi invidiaţi pe fotbaliştii de azi?, arunc brusc o minge „la grămadă”. Îmi dau seama c-am fost nepoliticos, dar era prea tîrziu. Aşa cum nici un meci nu seamănă unul cu altul, la fel — fiecare generaţie de jucători îşi are propria sa pecete de personalitate. Iar fotbalul ca şi viaţa, se conjugă mai ales la timpul prezent, întrucît întotdeauna e mai bine să fii un viitor fost decît un fost viitor. Mircea David e un fost „viitor idol” aşa cum, de pildă Silviu Lung va fi un viitor „fost portar al echipei naţionale”. Scăpăm din încurcătură revenind tot pe terenul de fotbal. „Sigur că portarii de azi au mai puţin de lucru decît pe vremea cînd erau doar doi apărători. Acum orice echipă are cinci jucători pentru apărare, portarul trebuie numai să culeagă, cum face Silviu Lung la Steaua, fiind şi dotat de la natură, iar pe jos aproape nu are ce să prindă”.

Într-o oază de linişte fac iarăşi pe înţeleptul: Aţi fost supranumit „Il Dio” după meciul cu Italia. Un meci pierdut de echipa naţională cu 2-1, un meci după care aţi cîştigat sublima apreciere a presei şi a publicului. E posibil să fii glorificat tocmai la o înfrîngere? „Să ştiţi că m-am gîndit de foarte multe ori la asta. În presa timpului apăruse şi un articol cu titlul «David, un portar care meditează». Judecînd lucrurile cu detaşarea anilor, cred că n-ar fi fost drept să fie 1-0 pentru noi. Era uşor să cîştigăm, a lipsit puţin, dar n-ar fi exprimat adevărul. Rezultatul a fost nesperat atît pentru public cît şi pentru jucătorii italieni. Dacă priviţi fotografia asta, remarcaţi cum Pozzo ridică mîinile de bucurie după autogolul lui Lengheriu. La fel şi Biavati. Erau exaltaţi de şansa ce le-a surîs în ultimul moment. Nota 10 pe care am primit-o şi oferta de a juca în Italia m-au îndreptăţit să cred că, pe undeva, au avut dreptate toate ziarele cînd mi-au zis «Il Dio»”.

Din jur încep iar comentariile. Discuţia devine vizibil obositoare fizic pentru gazda noastră. Îmi prezint cuvenitele scuze, mă retrag spre uşă şi ies promiţînd că voi mai păşi în acest „tunel al timpului”, întins de-a lungul poveştii fără de sfîrşit a fotbalului. O poveste fermecătoare, în care, iată, s-a întîmplat ca viaţa unui om distins şi a unui inginer respectabil să fie marcată irevocabil de un meci de fotbal, aşa cum poate numai lui Ducadam i s-a întîmplat peste ani. Acel renume de „Il Dio” a fost stigmatul de celebritate pe care Mircea David l-a purtat atîta vreme cît mereu grăbitul anturaj al fotbalului a recunoscut în el un mare jucător şi un mare caracter. „Il Dio” a fost, poate, produsul unei coincidenţe, dar rămîne, sigur, simbolul nu atît al unei performanţe, cît al unei vieţi. O viaţă care transformă acea simplă pagină de biografie într-o resursă de moral, de seninătate, de tonus şi înţelegere faţă de tot ceea ce scurgerea implacabilă a timpului i-a mai adăugat, inerent, lăsîndu-i urme peste tot, întocmai celor 24 de cicatrici de pe vremea cînd apărea buturile unei echipe de fotbal. La mulţi ani, Mircea David!

ION VOINESCU

→

mai ai nevoie de minge dacă-ţi alegi un colţ de la început? A rîs şi-a înţeles: nu-ţi poţi educa viteza de reacţie fără să fii în situaţia de joc. Or, exact asta m-a preocupat întotdeauna: mărirea „exploziei”, a acelui salt arcuit care este imaginea dominantă a oricărui portar celebru de fotbal.

— *Vă văd, în sfîrşit, mai liniştit şi mai departe de tumultul stadionului. Chiar v-aţi împăcat cu ideea de pensionar?*

— În sfîrşit, da. Aproape patru decenii am fost în slujba fotbalului, şi-n perioada de tinereţe, care-şi cerea nişte drepturi la care am renunţat deliberat, cu multe sacrificii. Dar acum am satisfacţia pentru munca pe care am depus-o — morala fiind şi-n sport, ca şi-n viaţă: dacă te dăruieşti unei idei, unui lucru pînă la sacrificiu, este imposibil să nu vină şi recompensa, să nu apară mulţumirea şi bucuria.

— *Dumneavoastră vă puteţi bucura acum?*

— Da.

OCTAVIAN ŞTIREANU

SPORT

TROFEE ...

(urmare din pag. 265)

Sărbătoare şi la Vîlcea

O echipă de fete cu nume masculin, *Chimistul* (echipa de fotbal din acelaşi oraş numindu-se Chimia!), a adus la Rîmnicu Vîlcea bucuria Cupei Federaţiei Internaţionale de Handbal, transportată dintr-o vitrină din Vilnius în urma victoriei directe şi-n „luptă dreaptă” a vîlcencelor asupra fostei deţinătoare, echipa sovietică Egli.

O performanţă identică realizase Chimistul şi-n 1985, dar izbînda de acum este şi mai lăudabilă, avînd în vedere filtrul sever prin care a trebuit să treacă echipa din Vîlcea pînă să ajungă în vîrful competiţiei, eliminînd succesiv formaţiile Z.V.L. Preşov, Rostelmaş Rostov pe Don, Spartacus Budapesta şi Egli Vilnius. Asprimea întrecerii e sugerată de simetria rezultatelor obţinute de vîlcence — 4 victorii, 4 înfrîngeri — calificarea în faza superioară fiind obţinută de fiecare dată, ca şi trofeul, de altfel, datorită golaverajului.

La aceasta se adaugă şi bucuria, cu nimic mai prejos, a obţinerii, de către aceleaşi valoroase sportive, a titlului naţional pe anul în curs — Chimistul avînd, astfel, dreptul să opteze între două competiţii ale anului viitor, Cupa campionilor sau Cupa I.H.F.

Îi urăm de pe acum mult succes, nu înainte de a felicita întreaga grupare a proaspăt înfiinţatului club de handbal, H. C. Chimistul (preşedinte ing. *Ion Gavrilescu*) pentru triumful din Cupa I.H.F., ediţia 1988/89: antrenorii *Gheorghe Ionescu* şi *Ioan Gherhard* şi merituoasele sportive *Maria Verigeanu, Edit Matei, Liliana Ţopea, Lăcrămioara Lazăr, Denisa Nan, Maria Dinică, Doina Rodeanu, Carmen Moldovan, Nadina Nedelcu.*

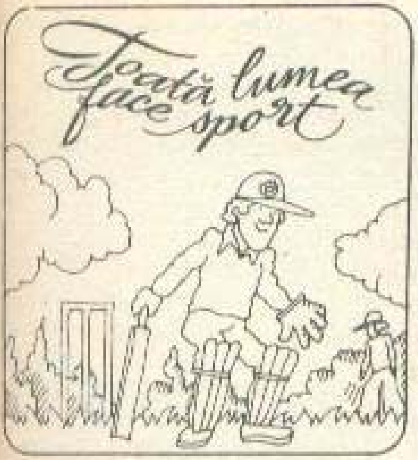

Steffi Graf

o jucătoare cu mingi mici, o campioană mare

Sub tribunele stadionului olimpic de la Seul a domnit o atmosferă de pivniță: o încăpere fără ferestre, încălzită de reflectoarele echipei de televiziune, aer consumat, o mulțime de oameni care transpirau și tușeau. În lumina reflectoarelor: **STEFFI GRAF**, obosită și palidă.

După puțin timp, în Europa, din nou învingătoare, stătea într-o altă încăpere asemănătoare unei pivnițe, fiind nevoită să răspundă la aceleași întrebări la care răspunsese la Seul. Și era și mai obosită, și mai palidă.

Apoi, a apărut un anunț: e prea solicitată și va face o pauză. Dar, în ziua următoare, o nouă informație: Steffi Graf pierde o sumă mare de bani neprezentîndu-se la toate turneele. Ca și cum lucrul cel mai important ar fi pierderea banilor, și nu oboseala acumulată.

Cam așa este în „circul tenisului": în aparență, o viață dulce (avioane, hoteluri de lux etc.), dar în realitate un stress enorm, pe care îl poate suporta numai un om cu o voință de fier. Cine nu reușește nu se poate afirma pentru o perioadă în- →

Johan Cruyff

viața de antrenor a fostului mare fotbalist

Renumitul club olandez Ajax Amsterdam a început să aibă „probleme" odată cu plecarea lui Cruyff în Spania. Cel care a ajutat echipa, mai întîi ca jucător și apoi ca antrenor, ducînd-o spre vîrful fotbalului olandez, se bucură în continuare de un mare credit la publicul din Amsterdam, pentru care a rămas un idol. Dar, după două eșecuri ca antrenor, conducerea clubului a renunțat la el. Cruyff s-a reîntors la Barcelona, unde mai activase ca jucător. Noua sa echipă joacă bine, cîștigă, și publicul a revenit pe Nou Camp — cel mai mare stadion din Europa, gazda finalei „Cupei Campionilor Europeni", ediția 1988/89.

A trecut mai mult de un an de la instalarea lui Cruyff ca antrenor al echipei catalane. Ce spune el acum? Iată răspunsurile date întrebărilor puse de un reporter al revistei franceze de fotbal „ONZE":

„Reporterul: — *Am urmărit antrenamentul pe care l-ați condus. Păreți un antrenor fericit.*

J. C.: — Felul meu de a vedea fotbalul este același. În acest sport nu admit tristețea. Meseria de antrenor este dificilă, de aceea încerc să profit din plin de momentele bune pe care mi le oferă munca în mijlocul jucătorilor mei. În ziua cînd nu voi mai avea această bucurie, mă

(continuare în pag. 273)

STEFFI GRAF

→ delungată. Poți rămîne ani buni în elita tenisului dacă nu-i lași pe cei din jur să-și bată joc de organismul tău. Dar dacă ți se calculează pierderile financiare, atunci e vorba de prostie. Asta o fac acei falși prieteni ai tinerelor stele din lumea tenisului, care le pricinuiesc cel mai mare rău calculîndu-le veniturile, cei ce întreprind în umbra lor călătorii prin lume și care trăiesc (în adevăratul sens al cuvîntului) de pe urma lor.

Steffi Graf s-a adresat o dată publicului din Hamburg, la terminarea unui turneu, cu o întrebare care a impresionat prin simplitatea ei: *„De fapt, ce vreți?"* Chiar așa, de fapt ce vor? Să cîștige mereu? Întrebată la New York ce dorință are, tînăra Steffi a răspuns: „Mai puține turnee". Răspunsul scurt și sincer ne arată reversul existenței sale strălucitoare.

După ultima victorie a lui Steffi la Wimbledon, un ziarist a comentat: „De ce nu se poate bucura deloc? Este atît de calmă, în loc să arunce rachetă în mijlocul publicului!" Explicația o găsim, poate, într-un interviu apărut în revista „Kicker".

„Reporterul: — *Steffi, cum au fost primele ore, primele zile ca „number one"?*

S.G.: — A fost o nebunie, pentru că nu m-am așteptat. Tatăl meu mi-a spus înainte de una din marile finale: «Joacă liniștită. Tot nu vei putea trece pe locul 1 în clasamentul mondial». Cînd după meci, zîmbind complice, mi-a spus că sînt pe locul 1, am izbucnit: «Nu se poate, este cel mai grozav lucru!» Seara am cinat împreună cu familia și prietenii, am băut o cola la bar, iar dimineața a sunat televiziunea, m-au căutat ziariștii pentru o conferință de presă și a început calvarul publicitar. La care s-a adăugat un tratament dentar la o rădăcină din cauza căreia m-am trezit cu obrazul umflat și nici măcar n-am avut voie să stau la soare. Așa mi-a fost dat să savurez succesul.

R: — *Ce s-a schimbat în viața ta de cînd te afli în fruntea clasamentului?*

S.G.: — Ca să fiu sinceră, foarte puțin. Numai că sînt și mai curtată în diferite hoteluri, ziariștii vor tot mai multe interviuri, iar agitația a devenit și mai mare.

R: — *Steffi, ai 20 de ani. La această vîrstă te maturizezi nu numai pe hîrtie. Cum s-a schimbat relația cu tatăl tău?*

S.G.: — Relația a schimbat-o de fapt tata. Acum acceptă că sînt o femeie, nu fetița de altădată. Mă lasă și pe mine să decid, încearcă să mă facă mai independentă. Dacă întreb: să cumpăr asta?, el răspunde: asta decizi tu, nu trebuie să mă întrebi, tu ești tu!

R: — *Ce rol joacă mama ta?*

S.G.: — Unul foarte important, deși îi este indiferent dacă sînt pe locul întîi sau pe locul zece. Ea ține familia unită. Acum se ocupă de educația fratelui meu mai mic. M-a însoțit la toate turneele cînd eram începătoare. Îi datorez foarte mult.

R: — *Ce vise ți-ai făcut pentru viața particulară?*

S.G.: — Vreau să am mai mult timp liber. De aceea o să mai renunț la unele dintre contractele de reclamă. Pe urmă, vreau să călătoresc și în Europa răsăriteană, unde nu prea am fost. Mi-ar place să joc într-un turneu amical, chiar neplătit. Am acolo mulți admiratori care îmi scriu. Poate voi reuși să contribui puțin la înțelegerea dintre popoare. Și pe urmă vreau să-mi întemeiez o familie. Iubesc copiii foarte mult".

Steffi Graf, prima medaliată olimpică cu aur a tenisului, o fată simplă, o jucătoare cu mingi mici care a ajuns o campioană mare.

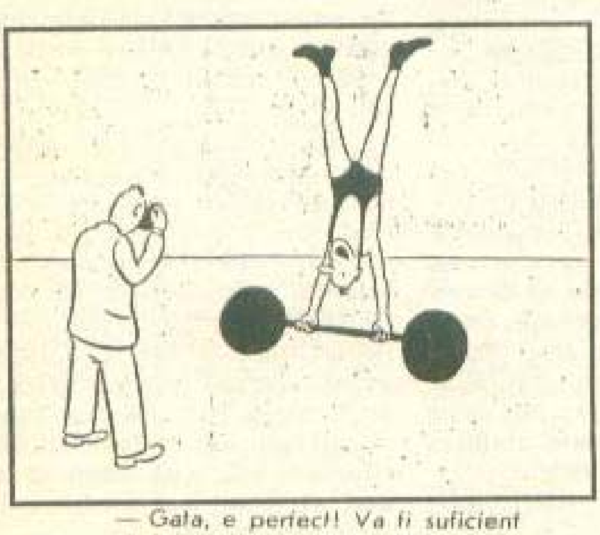

— Gata, e perfect! Va fi suficient să întorci fotografia!

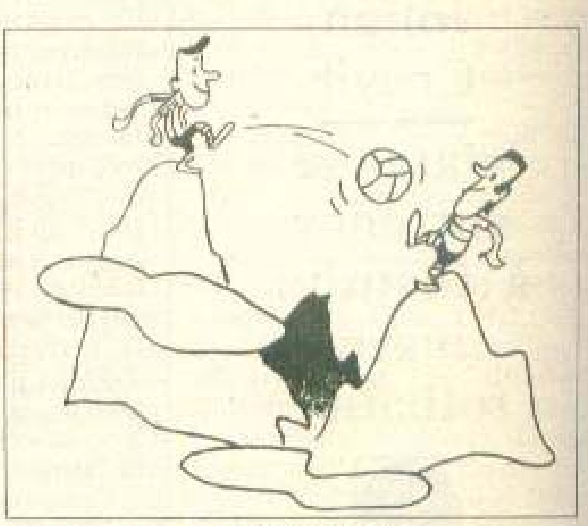

Fără cuvinte

JOHAN CRUYFF

→

voi opri. O explicație a acestei atmosfere destinse și plăcute este că și secundul meu, Reixach, a fost atacant ca și mine. În cariera mea am remarcat că atacanții sînt oameni mai veseli decît apărătorii.

R: — *Această dispoziție se transmite și jucătorilor?*

J. C.: — Există timp pentru toate.

R: — *Este imposibil să vorbești despre Cruyff fără să vorbești de Ajax. Aceste două nume sînt legate?*

J. C.: — Nimic anormal în asta. Am crescut la Ajax, am cîștigat totul cu acest club, am plecat, am revenit, am fost antrenor, toate acestea au făcut ca numele meu să fie definitiv legat de tricoul alb-roșu.

R: — *Iohan, acum 15 ani ați sosit la F. C. Barcelona ca jucător. Echipa nu cîștigase nimic de 4 ani și la primul sezon a cîștigat campionatul. Ca antrenor, se poate repeta?*

J. C.: — În lumea fotbalului și a antrenorilor nu există nici vise, nici dorințe personale, nu există decît realități și rezultate. Așteptăm de la viață atît victorii, cît și înfrîngeri. Sîntem făcuți să trecem de la euforie la suferință. Sezonul trecut a fost pentru F. C. Barcelona catastrofal. Din fericire, cîștigarea Cupei Spaniei a adus-o printre „europene".

R: — *Ați avut mijloace redutabile ca să întăriți lotul?*

J. C.: — Este principala forță a unui club cum este F. C. Barcelona. Am putea să transferăm de la Real Sociedad trei internaționali: Beguiristain, Rekarte și Bakero, iar de la vecina noastră Espanol — pe Valverde și Soler, ultimul și el internațional. Toți sînt oameni de caracter, știu să se integreze disciplinei colective și să pună în practică sfaturile bune.

R: — *Vorbind de tactică, concepțiile dv. par revoluționare.*

J. C.: — Fiecare gîndește cum vrea, eu nu am inventat nimic. Iau fotbalul cu ce are el mai frumos, golul. Nu este filosofia mea. Toată lumea trebuie să fie fericită, și jucătorii, și publicul.

R: — *Într-un meci la Madrid, cu Real, lumea a fost entuziasmată de curajul de a juca cu 3 fundași și 5 atacanți.*

J. C.: — Rezultatul — meci pierdut. Dar ce meci, ce spectacol! Am condus de două ori, ne-au condus apoi și am fi putut reveni. Am fost îndelung ovaționați de public, cu toate animozitățile ce există între cele două cluburi.

R: — *Spectacolul e spectacol, dar știm foarte bine că F. C. Barcelona este un club „condamnat" să cîștige.*

J. C.: — «Barça» vrea și trebuie să cîștige. Eu însumi sînt un cîștigător înnăscut, un „gagneur". Barcelona este mare pentru că are un public mare. Anul trecut, media a fost de 350000de spectatori, foarte puțin. În acest sezon, a jucat 30 de meciuri cu un Nou Camp plin, 90000 de spectatori la fiecare meci! Asta este o reușită. Spectatorii au regăsit gustul fotbalului.

R: — *Este și o victorie a lui Cruyff?*

J. C.: — Fără falsă modestie aș răspunde: da! Precizez că și de pe banca antrenorilor pot să comunic cu publicul ca atunci cînd eram jucător.

R: — *Refuzați titlul de «vrăjitor», dar trebuie spus că aveți fler. Ați părăsit Ajax-ul și, după cîteva luni, clubul a început să aibă probleme serioase.*

J. C.: — Nu-i întrutotul adevărat. Nu pot prevedea scandalurile financiare și administrative, le ignor. Din punct de vedere sportiv echipa care a cîștigat «Cupa Cupelor» a continuat la fel de bine și anul trecut. Dar pentru mine a fost o amînare, cîntecul lebedei, pentru că la Ajax se «delapidează» potențialul uman! Lăsînd să plece cei mai buni jucători (Rijkaard, Koeman, Van Basten), cum să pot construi ceva durabil? Este imposibil. Nu sînt

→

JOHAN CRUYFF

dispus să reconstruiesc în fiecare an o echipă competitivă la cel mai înalt nivel. De altfel, la Ajax se cer aceleaşi rezultate ca la Barcelona, dar cu mijloace de 10 ori mai mici.

R: — Revenind la metodele de lucru, ele sînt bazate esenţialmente pe vivacitate, nu?

J. C.: — Caracteristică generală, fotbaliştii de azi sînt mai bine formaţi fizic, mai puternici, dar le lipseşte acea zvîcnire care să lase adversarul pe loc. Lucrez în acest scop cu jucătorii mei: spaţii mici, dinamism — cred că asta dă ritm jocului şi duce jucătorul la un fel de euforie.

R: — Cînd eraţi în teren, eraţi deja antrenor?

J. C.: — Nu prea vă înţeleg, dar în fine... Da, este adevărat că întotdeauna mi-a plăcut să dirijez, să comand. Este logic ca, în timpul unui meci, un jucător mai experimentat să ia iniţiativa. Am jucat acest rol în mod natural, fără să fiu obligat. Nu m-ar deranja dacă şi la Barcelona ar fi cineva care să facă la fel. Eu sînt pentru mărirea atribuţiilor căpitanului de echipă, cu condiţia ca ideile sale să fie aceleaşi cu ale antrenorului.

R: — «Barça» joacă aşa cum vă doriţi?

J. C.: — Sînt foarte satisfăcut. Echipa este în formare. Ceea ce arată este încurajant. Cînd totul merge bine, cel mai greu lucru este să-i faci pe jucători să înţeleagă că trebuie să dea dublu. O uşoară delăsare antrenează după sine o cădere generală la toate capitolele: fizic, tehnic, tactic, mental — şi un foarte bun jucător poate deveni atunci un jucător mediu. Or, la nivelul la care evoluăm noi, nu ne putem permite.

R: — Care este opinia dumneavoastră despre fotbalul internaţional?

J. C.: — E o problemă vastă. Sînt pe jumătate satisfăcut. Jucătorii sînt bine pregătiţi, chiar mai bine ca înainte, dar se observă o sărăcie a procedeelor tehnice. Jucătorul trebuie să fie capabil să stăpînească balonul, «să ştie cu mingea» ca un adevărat profesionist; adesea spectacolul lipseşte pentru că jucătorii nu sînt capabili să folosească procedee tehnice subtile. Eu cred în fotbalul de stradă, de instinct; să lăsăm copiii să dea frîu liber imaginaţiei şi inspiraţiei, să nu-i înregimentăm în reguli rigide de 4-4-2 sau 4-3-3, ei nu înţeleg asta. Nu accept ca un jucător care pleacă în dribling spre poarta adversă să se întoarcă sau să încetinească acţiunea. Este ca şi cum un ciclist care conduce cursa se întoarce să vadă unde sînt urmăritorii săi din pluton; în acest caz el nu va cîştiga.

R: — Fotbalul modern este viteză?

J. C.: — Da, mare viteză, mişcare continuă, atît a jucătorilor, cît şi a balonului. Cînd mingea s-a oprit, prefer să spun că se joacă orice altceva, nu fotbal.

"Johan Cruyff, un antrenor care şi-a propus să ducă F.C. Barcelona pe culmi după două sezoane. A venit în capitala Cataloniei în vara lui 1988. Va reuşi sau va pleca?

Răspunsul — (şi) în Almanahul Flacăra de anul viitor.

CRISTIAN ŢOPESCU

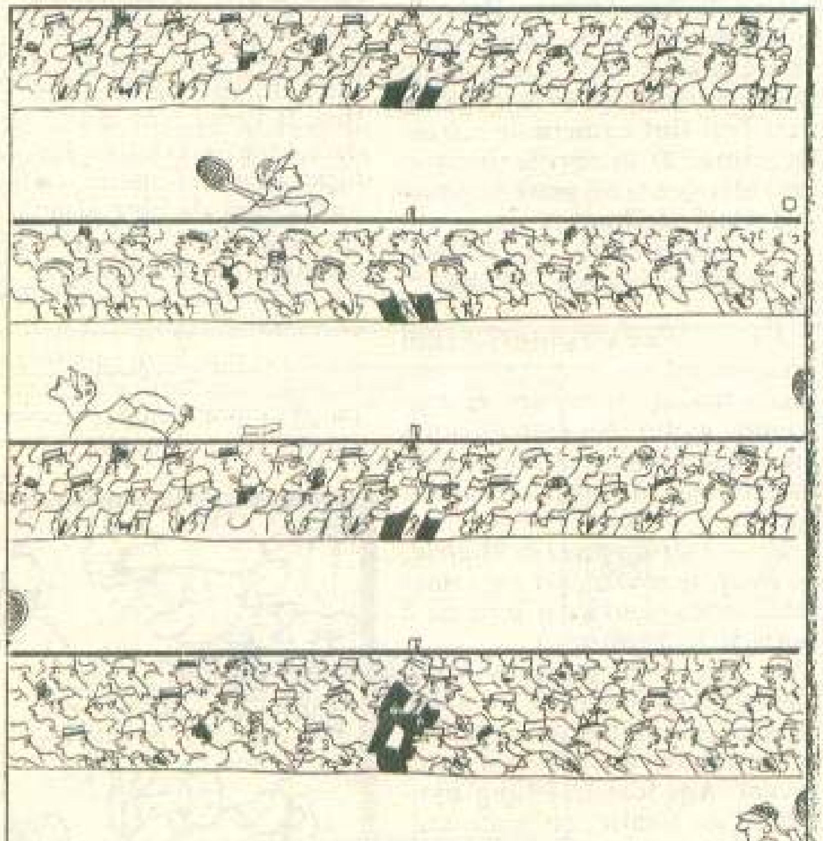

Fără cuvinte

o cursă contracronometru prin timp

Aleargă, calule, aleargă!

Cu picioare lungi și încordate, pieptul puternic, gîtul ușor arcuit, privirea inteligentă și expresivă, nările desfăcute, botul cald, urechile ridicate, coama fluturînd — gata să fugă sau să sară, pregătit să străbată spații, să înfrîngă viteze — această superbă prezență a naturii este calul. Poate că nici un alt animal n-a exercitat atîta atracție asupra omului, nu l-a servit mai bine, nu i s-a supus cu mai multă fidelitate. Stau mărturie cîteva milenii de istorie, în care calul s-a dovedit indispensabil civilizației umane. Folosit la muncă, în luptă, la povară sau divertisment, calul a fost marele aliat al depășirii limitelor omenești. Silueta călărețului în care cele două corpuri se asociază sub aceeași voință reprezintă un simbol legendar. E și explicabil de ce originea calului ne apare prin aburul unor faimoase mituri.

Primele reprezentări ale calului, cele de pe pereții peșterilor rupestre, datează încă din paleolitic, ceea ce dovedește un interes deosebit al omului pentru acest nobil animal. Desigur, la acea vreme, calul reprezintă un simbol totemic sau un element al unui complicat ritual al cultului fecundității. Lung și anevoios va fi fost drumul domesticirii. În orice caz, în zorii civilizației, popoarele care stăpînesc calul au un puternic ascendent asupra celorlalte. Așa se face că un conglomerat de seminții, cunoscute în istorie sub numele de hicsoși, prin secolul al XVIII-lea î.e.n., năvălesc călare și distrug imperiul egiptean. Marile cuceriri ale statului Mitanni se datorează și ele cavaleriei. Într-o in-

→

scripție din anul 1360 î.e.n., un anume Kikkului, maestru de echitație al regelui din Mitanni, dă instrucțiuni privitoare la îngrijirea cailor. După alungarea invadatorilor, egiptenii acordă mai multă importanță cailor și înzestrării armatei cu care de luptă. Astfel, faraonul Ramses al II-lea poate opri invazia hitiților în celebra bătălie de la Kadeș (1286 î.e.n.). Această înfruntare rămîne renumită ca fiind cea mai mare bătălie de care de luptă — veritabile tancuri ale antichității, cît și pentru tratatul încheiat, considerat primul în analele diplomației. Dar, cu toate talentele lor, egiptenii nu aduc nici o îmbunătățire rasei calului. Meritul revine evreilor, care selecționează calul egiptean și creează o rasă nobilă numită **kohlani.** Campionul acestei inițiative ar fi fost chiar regele Solomon, ale cărui grajduri ar fi deținut 40000 de cai, o parte pentru cele 1400 care de luptă, restul pentru cavalerie. Cert este că evreii se ocupă serios de selecția cailor. În vremea marelui rege, prețul unui armăsar de montă atingea sume uriașe. Un alt monarh, care și-a dat seama de superioritatea cavaleriei, a fost Cyrus cel Mare al Persiei. Pentru a duce la îndeplinire planurile sale, primul vizînd cucerirea Babylonului, regele a hrănit în grajdurile proprii 800 de armăsari și 16000 de iepe. Perșii, oameni de munte, nu prea erau convinși de superioritatea calului. Cyrus se exprima că „ar fi rușinos pentru perșii care aveau cai să meargă pe jos, cînd nu exista posibilitatea conducerii altfel drumuri" (Xenofon). Monarhul persan a adus numeroși cai albi din Caucaz contribuind, fără să știe, la formarea pursîngelui arab. În India, calul și carul de luptă au asigurat victoria arienilor. Mai tîrziu, la hinduși, un cal special de ceremonie mergea înaintea armatei. Dacă intra într-un ținut străin, șeful acestuia era obligat să lupte sau să se supună. La întoarcerea regelui victorios, calul era sacrificat. Geto-dacii erau și ei renumiți crescători de cai și excelenți călăreți. Expedițiile unor cuceritori primesc din partea lor replica dură, din goana cailor. Dealtfel, pe meleagurile istro-pontice exista un cult al **cavalerilor danubieni.** Nu era vorba doar de un simplu mit, bine reprezentat arheologic, ci de un simbolism religios bine conturat, în care calul joacă un rol determinant.

Un armăsar la masa împăratului

Pentru arabi, calul are origine divină, fiind trimis pe pămînt chiar de către Alah. După unii cercetători, arabii au fost printre primele popoare care au îmblînzit calul. Condițiile climatice nefavorabile și nomadismul au impus o selecție a animalului extrem de severă. Pentru beduini, calul era esențial în supraviețuire. În vocabularul arab există peste o mie de termeni care se referă la cal. De aceea, ei au acordat o mare importanță selecției. În mod ritual, se agăța de gîtul fiecărui mînz un săculeț magic în care se aflau cîteva fire de nisip, ca să-l ferească de spiritele rele, și o inscripție cu numele părinților. Acest obicei a făcut să apară cea mai veche „pedigree" din lume. Selecția fiind controlată, s-a menținut puritatea sîngelui. Nervos, rapid, nepretențios, inteligent, calul arab este cea mai veche rasă care s-a păstrat pînă astăzi. Marile cuceriri ale arabilor s-au datorat și excelenței lor cavalerii.

Vechii greci aveau și ei o mare admirație pentru cal, care ar fi fost cel mai prețios dar făcut de Apollo atenienilor. Conform mitului, zeul ar fi lovit cu tridentul în piatră de unde ar fi ieșit un superb cal. Recunoștința față de zeu a fost preluată de flotă, care, înaintea fiecărei campanii, practica un sacrificiu ritual de cai. Acest obicei s-a păstrat pînă foarte tîrziu, neezitînd să-l practice nici chiar un general roman de talia lui Sextus Pompeius. După alte mituri, calul a fost îmblînzit de thesalieni (vezi legenda centaurilor). Oricum, grecii cunoșteau de mult calul. Homer, generos în descrierea amănuntelor, ne oferă și primele informații asupra unei curse de cai. Ea ar fi fost organizată de Ahile în onoarea bunului său prieten Patrocle, ucis de troieni. Întrecerea aliniază la start cinci concurenți. Ei conduc care trase de cîte doi cai și au de străbătut un parcurs destul de lung, urmînd ca la o bornă de marcaj să vireze, întorcîndu-se în același punct. Lăsînd la o parte intervenția zeilor, Homer e foarte exact în descrierea atmosferei. Alergătorii se pregătesc de plecare. La semnalul începerii cursei, ei lovesc animalele cu biciul, țipă și le blestemă. Plutonul este însoțit de un nor de praf. În timpul cursei, unul dintre concurenți execută o depășire periculoasă, fiind gata să-și acroșeze adversarul. Virajul în viteză la bornă se dovedește și el riscant. Mai tîrziu, pentru unii va fi funest. În sfîrșit, caii se întorc înspumați, iar cîștigătorii primesc premii consistente. Analogia cu o cursă modernă este frapantă. Lipsesc doar pariurile. În orice caz, o astfel de întrecere nu pare o excepție și se observă că grecii le practică de mult. Ea urmează, probabil, aceleași reguli ca și cele de la jocurile olimpice.

La jocurile olimpice, întrecerile rezervate cailor au mai multe variante: **galopul** în șa, galopul pe mînji tineri și **calpa** cursă acrobatică în care călărețul încalecă o iapă, conducînd de căpăstru încă una. În timpul întrecerii, este obligat să sară de pe o iapă pe alta. În sfîrșit, cursele de care, trase de doi sau patru cai. În mod sigur, pentru spectaculozitatea lor, aceste întreceri sunt cele mai apreciate de public. Ele se desfășoară după reguli precise. Hipodroamele epocii ne par totuși destul de mici. Ele au 400 — 500 m lungime, cu pista în formă de elipsă. Alergătorii o înconjoară de 5 pînă la 12 ori. Dificultatea cea mai mare rămîn însă virajele, unde mai ales în cazul aglomerării se produc adesea accidentări grave. Arbitrii speciali însărcinați, numiți **hellanodices**, proclamă rezultatele și decernează premiile. Acestea sînt simple, dar atît de glorioasele, coronițe de măslin. Învingătorii au însă și alte compensații. Ei sunt primiți în triumf în cetățile de origine, li se înalță statui și imnuri, primesc privilegii civice. Aceste onoruri și le doresc și șefii cei mai iluștri, care nu ezită să intre în hipodrom. Cîțiva dintre ei se întorc triumfători din cîmpiile Olimpiei: Phidolas, regele Corintului, a cărei iapă **Aura** a cîștigat două olimpiade, Prisistrate, tiranul Atenei, Miltiade, celebrul învingător de la Marathon, Hieron, tiranul Syracusei, cu calul său **Piscinus**, cîntat chiar de marele Pindar. Lui Cimon, marele general, exilat de atenieni, care cîștigă o cursă de care cu patru cai, i se permite întoarcerea în patrie. Deși asasinat la scurt timp, pentru marele său succes hipic a fost înmormîntat a- →

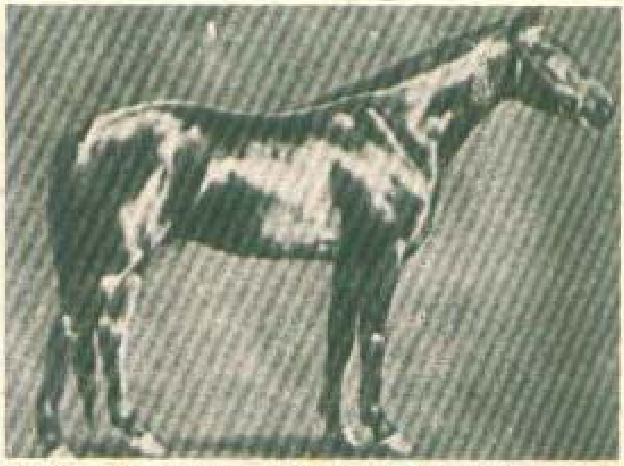

În imaginile noastre: rasa berberă, o redutabilă matcă a „marelui cal" din evul mediu; celebrul pur sînge englez (sus); rasa quarter, cu care se mîndrea George Washington (mijloc); pur sîngele arab — cea mai veche rasă cabalină; un erou al Vestului american: calul morgan (jos)

proape de Pritaneu, iar caii săi în apropiere. Regele Filip al Macedoniei a cîștigat cursa de galop cu calul său **Cephalus** chiar în ziua în care s-a născut Alexandru cel Mare. Firește, în afara olimpiadelor mai existau și alte întreceri hipice, dar nici una nu era aureolată de atîta importanță. Cu toate acestea, grecii nu s-au ocupat de selecția cailor și de formarea unei varietăți locale.

Romanii și-au dat seama destul de tîrziu de superioritatea calului în luptă. Imbatabilele legiuni nu aveau și o cavalerie pe măsură, singurii cu dreptul de a lupta călare fiind senatorii. Aceștia formau un corp de 300 de călăreți, al cărui efect în lupte era neînsemnat. Cîteva lecții administrate de adversari valoroși ca Pyrrhus, Hannibal și chiar anevoioasa cucerire a Galiei au pus în evidență necesitatea cavaleriei. Cesar a importat cai din Britania, Caucaz și Spania, constituind numeroase cohorte de cavalerie.

Totuși, patricienii romani dețineau herghelii și pregăteau cai special pentru curse, numiți **celes**. Romanii nu erau necunoscători nici în ceea ce privește creșterea cailor. Mai mulți autori, printre care Celsius, Piiniu cel Bătrîn, Galienus, se ocupaseră tangențial de cai, iar Vegetius elaborase chiar un tratat de **Ars veterinariae** consacrat în întregime cailor, foarte apreciat în epocă, însă din păcate pierdut. În ceea ce privește cursele de cai ale romanilor, originea lor este foarte veche, după legendă fiind instituite chiar de către eroul Eneas, după întoarcerea acestuia de la Troia. După alte variante, Romulus ar fi inventat jocurile de circ pentru atragerea sabinelor. Cert este că, pe vremea regelui Tarquinius cel Bătrîn, între colinele romane Aventin și Palatin se construiește „Circus maximus". Acesta va lua foc în timpul lui Cesar și va fi reconstruit și mărit succesiv de Nero și Traian. La apogeu, a atins dimensiuni colosale: 670 m lungime pe 170 m lățime, putînd adăposti concomitent 385000 de spectatori. Mijlocul arenei, de formă ovală, avea o construcție numită **spina**, ornată cu statui care, de fapt, delimita pista. La extremități se aflau bornele **(metae)**. Cursele de cai, **certamina equestria**, aveau cam aceeași organizare ca la greci, cele mai apreciate fiind cele de care cu patru cai. Aceștia intrau în arenă printr-un spațiu numit **caceres** și, de obicei, se înfruntau în număr de patru, urmînd a face șapte ture, ceea ce însemna cam 7,5 km. Această distanță impunea de la sine cai de calitate. Dar romanii aveau grijă și de acest amănunt, angajînd antrenori speciali **(agitatores)**. Exista și un președinte al întrecerii, **editor spectaculorum**, cu atribuții administrative și financiare și, de asemenea un om de semnalizare, **designator**, care dădea startul cu o torță aprinsă. Ulterior, torța a fost înlocuită cu o eșarfă. Spre deosebire de greci, romanii acordau premii considerabile învingătorilor, constînd în bani, bijuterii, îmbrăcăminte, cai. De pildă, Euthycus a primit ca răsplată din partea împăratului Caligula, pentru nenumăratele sale victorii, o primă de 2000 de sesterți, sumă cu care ar fi putut cumpăra un palat. Călăreții și conducătorii de cvadrige erau, cel mai adesea, liberți sau sclavi, profesioniști ai arenelor, dar uneori trebuiau să cedeze locul unor personaje importante, care sperau să se acopere de glorie. În urma unor accidentări grave, soldate și cu victime, Augustus a interzis, sub influența Senatului, intrarea în arenă a tinerilor din familiile bune. Nero a ridicat interdicția și n-a ezitat să urce personal într-un car, cîștigînd chiar o Olimpiadă. Tot el a avut inițiativa curselor de cai fără călăreț. Pentru a fi stîrniți, caii aveau agățate pe solduri două bile de lemn cu ținte de metal, care acționau mai dureros decît pintenii. Animalele alergau înnebunite pentru a scăpa de durere. Și aici cîștigătorii erau răsplătiți din abundență. De exemplu, împăratul Caligula i-a acordat calului său favorit, **Incitatus** titlul de sacerdoțiu, apoi de pontif. Pentru cal era rezervat un palat de marmură cu mobilier somptuos și numeroși servitori. Adesea, cesarul lua masa cu prietenul său patruped, îmbrăcat cu o cuvertură de purpură și servit cu orz pe un platou de aur, din cînd în cînd cesarul îi oferea calului cupa de vin din care băuse chiar el.

Turbulenții spectatori ai arenelor aveau o adevărată manie a pariurilor, plusînd nebunește pînă în ultima clipă a potoului. În legătură cu întrecerile de cvadrige, cele mai riscante, suporterii se împărțeau în tabere, între care adesea izbucneau incidente. Călăreții se adunau în echipe care se deosebeau după culori, **verzii și albaștrii**. Împăratul Domițian a mai creat încă două culori, **aurii și purpurații**. Dar pericolul barbar care amenința Roma a făcut ca la moartea lui Teodosius, în 395, cursele de cai și de care să înceteze.

Ele s-au mutat cu și mai mare fast, gălăgie și pasiune în Bizanț. Între cele două facțiuni, **verzii** și **albaștrii**, a crescut o rivalitate, care a angajat masele în tulburări sîngeroase. În timpul lui Justinian, agitația s-a transformat într-o adevărată bătălie de stradă, terminată cu 40000 de morți. Acest episod tragic a însemnat și actul de deces al curselor de cai.

Să mîngîi coama unui pur sînge

Evul mediu a fost, incontestabil, marea epocă a calului. Acest animal constituia acum nu numai o valoare intrinsecă, dar definea și un rang special. În mentalitatea epocii era de neimaginat un nobil fără calul său. Tonul acestei hipofilii îl dau, în zorii întunecați ai feudalismului, migratorii. Ei sunt nedespărțiți de caii lor, care le formează un anume stil de viață. Despre huni, Iordanes spunea că „nu coboară de pe cai nici măcar pentru a dormi". Un vechi proverb afirma: „Cînd un mongol e separat de calul său, nu-i rămîne decît să moară". Pentru migratori, folosirea cailor la tracțiune părea o ofensă. Extraordinara mobilitate a barbarilor a creat un nou tip de strategie. Timp de mai bine de un mileniu, regina bătăliilor va fi cavaleria. Probabil, barbarii care năvăleau pe caii lor asiatici vor fi fost complexați de cavaleria romană, înzestrată cu animale mai zvelte, mai greoaie, dar mai puternice. Aceștia din urmă rămîn cele mai potrivite pentru cavalerii înzăuați, cu mare forță de izbire. Tot așa cum cruciații vor avea revelația calului arab, de talie ceva mai mică, dar nervos, rezistent, nepretențios și foarte rapid. Însă, în gîndirea egoistă a epocii, fiecare senior se fălește cu armăsarul său și nimănui nu-i dă prin cap că s-ar putea crea o rasă mai înzestrată.

Totuși, un pasionat cum este regele Angliei, Athelstan, domnind

prin secolul al X-lea, stîrnește interesul supușilor și urmașilor săi pentru acest nobil animal. Ocazia se ivește cînd Athelstan primește de la cumnatul său, regele Franței, Hugo Capet, cîteva exemplare de cai arabi. Entuziasmat, Athelstan emite o ordonanță prin care „nici unul dintre ei sau produsele lor nu pot ieși din regat, decît cu titlu de dar regal". El mai și are inspirația de a importa cîțiva cai din Saxonia, împreună cu care formează un hibrid cu calități remarcabile în epocă. Peste o sută de ani, Henric I primește și el în dar doi cai arabi de la regele Scoției, pe care îi împerechează cu iepe etalon din Italia. Sub Henric al II-lea se organizează la Smithfield, lîngă Londra, primul tîrg de cai din Europa. Specificul acestui tîrg consta în stabilirea prețului în urma unei probe de viteză, caii fiind călăriți de niște băieți numiți **jockey**, după un vechi cuvînt francez, **jaquet**, cu înțelesul de paj, valet. Mulțimea tîrgoveților urmărea cu mare interes nu atît bursa valorilor cît întrecerea în sine. Peste puțin timp, se stabilește la Epsom o cursă de viteză, fără legătură cu piața de cai. Richard al III-lea Inimă de Leu mută cursa la Pentcoast și instituie un premiu de 40 de lire aur, sumă enormă la vremea respectivă. Tot el se întorsese din cruciadă cu doi superbi cai arabi, pe care-i încrucișează cu iepele etalon din Spania. Fratele său Ioan-fără de-Țară, formează primele herghelii regale. Eduard al III-lea plătește 25000 de florini pentru un etalon belgian, iar Henric al VII-lea oprește folosirea la reproducere a animalelor care au o înălțime mai mică de 12 palme. Henric al VIII-lea duce o adevărată politică a calului. El ridică standardul reproducerii la 15 palme (1,52 m), instituie amenzi pentru nerespectarea legii și ordonă tăierea cailor mai mici. Tot acest rege se îngrijește de rasa **hockney**, folosită la tracțiune, din care, mai tîrziu, se vor desprinde două rase grele, **clydesdale** și **shire**. Un edict al Parlamentului obliga pe fiecare cetățean să crească un număr de cai, în raport cu rangul și posibilitățile sale.

Tot acest rege importă, cu sume considerabile, exemplare etalon din Turcia și Spania și instituie două curse la Stamford și Chester, al căror premiu este un clopoțel de argint — numit mai tîrziu, cînd va fi din aur, **Clopoțelul Saint George**.

Este unul dintre primele premii ale istoriei curselor de cai. În epocă, întrecerile se desfășoară pe terenuri cît mai accidentate, iar caii sunt striviți de greutatea cavalerilor înzăuați. Regina Elisabeta e și ea o mare amatoare de curse hipice și fondează, la Greenwich, o herghelie de cai orientali. Însă cînd se anunță invazia Marii Armade spaniole, faimoasa cavalerie engleză nu poate conta decît pe 3300 de cai, ceea ce este foarte puțin.

De-abia în secolul al XVII-lea, Iacob I face diferențierea între caii de armată și cei de curse. El organizează și primele hipodroame în adevăratul sens al cuvîntului și deosebește două feluri de curse. Prima, cu numeroase obstacole, se va numi **steeple-cheese**, a doua, pe un teren „elastic", cu gazon, numită **turf**. Ca un amănunt interesant al cavalerismului care acționa la vremea respectivă, la cursele de obstacole, dacă un călăreț cădea din șa, ceilalți erau obligați să oprească și să-l aștepte pînă se ridică. Încărcarea cailor e limitată, jockeul nepuțînd depăși 10 stones (63,5 kg). Carol al II-lea patrona el însuși cursele de la Newmarket și Stamford și s-a îngrijit să elaboreze un standard al harnașamentului, obligatoriu în orice cursă. În schimb, puritanul Cromwell se plîngea de această „distracție frivolă" care ar fi fost incompatibilă cu spiritul reformei. La moartea lui, în semn de sfidare, adversarii au hrănit caii cu ovăz.

Pe la sfîrșitul secolului al XVII-lea cursele de cai deveniseră un sport național în Anglia, atrăgînd o preocupare constantă pentru selecția și ameliorarea raselor. Factorul decisiv urmărit în aceste operații era viteza, calitate esențială a calului de curse. Totodată, se introduce așa-numitul **stud-book**, carte de descendență a calului, cunoscîndu-i-se părinții și urmașii. Trei exemplare orientale, de o calitate extraordinară, încrucișate cu iepe de elită locale, vor forma o rasă cu totul nouă: **pur singele englez**. Primul precursor s-a numit **Byerly Turk**. Se știe despre el că a fost calul de luptă al unui căpitan. Al doilea este **Darley Arabian**, proprietatea unui crescător din York. El era din vechea rasă kochlani, cumpărat la Alep pe o carabină. În sfîrșit, al treilea precursor, **Godolphin Arabian**, face parte dintr-un lot de opt armăsari trimiși de beiul din Tunis regelui Franței, Ludovic al XV-lea. Avînd forma curioasă, calul a fost scos la vînzare și achiziționat de un englez care l-a revîndut lordului trezoreriei, Godolphin. Se povestește că armăsarul și-ar fi ucis rivalul pentru a se împerechea cu iapa Roxanna. Din încrucișările descendenților acestor trei cai au ieșit trei exemplare cu totul deosebite, care stau la baza pur sîngelui englez: **Matchem, King Herod** și **Eclipse**. Aceștia sunt genitorii direcți ai noii rase.

Dintre toți, cel mai renumit a fost **Eclipse**, născut în ziua unei eclipse de soare, imbatabil în curse, care a lăsat un număr impresionant de urmași. Istoria aproape legendară a acestui cal merită a fi cunoscută pentru interesul pe care l-a stîrnit în epocă. S-a născut în 1764, în crescătoria ducelui de Cumberland. La moartea acestuia, herghelia a fost vîndută la licitație și armăsarul a revenit unui anume Wildman, pentru 75 de guinee. Suma era destul de piperată și noul proprietar și-a pus mari speranțe în acest cal. Cunoscătorii apreciau la el linia eleganță, suplețea mișcărilor, elasticitatea și forța, ochii vii și nările deschise, calități specifice unui exemplar de mare rasă. La antrenamentele de pe lîngă hipodromul Epsom, calitățile sale de viteză și rezistență se relevară imediat. Totuși, **Eclipse** avea un comportament ciudat, care stîrnea îndoieli. Cînd părea cît se poate de calm, deodată cabra, făcînd imposibilă apropierea jockeului. Odată, în timpul unei curse de antrenament, s-a oprit brusc și n-a vrut să mai înainteze. Wildman era extrem de îngrijorat, deoarece calul se apropia de 5 ani, vîrsta la care intra în competiție. El ceru părerea căpitanului O'Kelly, mare amator de curse și expert în cai. Acesta remarcase a ura deosebită a lui **Eclipse**, și îi recomandă pe îngrijitorul său, un irlandez numit Sullivan, priceput să domolească armăsarii cei mai nărăvași. De asemenea, se oferi să cumpere jumătate din drepturile asupra calului, prețul urmînd a fi stabilit după prima cursă. Proprietarul se învoi. Îngrijitorul Sullivan intră cu **Eclipse** într-o boxă și ieși de acolo cu cel mai liniștit cal. Secretul l-a păstrat pînă la moarte, dar peste aproape un secol, metoda a fost observată la indienii americani și recunoscută de urmașul său. Ea consta în a acoperi ochii calului și a-i sufla aer puternic pe nări. Animalul se familiarizează astfel cu mirosul omului și

→

devine foarte docil. Experimentele au confirmat eficacitatea metodei.

La 3 mai 1769, **Eclipse** a intrat în arenă, la Epsom, și a cîștigat într-o manieră deosebită. O'Kelly se înțelesese cu jocheul său să nu depășească prea timpuriu plutonul și, la fiecare turnantă, mărea pariurile. În ultima „dreaptă", **Eclipse** porni vijelios și își lăsă mult în urmă adversarii. O'Kelly dădu lovitura la pariuri și, pentru 935 de lire, deveni coproprietarul calului. Apoi victoriile se succedară vertiginos, ca și cîștigurile lui O'Kelly. Din nou Epsom, Winchester, Salisbury, Lewes, Lichfield. Practic, **Eclipse** cîștigă tot ce putea fi cîștigat. Această superioritate zdrobitoare stîrni mînia celorlalți proprietari, care trimiseră scrisori de amenințare. Wildman renunță la drepturile sale în schimbul a 1000 de lire. Sullivan dormea alături de **Eclipse**, iar căpitanul O'Kelly luă cele mai severe măsuri de precauție. În al doilea an, triumfurile urmară în același ritm: Guilford, Nottingham, York, Lincoln. Cota pariurilor se nărui, căci nimeni n-avea curajul să parieze contra lui **Eclipse**, și se întețiră amenințările. Căpitanul O'Kelly anunță retragerea din competiții. La 4 octombrie 1770, la Newmarket, **Eclipse** defilă pe hipodrom — nu se mai înscrisese nici un concurent, de teama unei înfrîngeri — în fața unei mulțimi delirante. În numai doi ani, participase la 21 de curse, obținînd tot atîtea victorii. Niciodată nu se folosise pentru el cravașa. Dar cariera lui activă se încheiase. Proprietarul îl oferi la împerechere pentru sume de 75 — 100 de lire, cifră nemaiîntîlnită pînă atunci. Un mînz se vindea cu 1000 de lire. **Eclipse** a avut 340 de descendenți direcți, care au cîștigat 862 de curse. De pe urma lui, căpitanul O'Kelly a obținut [illegible] milioane de lire — sumă fabuloasă în epocă — cu care și-a cumpărat un imens castel.

În spiritul acestei prețuiri pentru cal, încă de la sfîrșitul secolului al XVI-lea se înființase Academia engleză de echitație. În 1750 se inaugurează **Jockey Club**-ul. Această asociație, cu rol de organizare a activității hipice, va fi model pentru multe țări. Cîteva hipodromuri engleze devin celebre în lume. Ele se numesc Epsom, Newmarket, Ascot, Doncaster. Cursele sînt încununate de trofee prestigioase, cu valori considerabile. Lordul Derby a avut inițiativa curselor de cai de 3 ani, numite **derby stakes**; mai tîrziu se înființează **july stakes**, pentru caii de doi ani. Acești „juniori" se vor defini cu un termen generic, **yearling**, și vor da peste cap toate pronosticurile. Din 1801 se instituie, la Ascot, **Gold Cup**, un fel de finală a curselor, dotată cu un premiu excepțional. Pur sîngele englez devine capul de afiș al tuturor curselor, cucerind lumea.

Menținerea purității rasei este o treabă deloc întîmplătoare și nu tocmai ușoară, deoarece prin împerecheri repetate s-ar ajunge la aceeași familie, ceea ce ar duce la degenerarea speciei. De aceea, se fac periodic reîmprospătări cu exemplare din alte rase. Au apărut astfel varietăți colaterale, **anglo-arab, semi-pur sîngele**. Infuzii cosanguine au primit calul de vînătoare numit **hunter** și **calul de călărie** din fiecare țară pe baza resurselor locale. Toate acestea sunt exemplare de rasă cu stud-book separat. Actualmente, în Marea Britanie și Irlanda se află doar vreo 5000 de cai absolut pur sînge englez. E mult, e puțin? Ne vom lămuri curînd.

Marele favorit a pierdut!

În strădaniile lor de a forma o rasă superioară, francezii au căutat, prin ameliorări, prea multe însușiri deodată, pierzînd din vedere tocmai pe cea esențială: viteza. E drept, cavaleria franceză era considerată printre cele mai bune din Europa, existau superbe exemplare cabaline folosite numai pentru vînătoare, cursele hipice au avut cîteva precedente celebre, se importaseră cai de valoare, dar toate aceste încercări au fost fragmentate și nu au avut continuitate în timp.

Cronicile menționează, de la anul 500, o faimoasă cursă de cai al cărei premiu era mîna prințesei Alienor, moștenitoarea ducatului Bretaniei. Carol cel Mare era și el un pasionat animator de curse, dotate cu mari premii în bani și obiecte. De altfel, romanele cavalerești care cinstesc memoria marelui împărat, pline de remarcabile fapte de vitejie, dovedesc un adevărat cult al calului. Seniorii erau nedespărțiți de armăsarii lor, dintre care se detașează renumitul **Bayard**. După celebra bătălie de la Poitiers, care a stăvilit expansiunea arabilor în Europa, au fost capturați mai mulți cai **berberi**, o rasă rezistentă, originară din nordul Africii. Aceștia au fost încrucișați cu calul comun nord-european. A rezultat un animal puternic și masiv, dotat cu suficientă viteză, rezistență și mobilitate. Este marele cal al evului mediu. El putea depăși în greutate 500 kg, fiind capabil să poarte cavalerul înzăuat și propria sa armură, ajungînd pînă la 150 kg. De asemenea, se comporta docil și echilibrat, nesperios la zgomote stridente, ceea ce era esențial în focul luptei. Din el se vor detașa două rase grele standard, **percheron** și **marele belgian**.

La vremea sa, Hugo Capet a adus din Spania numeroși cai orientali pe care s-a grăbit să-i dăruiască vasalilor săi, cel mai cîștigat fiind amintitul rege al Angliei. În secolul al X-lea, contele de Rohan a importat cai arabi, destinați herghelilor sale din Bretania, cu care a obținut împerecheri valoroase. Din păcate, după moartea sa, acțiunea n-a mai fost continuată. În secolul al XII-lea, vicontele de Béarn se lăuda cu patru varietăți de cai, dintre care una, **cursierul**, era folosită în întrecerile anuale de la Morlăaz. Această competiție a fost incriminată de papă, fiind considerată greșit ca turnir. O celebră cursă se desfășoară, în 1389, între regele Carol al VI-lea și fratele său, ducele de Tourraine. Dar aici este vorba mai curînd de un pariu. Un pariu asemănător se dispută și în vremea lui Ludovic al XIII-lea. De data aceasta se întrec cai speciali de curse. În 1683, Ludovic al XIV-lea organizează „o cursă internațională pentru cai din toate țările", la Achères, al cărui premiu este un platou de argint. Cîștigătorul va fi ducele de Monmouth, cu un cal englezesc.

Deja manierele, modul de organizare a curselor și caii englezești încep să se impună. În 1700, are loc la Saint Germain en Laye, în prezența regelui Franței, a dinastiei Stuart, exilată din Anglia, și a curții, o cursă pe o pistă special amenajată de 2800 m. Este un hipodrom în toată regula. Se folosește balanța, iar caii sunt conduși de jockei. Se fac și pariuri în public. Se poate vorbi despre primul **turf** de pe continent. Dar organizarea rămîne încă instabilă, iar pa-

rurile precumpănesc în formele cele mai excentrice. Un veritabil meci are loc între doi cai din herghelIile le Grand și de Vendome, încălecați de jokei englezi. Calul lui le Grand cîștigă detașat și adversarii susțin că jockeul rival ar fi fost cumpărat. Printre cei mai vehemenți susținători ai fraudei se află ducele de Gramont. Le Grand îi administrează ducelui un pumn în ochi, care îi zboară peruca de pe cap. Prietenii ducelui trag spadele. Doar intervenția regelui potolește spiritele înfierbîntate. Marchizul de Saillons pariază 20000 de livre pe cai de poștă, care trebuie să străbată 50 leghe în 6 ore, și cîștigă. În 1766 se desfășoară alt meci, între lordul Forbes și contele de Lauragais. Calul ultimului, pe care pariase și Ludovic al XV-lea, moare în timpul cursei. Se pare că fusese... dopat! Dar tot mai mulți amatori de curse și pariuri traversează Canalul Mînecii pentru a asista la întrecerile din Anglia, astfel încît lordul Carlile se plîngea „de o adevărată invazie la Newmarket a francezilor".

Ludovic al XVI-lea nu mai poate face față „anglomaniei hipice" susținută de frații săi, contele d'Artois și ducele de Chartre. Aceștia își permit să importe, la prețuri enorme, cele mai bune exemplare de pur sînge englez din filiația directă a lui **Eclipse** și **Matchem**, pe care le selecționează cu grijă. În 1776 se inaugurează oficial hipodromul de la Sablons. De 15 zile ziarele comentau acest eveniment care adună întreaga curte și o mulțime imensă, avidă de acest spectacol inedit. Singura absență a constituit-o însuși regele, ce a preferat vînătoarea. Se paria frenetic pe bani, pe bijuterii, pe cai, pe pămînturi, pînă și pe amante. Spre stupefacția generală, marele favorit **King Pepin**, un pur sînge de talie mare, imbatabil în Anglia, va fi înfrînt din cauza numeroaselor turnante care îl dezavantajează. În urma insistențelor, Ludovic al XVI-lea va elabora un regulament amănunțit și complet, adevărat **cod al curselor**. Tot acum se instituie Premiul regelui. Se deschid hipodroame la Fontainbleau și Vincennes. Proprietarii francezi își angajează caii la cursele din Anglia, iar englezii concurează la Paris.

Această animație este brusc întreruptă de Revoluție, care are o antipatie profundă pentru „distracțiile aristocratice". Totuși, calul n-are nici o vină. Drept care, pe Cîmpul lui Marte se organizează o manifestare pompoasă, amintind de jocurile antice. Pe trei piste concentrice aleargă oameni, călăreți și care. Premiul consta în necesarul de arme pentru mobilizare și felicitările cetățeanului ministru de interne. Urmează o lungă eclipsă pînă cînd, în 1805, Napoleon restabilește cursele, oferindu-le o organizare oficială. Un decret imperial creează 6 herghelii de stat, 30 de depozite etalon și două școli de experimentari. O stipulație fundamentală, și azi valabilă, prevede participarea cailor la curse exclusiv între 5 și 7 ani. Întreceri cu premii importante se stabilesc în mai toate regiunile Franței, avînd ca finală **Grand Prix de Paris.** Dar decretul se referă categoric la caii născuți și crescuți în țară. Este prea tîrziu pentru a se mai crea un pur sînge de valoarea celui englez. Napoleon a înțeles această greșeală cînd nu se mai putea face nimic. După căderea sa, relațiile cu Anglia și importul cu cai s-a reluat. În 1833 s-a înființat un **stud-book** francez, destinat să înregistreze genealogia tuturor cailor pur sînge, născuți în țară sau importați. Tot în același an s-a creat Societatea de încurajare pentru ameliorarea raselor de cai. Ea a preluat organizarea curselor, a premiilor și orientarea în selecția cailor. Beneficiind de sprijin financiar din partea unui public entuziast și de inițiativa unor specialiști, societatea și-a stabilit sediul la Longchamp, unde a construit un hipodrom, devenit repede celebru. Renumele s-a datorat și premiului cel mai consistent din lume, stabilit, în 1863, la 100 000 de franci. Valoarea lui se menține și în ziua de azi. În 1864 s-a constituit Societatea de ameliorare a calului francez semipur sînge. Ea răspundea cerințelor amatorilor de curse cu obstacole și trap, care își doreau întrecerile lor. Sediul s-a stabilit la Vincennes, care a devenit alt hipodrom faimos. În aceste domenii, francezii au avut succese remarcabile, creînd cei mai buni trăpași și alți cai cu diverse calități. De pildă, **Fuschia**, genitorul trăpașilor francezi, născut în 1866, a deschis o adevărată eră. Timp de patru decenii, urmașii săi masculini direcți au fost imbatabili în lume. El a cîștigat 500000 de franci, sumă colosală în epocă.

Războaiele au dat însă lovituri nimicitoare cailor și curselor. În timpul conflictului franco-prusac de la 1870 mulți cai de rasă au fost trimiși pe front și nu s-au mai întors niciodată. În perioada primului război mondial, pentru ridicarea moralului populației, s-au organizat, în provincie, curse demonstrative, fără intrări plătite, dar și fără premii. După armistițiul din 1940, germanii au permis funcționarea marilor hipodroame. Dar, în 1943, au fost lovite de aviația aliată atît Auteuil cît și Longchamp, ultimul în timpul unei reuniuni care s-a lăsat cu mulți morți și răniți. Vincennes a fost ocupat apoi de trupele americane, care au staționat aici pînă în 1947.

Perioada postbelică a permis reluarea curselor, împăunate cu mare publicitate. Actualmente, Franța deține mai mulți cai pur sînge englezi decît Marea Britanie: în jur de 6000 exemplare. Dar aici se mai află și numeroși pur sînge arabi, semipur sînge, berberi sau trăpași de mare calitate. Franța fiind printre principalii exportatori în materie. Marele Premiu al Parisului rămîne cea mai bine plătită cursă din lume.

Rămășag pe un cal moldovenesc

Calul a fost întotdeauna apreciat pe pămînturile românești. Documentele medievale scot în evidență valoarea cavaleriilor voievozilor, renumele calului moldovenesc și anumite forme de întreceri cu nimic mai prejos decît cele din alte părți. Astfel, un hrisov din 1589 se referă la niște evenimente mai vechi, de pe vremea lui Alexandru Lăpușneanu, care cumpărase de la un boier un cal de mare performanță. „Acest cal a fost **vierșun**...cînd a fost Alexandru voevod în tîrgul Bîrlad și au alergat caii săi cu caii săi și caii tuturor boierilor care au fost atunci, alergînd de la gura Tutovei, de la pod, pînă la tîrgul Bîrlad. Și a întrecut acel cal înaintea tuturor cailor care au alergat la acel vierșun". Se înțelege că e vorba de o cursă în toată regula, cu mulți participanți, însuși cuvîntul „vierșun" avînd sensul de întrece-

→

re, rămășag. Din păcate, nu cunoaștem amănunte despre lungimea și forma traseului, nici despre cei care încălecau caii, dar, în mod cert, un astfel de eveniment nu era singular și atestă o considerabilă vechime. În document se precizează că respectivul cal era de rasă moldovenească. Despre calitățile deosebite ale acestor cai scrie, un secol mai tîrziu, Dimitrie Cantemir, caracterizîndu-i ca „foarte virtuoși și răbdători la lucru și la copite atît de tari încît n-ar fi trebuință a fi potcoviți", mai amintind că „în partea cîmpului sunt cai mai mari și mai frumoși la făptură, potcoviți la picioare, mai iuți...". Tot domnitorul-cărturar relatează despre o cursă la care participa un cal moldovenesc și mai mulți armăsari arabi. Primul se distanțează detașat, spre stupefacția unui mare demnitar turc.

Totuși, datorită vitregiei condițiilor istorice, despre o organizare, în sensul modern, al curselor de cai nu se poate vorbi decît mult mai tîrziu. De-abia pe la 1847, un pasionat, Dimitrie M. Sturdza, tipărește la Iași o broșură intitulată **Despre hipodromie sau alergări de cai.** Autorul, mult plimbat prin Europa, a fost entuziasmat de cursele englezești și propune înființarea, cu ajutorul statului, a unor hipodroame, pe care să se desfășoare întreceri cu premii, și chiar crearea unui stud-book pentru caii de valoare. Toate aceste eforturi, susține autorul, „ar duce la îmbunătățirea soiului cailor în Moldova". Această inițiativă a avut numeroase ecouri. Înființarea unor curse hipice implică, în 1851, introducerea „Regulamentului alergărilor de cai". El stabilea disputarea a patru curse pentru cai între 5 și 8 ani, pe un hipodrom cu lungimea de 1400 m. Curios este faptul că jockeii trebuiau să depășească 47 ocale (peste 60 kg), caii fiind handicapați și cu alte greutăți. Premiile variau între 70 și 180 galbeni, ceea ce era foarte mult. În 1862 se înființează la Iași Jockey Club-ul, care elaborează un regulament ce prevedea întreceri separate pentru cai de rasă și cei „de rînd". Un avînt considerabil iau cursele odată cu constituirea „Societății Equestre Române", transformată mai apoi într-un Jockey Club național. Ea își propunea „a propaga științele hipice și îmbunătățirea raselor de cai în țară prin construirea unui manej, pension, spital și potcovărie, sediu pentru ședințe, întreținerea unui hipodrom, armăsari de rasă, grăjdari, veterinari, potcovari, portar, slujitori cu plată pe seama stabilimentului și numai pentru a lui exploatare exclusivă".

Paralel, sub comanda colonelului Aristide Iarca, în 1872, se va constitui, la București, „Școala specială de cavalerie". Acest veteran al armatei fusese absolvent al Școlii militare franceze de echitație de la Saumur și căpitan într-un regiment de cavalerie cu care a luptat în Mexic, obținînd „Legiunea de onoare". Din păcate, pregătirea și experiența sa nu au putut fi puse în valoare, deoarece, la scurt timp după înființarea școlii, a murit. În timpul războiului de independență, școala și-a întrerupt activitatea, pentru a fi apoi reluată cu și mai mare avînt. În 1896 generalul Băicoianu a mutat-o la Tîrgoviște, unde terenul accidentat permitea condiții mai bune de antrenament. După primul război mondial, ea s-a transferat la Sibiu. Această școală constituia o treaptă în cariera ofițerilor de cavalerie, cei mai buni dintre ei efectuînd încă un stagiu de un an pentru „cursul instructorilor". Ei formau și cele mai bune echipe de călărie participante la diferite întreceri. În timpul celui de-al doilea război mondial, școala s-a ocupat de pregătirea cadrelor de cavalerie, după război transformîndu-se în „Școala de echitație", care în 1946, s-a desființat. Dar nucleul său nu s-a pierdut, întrucît, în 1948, în componența Clubului Sportiv al Armatei, mai tîrziu devenit „Steaua". Sub îndrumarea militarilor s-a acordat atenție, exclusiv, dresajului și probelor de obstacole.

Totuși, încă înainte de 1900, cursele de turf și trap luaseră o mare amploare în România, devenind distracția favorită a unui public avizat. În cîteva orașe se construiseră hipodroame, unde se desfășurau numeroase curse dotate cu premii. Așa de pildă, la Craiova se disputau „Premiul de Primăvară", „Premiul Prefecturii", al „Armatei", al „Jockey Club Craiova", „Premiul Olteniei". La Brăila se instituiseră premiile „Trandafir", „Latin", „Constanța", „Sid", „Cazasu" pentru trap și „Dorobanților", „Siret", „România", „Militar" de turf. Un alt hipodrom important se afla la Iași, unde se acordau premiile „Țuțora", „Jockey Club", „Moldova", „Bahlui", „Prinț", „Copou" etc. Bineînțeles, cele mai reputate întreceri se desfășurau la București, pe hipodromul Băneasa, care antrena premiile „Olt", „Fulger", „de Încercare", „Kitila", „Regal", „Tunari", „Dianei", „Mărășești" și altele. Întrecerile erau programate în două sesiuni: aprilie-iunie și toamna, în septembrie-octombrie. Aceste curse variau în distanță între 1000 și 3500 m, iar valoarea cîștigurilor pornea de la 500 pînă la 3500 lei. În 1896 s-a înființat „Derbyul Român", această probă avînd cel mai important premiu al anului, de 30000 lei. În 1916 era de 50000, iar în 1922 de 75000 lei continuînd să crească în perioada interbelică. Tot în legătură cu derbyul s-a creat și primul stud-book românesc. Acesta permitea înscrierea cailor numai dacă erau născuți în țară sau fuseseră importați în anul nașterii. Măsura avea ca scop formarea unui nucleu național de cai pur sînge. Dar întreținerea unei herghelii reprezenta o investiție extrem de costisitoare, de care puțini amatori erau capabili. Pe de altă parte, excluderea de la întrecerile interne a cailor care cîștigaseră în alte țări a frînat anvergura internațională a curselor din România. Cu toate acestea, cîțiva entuziaști au înregistrat succese notabile. Printre ei, G. Moruzi, Al. Marghiloman, C. Negropontes au reușit să-și înjghebeze crescătorii, importînd armăsari de renume. Ei își acopereau cheltuielile din țară, participînd la curse, și din străinătate, unde premiile erau mult mai consistente. Aceste eforturi se cereau încurajate de stat. La începutul secolului, revista „Turful român" recomanda achiziționarea anuală a unui armăsar de valoare, care costa 200000—300000 de franci, și a 10—20 de iepe care, împreună, aveau cam același preț. Însăși existența unei reviste dovedea amploarea mișcării hipice. Pe la 1908, pentru sezonul de montă, statul dispunea de 175 armăsari etalon, dintre care 35 pur sînge englez, 9 arabi, 13 anglo-arabi, restul semipur sînge. La un derby se înregistrau peste 3000 de spectatori plătitori, iar cîștigurile proprietarilor atingeau cîteva zeci de mii de lei. Cifrele vor continua să sporească neîncetat pînă la al doilea război mondial. Printre exemplarele de valoare, născute în țară, unele au făcut gloria hipodroamelor și entuziasmul bunicilor noștri. Ele se numeau **Persimmon Whig, Péril Jaune, Dristor, Zagreb, Zori de Zi**

SPORT

Ultimul, de pildă, a cîștigat premii în valoare de 255000 lei și a adus, prin armăsarii săi, venituri de două milioane. În perioada interbelică exista în România un fond de cai competitivi de mare valoare. Cursele de trap, care aveau un regulament mai elastic, se bucurau de participare internațională.

În 1930 s-a fondat „Federația Ecuestră Română", afiliată la forul internațional analog. Ea a reușit să instituie „Cupa cavalerilor", un fel de campionat național pentru probe combinate de dresaj, cros, obstacole. Aceste preocupări au fost reluate de „Federația Română de Călărie", înființată în 1957. Sportivii români au participat la diverse concursuri internaționale și la Olimpiade.

După o perioadă de tristă amintire, în care s-a distrus și s-a risipit un material genetic prețios, în ultimele decenii s-au înregistrat, la noi, succese remarcabile în reconsiderarea și valorificarea calului și a virtuților sale. O atenție deosebită s-a acordat, inclusiv din punct de vedere genetic, calului de tracțiune, menit ca, alături de mijloacele tehnice moderne ce slujesc agricultura și transporturile în țara noastră, să-și aducă o contribuție ce se dovedește eficientă și economicoasă.

Campania s-a deschis prin catagrafierea întregului efectiv de iepe apte de reproducție, cărora li s-a acordat regim de întreținere și reproducători din rasele zonale. Astfel, printr-o muncă asiduă, intensivă s-a reușit, în scurt timp, refacerea efectivelor din rasele semigreul de Transilvania (cu care, prin ameliorări, s-au obținut performanțe notabile), a rasei nonius, folosită în Banat, a calului ardenez, răspîndit în podișul Transilvaniei, și a rasei huțul, bine adaptată regiunilor montane. Prin crearea unor unități specializate de creștere a cailor s-a avut în vedere și popularea cu rasele ușoare și de agrement (lipițan, furioso, gidran), precum și a cailor folosiți exclusiv în sport din rasele pur sînge englez, arab, trapaș.

Prin înființarea Centrului republican de creștere a cabalinelor și calificarea cailor de rasă s-a urmărit, în principiu, ameliorarea calului autohton, termenul incluzînd, firește, toate rasele care cresc în România. Centrul se ocupă de crearea unor noi rase în funcție de zonele pedoclimatice, evident pentru cerințele agricole și ale crescătorilor, dar și de îmbunătățirea performanțelor tuturor cabalinelor și a îndrumării activității în legătură cu creșterea lor. La ora actuală, în țară există peste 20 de herghelii, unele refăcute, altele noi, dintre care amintim pe cele de la Dor Mărunt, Mangalia, Beiuș (Bihor), Lucina (Suceava), Rușețu (Buzău), Bonțida ș.a.

Prin aceste măsuri speciale pentru protejarea, revitalizarea și „punerea în drepturi" a calului s-a reușit refacerea efectivelor și a calității lor. Actualmente, în țara noastră există aproape 600 mii de cai. Exemplarele din rasele de sport (pur sînge englez, arab) au, ca peste tot, cărțile lor de vizită. Unele herghelii se află afiliate la diverse foruri internaționale. România participînd la schimbul mondial de valori genetice cu reproducători de elită.

Galopînd peste meridiane

De pe la mijlocul secolului trecut, organizarea curselor de cai după modelul englez s-a răspîndit în toată lumea. Începutul l-a făcut Societatea de încurajare franceză, care a înființat întreceri la Bad, în Würtemberg, unde se afla un mare cazinou, care strîngea multă lume. Cursele au avut succes. Ofițerii prusaci și-au dat imediat seama de calitățile pur sîngelui englez și au trecut la importuri masive din Anglia și Franța. Totuși, în Germania, cursele plate n-au avut niciodată o anvergură foarte mare, militarii preferînd pe cele cu obstacole, unde își puteau adjudeca premii. Cele două războaie mondiale au distrus un material genetic de primă mînă. R.F.G. deține astăzi exemplare de mare valoare, dar în număr redus. Pentru ele sînt deschise cîteva hipodroame de talie internațională, precum cele de la Düsseldorf, Köln și Baden.

În Italia, cursele de cai au o considerabilă vechime, dar aici exista specificul întrecerilor fără călăreț. Voga turfului și a trapului se răspîndește de pe mijlocul secolului trecut. Italienii cumpără și ei exemplare celebre și înființează hipodroame, în scurt timp ajungînd la un nucleu valoros. Ei au reușit să și-l mențină, avînd și azi două întreceri de rezonanță mondială, la Roma și Milano.

Austriecii s-au preocupat de timpuriu de cai. Încă din 1562, împăratul Maximilian al II-lea de Habsburg a importat din Spania etaloane arabe și berbere cu care a format o rasă cu calități cu totul speciale, calul **lipițan.** Acesta prezintă particularitatea că, indiferent de culoarea cu care s-a născut, la maturitate devine complet alb. Cu acești cai, pregătiți printr-o muncă anevoioasă și îndelungată, se mîndrește celebra Școală spaniolă de echitație de la Viena, în spectacole care ating perfecțiunea. În ceea ce privește cursele, austriecii au fost printre primii care au adoptat maniera engleză și au importat exemplare pur sînge. Austria aflîndu-se lîngă Ungaria, unde există o varietate locală foarte îngrijită și iute, s-a ajuns la un semipur sînge cu calități remarcabile. O idee ingenioasă a fost și internaționalizarea hipodroamelor. Adică, la premiile austriece se puteau înscrie toți caii de pe continent, cu excepția celor din Anglia și Franța. Aceasta a permis un mare trafic, o piață foarte vie și o formidabilă fluctuație la pariuri. Tradiția s-a păstrat, cursele de la Viena și Budapesta avînd și azi o mare audiență.

O particularitate interesantă a deținut-o Rusia. În secolul trecut, umblînd pe continent, nobilii ruși au fost impresionați de cursele de cai din Anglia și Franța și nu s-au tocmit la achiziționarea unor exemplare glorioase. Unele erau supuse unei adevărate torturi. De pildă, în 1825, **Sharper,** pur sînge englez, era antrenat într-o cursă cu doi cai căcesivi pe distanța de 80 km. **Sharper,** deși handicapat cu 20 de kg în plus și mai pierzîndu-și în alergare și o potcoavă, a cîștigat într-o manieră rămasă celebră, unul dintre adversarii săi dîndu-și sufletul pe drum. Magnații s-au repezit să cumpere cai din străinătate. Vecinătatea cu Persia și Turcia constituia o bună ocazie pentru a realiza împerecheri de valoare. Rușii, mari cunoscători de cai, nu recunoșteau însă superioritatea pur sîngelui englez, cu toate că îl importau masiv susținînd valoarea diferitelor lor rase locale. Cum un singur armăsar e capabil →

de 300—400 de descendenți, majoritatea cailor de rasă rusești ajunsera semipur sînge sau aveau o mare infuzie de pur sînge. Situația a fost clarificată de Soviete, care au creat crescătorii de pur sînge englez, reglementate de un foarte sever stud-book. Astăzi, caii din URSS sunt cotați printre cei mai buni din lume. Organizarea curselor, incluzînd creșterea, antrenamentul și monta, aparțin unui program național. Premiile nu au caracterul mercantil din occident și se împart între jocheu și asociație. În URSS există peste 100 de hipodroame. Cel de la Moscova este colosal, deși se află în plin oraș. Mari curse se desfășoară la Harkov, Kiev, Baku, Rostov, Tbilisi. La Moscova se dispută și o probă de iarnă, în care caii sunt dotați cu potcoave cu crampoane.

Alte „puteri hipice"

Statele Unite au și ele o bogată tradiție în creșterea cailor. Pe de o parte, s-a preluat mania curselor de la englezi, dar, pe de alta, calul a fost marele erou al cuceririi Westului. Se cunoaște data sosirii primilor cai pe continentul american. În 1519, Cortez a adus pentru expediția sa 11 armăsari, 5 iepe și un mînz. Aceștia au produs o asemenea impresie printre indieni, încît au fost socotiți de către aceștia zei. După cucerirea Mexicului, cîțiva dintre descendenții acestor cai s-ar fi pierdut. Ei au migrat, răspîndindu-se în ambele continente. Aceste animale inteligente s-au adaptat cu o rară vivacitate noilor condiții de libertate. Ele erau în stare să lupte cu coiotul și chiar cu puma. De talie mai măruntă, dar extrem de vioaie, rasa lor s-a numit **mustang** în SUA, **wildies** în Canada, **mestenos** în Mexic și **criollos** în Argentina. Indienii s-au străduit să-i domesticească, cei mai abili călăreți și crescători fiind cei din tribul comanșilor. Dar, la sosirea coloniștilor, o mare parte dintre acești cai se mai aflau încă în libertate. Călărirea lor a făcut deliciul cawboy-lor din America.

Odată îmblînziți, mustangii s-au dovedit de neprețuit în supravegherea turmelor pe nesfîrșitele prerii. Rasa lor a fost păstrată pînă în zilele noastre, fiind folosiți la concursurile de rodeo. Un alt cal tipic american formează rasa **appaloosa**. Reprezentanții ei au fost văzuți pentru prima oară de expediția lui Lewis și Clark, după 1800, fiind călăriți de indieni din tribul nez percé. Acest cal este de talie mică, alb și cu pete negre, bine adaptat terenurilor montane și accidentate. Nu se știe precis cum s-a răspîndit în America, dar înfățișarea și calitățile sale îl atestă cu douăzeci de secole în urmă în China și Persia, ambele popoare socotindu-l sacru. Un cercetător a încercat să refacă drumul său din Asia, prin Spania și Mexic, pînă la Pacificul de nord. Robustă și nepretențioasă, rasa acestui cal a fost perpetuată. Coloniștii au creat și ei cîteva rase. Una dintre ele, numită **morgan**, a pornit de la un armăsar de o forță neobișnuită, născut pe la 1790. La un pariu, acesta a fost în stare să urnească o încărcătură enormă. Proprietarii lui l-au împerecheat cu atenție, formînd o rasă. A fost calul preferat al coloniștilor, care a tras celebrele **waggons**, în drumul lor spre West. De asemenea, a fost folosit la cavalerie. Actualmente, în stare pură există 1200 de exemplare. Rasa **tennessee** a fost creată de plantatori, fiind calul preferat al cavaleriei sudiste. De talie mare, se distinge prin rezistență. În 1935 i s-a constituit un stud-book. Este și etalonul trapașului american. Rasa **quarter** este de viteză, dar cu înfățișare cu totul opusă pur sîngelui englez. Adică are musculatura proeminentă, gîtul și picioarele mai scurte, corpul mobil. Acestea îi permit un start apreciabil și manevrabilitate deosebită, fiind foarte bun pe turnante. Rasa pare a fi fost stabilizată încă din secolul al XVIII-lea de un anume Paul Revere, în legătură cu cursele proprietarilor de plantații care se desfășurau pe un sfert (quarter) de milă.

În ceea ce privește pur sîngele englez, se cunoaște numele primului exemplar, **Bulle Rock**, adus în 1798 în Virginia. Prin importuri masive și selecții riguroase, S.U.A. deține, la ora actuală, mai mult de jumătate din totalul pur sîngelui englez din lume, aproximativ 30000 de cai. Există un Jockey Club național care reglează cursele în stilul cel mai comercial. Hipodroame se află în fiecare stat.

În America de sud, toate țările practică întrecerile hipice, dar două națiuni se individualizează prin amploarea lor. Brazilia a făcut serioase eforturi de import și rezultatele încep să se vadă. La Sao Paulo există două centre de antrenament, dotate cu hipodroame imense și instalații ultramoderne, **Ciudad Jardin** și **Tattersall**. Ultimul adăpostește, probabil, cea mai mare herghelie de pur sînge din lume, aproape două mii de exemplare. Hipodroamele sunt înzestrate cu două piste concentrice, una de nisip, cealaltă de iarbă. Peluzele beneficiază de vegetație abundentă și nu sunt deschise accesului public. Instalațiile bazei hipice de la Rio de Janeiro nu sunt cu nimic mai prejos. Cursele, desfășurate în nocturnă, stîrnesc o atmosferă de mare entuziasm, comparabilă cu o fiesta.

În Argentina, creșterea cailor este o ocupație tradițională, favorizată de clima prielnică și de nesfîrșitele pampasuri. Jockey Club-ul s-a înființat aici încă din 1882, dar cursele sunt și mai vechi. Argentinienii au adus cai pur sînge încă de la sfîrșitul secolului trecut. Încrucișați cu produse indigene, au dat combinații fericite. Vechiului hipodrom **Palermo** din Buenos Aires i s-a adăugat **San Isidoro**. Acesta este, probabil, cel mai mare din lume, putînd adăposti peste 100000 de spectatori.

În sfîrșit, o ultimă „putere hipică", ce emite pretenții în domeniu, este Japonia. Întrecerile hipice rituale au apărut aici încă din antichitate, dar de-abia în 1861 s-a desfășurat prima cursă modernă, la Yokohama. În cîțiva ani au apărut societăți de creștere a cailor de rasă și organizare a curselor. În 1921 ele s-au grupat în „Imperial Horse Racing Association". Această instituție a renăscut după al doilea război mondial. Deși nu au condiții propice creșterii cailor, japonezii au reușit, totuși, ameliorarea performanțelor. În deceniul trecut, caii lor (este vorba de pur sînge englez născut în Japonia) erau printre favoriții derby-urilor de la Epsom.

Deși marea epocă a calului a apus, calul continuă să trăiască. Mereu alături de om. Putem să nu-l mai iubim?

IULIAN COSTANDACHE

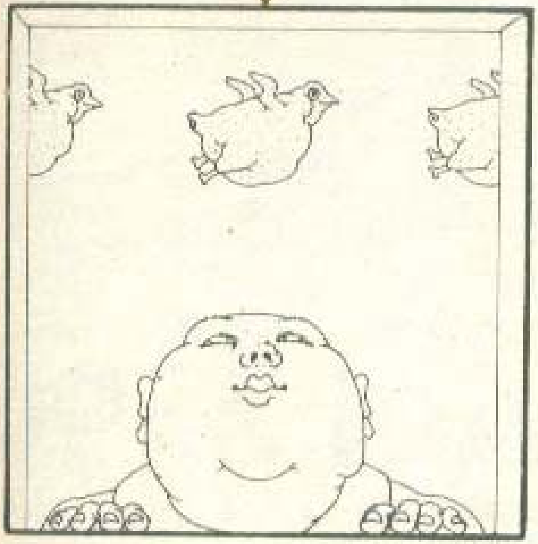

... Şi, odată cu oala, a apărut şi gastronomia!

La început, omul s-a hrănit cu crudităţi. Mai apoi, descoperirea focului i-a dat posibilitatea de a-şi frige alimentele carnate, obicei la mare cinste, pe toate mesele, de-a lungul antichităţii şi evului mediu. Dar gastronomia, în variatele ei ipostaze, este legată nemijlocit de tehnica olăritului, inventarea recipientelor din lut sau din alte materiale permiţînd fierberea, coacerea şi frigerea cărnii şi vegetalelor pe măsura gusturilor şi preferinţelor din ce în ce mai rafinate.

Cu toate acestea, prepararea bucatelor, deci a supelor, ciorbelor şi mîncărurilor legate, după tehnica pe care o cunoaştem astăzi, reprezintă o invenţie relativ tîrzie. Alimentele lichide, pentru care gastronomia naţională foloseşte denumirile de supă, ciorbă, borş, au apărut — ne informează cercetătorii artei culinare — abia în zorii evului mediu. Începutul aparţine supelor din vegetale realizate prin simpla fierbere a legumelor şi fructelor, cum se mai obişnuieşte şi astăzi în dietele prescrise copiilor mici şi persoanelor suferinde. Le-au urmat cele în care gospodinele au pus la fiert carne şi grăsime, dar tehnica culinară se deosebea în mare măsură de cea utilizată astăzi. Legumele, carnea şi grăsimea erau fierte separat, vegetalele fiind introduse doar ulterior în fiertura de carne şi grăsime.

Un capitol nou în gastronomia europeană se deschide odată cu folosirea condimentelor. Reţetele recomandă de data aceasta folosirea în principal a cărnii, fiartă de obicei într-un lichid alcătuit din apă, vin şi condimente. La toate acestea se adaugă ulterior oţet şi aguridă. După fierbere, elementele solide erau separate şi agrementate cu diferite sosuri. În această situaţie se aflau mîncărurile pe bază de carne de oaie, vită, porc şi vînat. Uneori ele erau împănate cu bucăţi de slănină. Dar nu întotdeauna se proceda în acest mod. Reţetele culinare străvechi pomenesc şi fierturi ce puteau fi, în egală măsură, băute şi masticate şi care, desigur, stau la originea preparatelor cunoscute astăzi sub denumirile de ciorbă, borş şi gulaş.

A urmat rîndul mîncărurilor legate. Tehnica era asemănătoare cu cea folosită şi astăzi. Bucăţi de carne erau mai întîi rumenite în grăsime, după care urma subţierea conţinutului cu ajutorul unui lichid condimentat, uneori obţinut fie prin fierberea unor ierburi, fie, în cazuri mai rare, a legumelor. În mod curent se foloseau în acest scop supa de vită, iar în zilele de abstinenţă, jusul de legume sau fiertura de mazăre. La mesele bogaţilor a stat multă vreme la mare cinste esenţa de trandafiri, adusă din Orient, sau laptele de migdale, sosit prin filiera arabă. Lichidul pentru subţierea mîncărurilor era uneori acidulat cu vin, oţet sau aguridă. Toate acestea aveau însă nevoie de un agent de legătură, alcătuit, ca şi în prezent, din făină, prăjeală (ceapă şi făină), bulion de roşii sau din alte componente. Ei bine, oricît ni s-ar părea de curios, dar legarea mîncărurilor (atît de simplă pentru orice gospodină contemporană) a dat multă bătaie de cap strămoşilor noştri. Făina se transforma într-o pastă cleioasă, plină de cocoloaşe, iar gălbenuşurile de ou, bătute şi încorporate în compoziţie, se întăreau, disociindu-se de restul preparatului. De aceea, multă vreme, s-a recurs la alte procedee. S-a utilizat în acelaşi scop pîinea, migdalele rase şi convertite în praf, ficatul de pasăre măcinat şi transformat în piure. Se obţinea astfel o pastă vîrtoasă şi, desigur, inapetisantă pentru gusturile de azi.

Iată deci că şi în acest domeniu, unde lucrurile ni se par simple şi vechi de cînd lumea, omul a trebuit să descopere totul cu răbdare şi cu preţul unei practici seculare.

LIVIU TIMBUS

Festin de gurmanzi, într-o gravură din sec XIII

ȘAHUL ACUM UN VEAC

Cronica anului 1890

Redactorul nostru, marea maestră a șahului Margareta Mureșan, ne propune, de această dată, nu una din spectaculoasele partide la zi — cu care ne-a obișnuit în paginile revistei — ci o întoarcere în timp, care, dincolo de parfumul nostalgic al lui „a fost odată", probează, după cum se va vedea, că sub soarele șahului nimic nu e nou, că lucrurile, în veacul trecut, se petreceau ca și azi, cu același intens consum de inteligență, de pasiune, și, nu rareori, sub aceeași zodie a neprevăzutului.

Se vorbește despre șah că ar fi cel mai vechi joc intelectual din lume, nici un altul nemaiavînd o tradiție de peste 1500 ani. Faptul că în Ceylon s-au descoperit însemne asemănătoare șahului încă cu 3000 ani î.e.n., sau că se presupune că Budda făcea duminica exerciții de șah cu 500 ani î.e.n., sau că Palamede ar fi creat complicatul joc pentru a distra soldații în timpul războiului troian rămîne o simplă interpretare lipsită de suportul atît de necesar al dovezilor istorice clare. Fie că a ajuns în Europa venind din India prin Iran, dînd înconjurul Africii de Nord și poposind în Spania, Portugalia și Sicilia, fie fiind difuzat de nobili în timpul cruciadelor, șahul a pătruns cu mare ușurință datorită calității sale speciale de-a distra cele mai complicate firi. Dar cum pariurile pe sume mari de bani erau interzise și cum jucătorii de șah uitau adesea această oprelişte, șahul a devenit nedorit, la începutul secolului al XIII-lea biserica recurgînd la interzicerea practicării jocului și la persecutarea înfocaților lui adepți.

În ciuda stavilelor ivite, șahul s-a propagat în întreaga Europă, fiind considerat prin excelență jocul nobil al europenilor. Celebre manuscrise, precum cel al lui Jacobus de Cessole (1200) sau cel al regelui Castiliei, Alonzo, sau chiar renumitul „Bonus Socius" expun uneori parțial, alteori cu lux de amănunte, aspecte ale răspîndirii jocului pe bătrînul continent. Prăfuit de secole, vechiul joc începu să cunoască schimbări esențiale: eșichierul a prins culoare, piesele au prins mai multă mobilitate primind (începînd cu secolul al XV-lea) denumirea actuală, s-a introdus rocada, maniera modernă de apărare a regelui și s-a permis mișcarea pionilor după pătrate, incluzîndu-se capturarea pionilor prin „en passant". Primii adevărați jucători aparțin Renașterii: Ruy Lopez, Grenade Ceron, Leonardo, Paolo Boi. Din plăcerea lui Philippe al II-lea s-a desfășurat în 1575, la Madrid, unul dintre primele turnee „moderne", Leonardo ieșind învingător în fața altor trei jucători foarte puternici ai epocii. Apariția tratatelor de șah ale lui Lucena (1497), Lopez (1561), Salvio (1602) sau Carrera (1617), conținînd sfaturi, poziții sau probleme, au

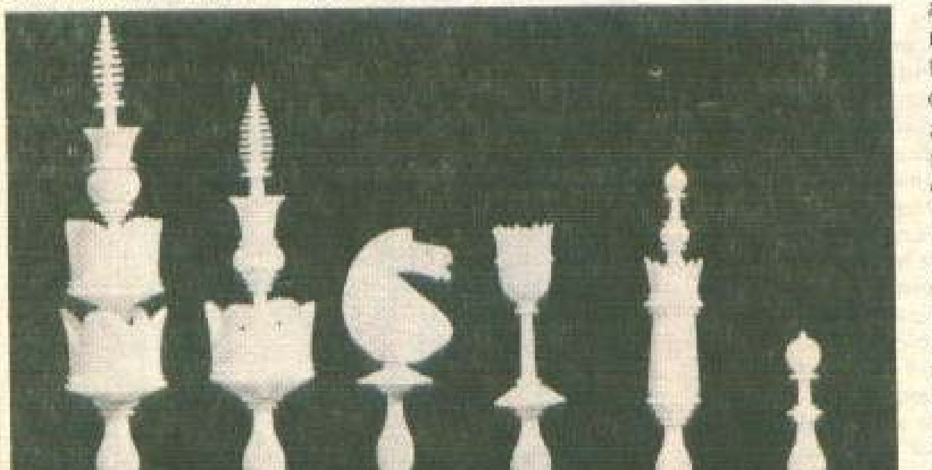

SPORT

contribuit nesperat de mult la difuzarea șahului. În secolul al XVII-lea a ajuns într-un fel și jocul suveranilor în Spania, Franța, Italia sau Anglia.

În secolul al XVIII-lea centrul mișcării șahiste europene se fixase în Franța, ca urmare a apariției celebrului jucător Philidor, care, după celebra sa victorie asupra sirianului Stamma, dezvoltă jocul rațional, fără a se renunța la artă, recurgîndu-se la noțiuni științifice. În secolul următor în Anglia apar jucători de valoare, care pun bazele Școlii engleze, în rivalitate internațională cu Școala franceză. După victoria teoretică și practică a francezului La Bourdonnais asupra lui Mac Donnel (1834), Școala engleză începe să crească jucători talentați, viitori teoreticieni ai curentului: Sarratt, Lewis, Walker și... inegalabilul Staunton. În anul 1843 apare prima revistă de șah, „Le Palamède", iar în anul 1846 revista germană „Schachzeitung". Cele mai mari personalități ale secolului au fost Morphy, Anderssen și Steinitz. În anul 1866, cu ocazia meciului dintre legendarii Anderssen și Steinitz, s-a creat în mod oficial titlul de campion mondial.

Jocul de șah cunoaște o și mai mare amploare în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

„Café de la Régence" — cunoscută încă din secolul anterior — sau „Manhattan Chess Club", fondat în anul 1877, își deschid porțile celor care aveau să domine supremația mondială la sfîrșitul veacului trecut și începutul secolului nostru.

□

În mai multe țări, în jurul jucătorilor consacrați apar cercuri de șah care se transformă în adevărate „școli". Școlile adoptă un stil comun, promovînd principii și idei caracteristice reprezentanților țării respective. Școala germană veche își desfășura activitatea în jurul principalilor săi reprezentanți: Conrad Bayer (1828 — 1897), Philippe Klett (1833 — 1910), Johann Berger (1845 — 1933), Hermann von Gottschall (1862 — 1933), R. L'Hermet sau Max Karstedt, dovedindu-se a fi susținătoarea ideii „artă pentru artă" în domeniul compoziției prin studii foarte elaborate cu mai multe soluții de mare dificultate în realizarea matului. De fapt, cel care a elucidat idealul și scopul Școlii germane în epoca sa de tranziție a fost J. Berger. Într-un stil precursor clasicismului, Berger a dat la iveală tiparului, în anul 1890, la Leipzig, cartea sa „Theorie und Praxis der Schachspiele". Cunoscute mai tîrziu sub numele de „Codul lui Berger", nouă dintre articolele sale au insistat asupra studiilor laborioase în compoziția problemelor de mare bogăție și dificultate, militînd pentru eliminarea maturilor scurte, a studiilor fără cheie și a pieselor moarte sau aflate în șah sau chiar în priză. El propunea impunerea dificultății prin mișcări aparent liniștite, de mare efect prin subteranul amenințărilor și al ideii strategice. Școala germană veche a cultivat principiul economiei și al întîrzierii efectelor mutării.

Din Școala germană veche și-a luat seva Școala germană modernă, cunoscută și sub denumirea de neogermană sau Școala strategică sau chiar Școala logică. Cultivînd aspectul logic al șahului: strategia, dar fără a avea un sistem bine pus la punct, reprezentanții săi s-au lăsat prea mult conduși de...„bucuria de a crea". Cu timpul au ajuns la introducerea unor metode raționale de exploatare a temelor strategice plecînd de la descoperirea de noi idei strategice și trecînd la aplicarea lor în practică pe baze de noi legi logice, printr-o bogată gamă de variante. Cei mai importanți reprezentanți ai școlii au fost, desigur, compozitorii de studii Bristol, Kohtz și Kockelhorn. Ideea „purității secolului" au descoperit-o și aplicat-o mai tîrziu Fritz Kohnlein (1879 — 1916), Heinrich Rübesamen (1892 — 1916), Fritz Wardener (1873 — 1964) și Walter von Holzhausen (1876 — 1935). Lor le-au urmat Friederich Palitzsch (1889-1933), Adolf Kraemer, Hans Kluven, Wolfgang Pauly (1876—1934), originar din România, Jan Hemeijer etc., meritul lor rămînînd acela de-a fi încercat lansarea internațională a ideilor școlii. Principiul „purității scopului" s-a bucurat de mare interes datorită faptului că impunea problemelor exigența estetică de-a avea o cheie clară, ex- →

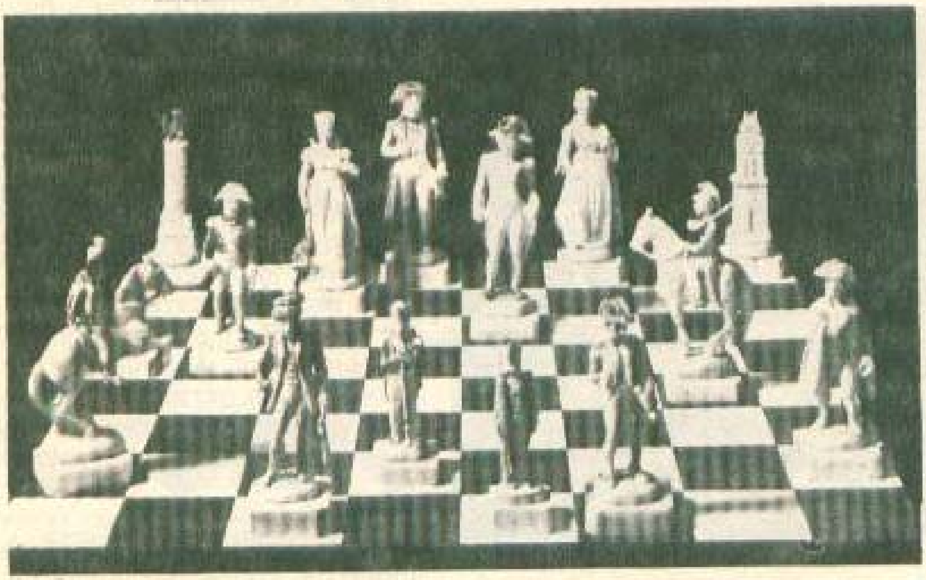

→ pusă prin diferențierea încercărilor, fără a introduce nici un alt efect secundar temei strategice.

Școala bohemiană și-a întemeiat activitatea pe creația și ideile inovatoare ale unui grup de problemiști cehi: Anton Köning (1836 — 1911), Jan Dobrusky (1853 — 1907) și Jiri Chocholous (1856 — 1930), cei mai importanți compozitori fiind J. Pospisil (1861—1916), J. Kotrc (1862 — 1942), Z. Mach (1877 — 1954) și M. Havel (1881 — 1958). Economia de material, multiplicitatea și dificultatea crescîndă a variantelor, libertatea de mișcare a pieselor, originalitatea și puritatea pozițiilor de mat intrau în idealul școlii bohemiene, tinzîndu-se spre participarea la construcția corectă a studiilor de mat în trei mutări cu orice tip de piesă. Deoarece ideile și modalitățile componistice au iscat discuții furtunoase, școala a sfîrșit prin scindarea în Școala bohemiană, formată în jurul lui M. Havel, și Școala cehă, condusă de Emil Palkoska (1871 — 1955).

Insistînd asupra corectitudinii construcției și acceptînd bogăția jocului, problemiștii englezi H. J. C. Andrews (1828 — 1887), Charles Plank (1856 — 1935), A. F. Mackenzie (1861 — 1905), P. F. Blake (1873 — 1936), Brian Harley (1883—1955) etc. s-au constituit în cei mai productivi reprezentanți ai Școlii engleze. După epoca de tranziție, preluînd din concepțiile Școlii engleze, Școala nord-americană s-a impus prin cultul pentru chei senzaționale de tip lovitură de teatru, prin manevre foarte spectaculoase, pline de fantezie. Numele lui Sam Loyd (1841—1911), autorul cărții „Chess Strategy of Problemes" (1878), cunoscut și ca „regele problemei de șah", se lega de principiile estetice ale Școlii nord-americane, ai cărei străluciți reprezentanți sînt printre ceilalți discipoli: E. B. Cook (1830—1915), H. F. L. Mezer (1839—1928), C. H. Wheeler (1846—1927)) W. A. Shinkman (1847—1933) și O. Wurzburg (1875—1951).

Aspirația spre un adevărat jucător de șah a îndreptat gîndirea spre o paralelă între matematică și jocul minții, combinîndu-se posibilitățile de calcul. Pornind de la faptul că jocul de șah asociază trei ansambluri finite: un ansamblu ordonat A de 8 elemente, un ansamblu ordonat B de 8 elemente și un ansamblu neordonat de 14 elemente incluzînd liniile, coloanele și piesele eșichierului, s-a stabilit că există aproximativ 400 de prime mutări posibile, iar J. E. Littlewood a găsit astfel că se pot juca 101070,5 partide posibile, unele fiind, desigur, incorecte. Începînd să crească interesul șahiștilor pentru matematică, s-a ajuns și la exagerări, pornind de la cîteva exemple luate din practică, motivînd procesul gîndirii matematice în șah și susținînd că facultățile de matematici pot forma echipe șahiste puternice. S-a trecut la încercări de automatizare a jocului minții încă din secolul al XVIII-lea, făcîn-

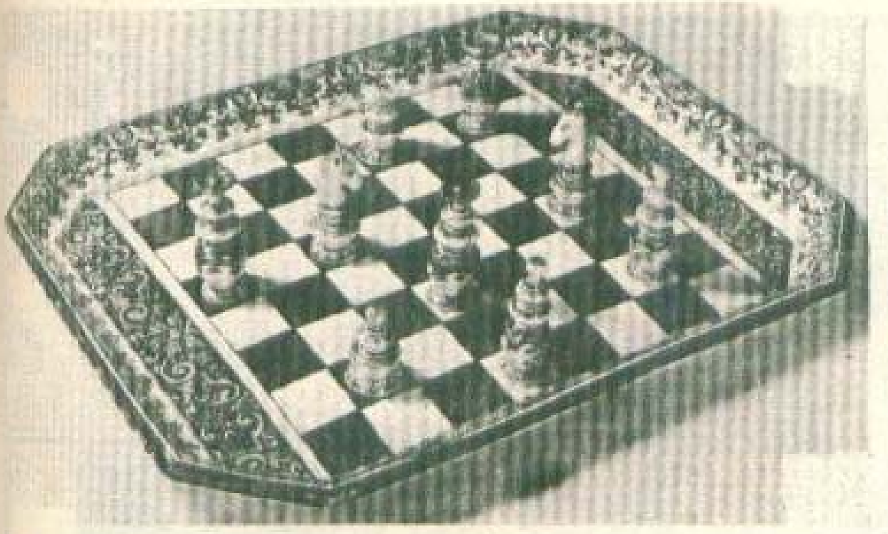

du-se exhibiții pseudo-automate. În anul 1890 spaniolul Torres Quevedo a construit o mașină care stăpînea tehnica unor finaluri în partida de șah (precum era acela de rege și turn contra rege).

În anul 1890 apăruseră deja cluburile de șah, numai în Germania numărul lor ridicîndu-se la peste 50; la Lodz (Polonia), sub conducerea maestrului de origine rusă G.H.S. Salve (1862 — 1929), funcționa un mic club. Primul club de șah din România s-a înființat tot în anul 1890, la București, în cadrul cafenelei Kubler, sub președinția lui C. Mareș numărînd 102 membri, cu reprezentanții săi de cinste M. Armand și H.A. Gudju. „Manhattan Chess Club" din New York se lansase deja în organizarea de meciuri ilustre, cum ar fi fost cel din anul 1885 dintre Zuckertort și Steinitz. Orașul Havana deschisese porțile jucătorilor europeni emigranți, aici desfășurîndu-se o bogată activitate șahistă. Tot începînd cu anul 1890 s-au pus bazele mișcării șahiste organizate în Africa de sud.

În clubul „Dominik" din Petersburg se adunau iubitorii „sportului minții" jucînd partide cu handicap. Emanuel Schiffers (1850 — 1904) anima viața clubului organizînd felurite întreceri. Lui Schiffers i se datorează captivarea lui M. Cigorin, reușind să-i stîrnească acestuia nu numai ambiția, dar și curiozitatea. La început partidele dintre cei doi se desfășurau maestrul dîndu-i avans lui Cigorin un cal, mai apoi un pion, sfîrșind prin jocul de la egal la egal, în care elevul și-a învins în cele din urmă profesorul. „Foarte mult am îndrăgit și prețuit șahul și această victorie la unul dintre cei mai puternici jucători ai Rusiei mi-a adus cea mai deplină bucurie, ea mi-a hotărît soarta" — avea să recunoască mai tîrziu marele maestru. Schiffers a devenit mai întîi sfătuitorul, iar apoi cel mai apropiat prieten al celui care avea să escaladeze anevoiosul drum spre titlul de campion al lumii. Activitatea clubului era întregită de faptul că, la Petersburg, șahistul și publicistul N. Mitropolski (1866 — 1891) a editat în anul 1889 revista „Novoe Vremea", pentru ca în luna mai a anului următor să scoată „Șahmati". Dacă prima revistă a excelat datorită talentului șahist și condeiului lui Cigorin, redactor al revistei începînd din anul 1890 pînă la sfîrșitul vieții sale, cea de-a doua publicație a stîrnit interesul publicului prin comentariile despre meciul dintre Cigorin și Gunsberg.

La Riga maestrul A. Așarin (1843 — 1896) a devenit în anul 1890 președintele unei organizații șahiste care număra doar 24 membri, doi ani mai tîrziu întregindu-se la 78 membri. Din această perioadă datează povestirile umoristice și aforismele șahiste cuprinse de Așarin într-o carte apărută în anul 1894. În clubul de la Nürnberg era moda partidelor cu handicap, marii șahiști pornind cu dezavantaj material în duelurile lor cu jucători mai puțin formați. Din anul 1890 datează scurta confruntare pe care o vom urmări în limbaj șahist dintre Tarrasch (1862 — 1934) și Schroeder. Siegbert Tarrasch a fost jucătorul cu cele mai mari succese mondiale în perioada 1889-1903. Adversarul său a acceptat avantajul de o damă în plus.

TARRASCH — SCHROEDER (fără damă albă): 1.e4 e5 2.f4 d6 3.d3 f5 4.Cc3 f:e4 5.d:e4 a6 6.f:e5 d:e5 7.Cf3 Ng4 8.Ng5 Dd6 9.Td1 Dg6 10.Td8 Rf7 11.Nc4 Ne6 12.Ce5 mat.

În clubul de șah de la Viena, în anul 1890, Karl Schlechter (1874 — 1918) a învățat primele noțiuni de șah, doi ani fiindu-i suficienți pentru a-i întrece pe cei mai buni practicanți ai jocului din oraș. Mai tîrziu, prin valoarea lui incontestabilă, s-a impus și pe plan internațional, cunoscută fiind evoluția sa în meciurile cu Lasker (în anul 1910 obținînd un scor egal +1, -1, =8) și cu Tarrasch (în anul 1911 reușind un alt „egal" cu +3, —3, = 10. H. N. Pillsbury (1872 — 1906) juca șah de la 16 ani, dar de-abia în 1890, odată cu mutarea sa la Boston, își solidifică noțiunile prin studiu și practică de antrenament la club, și astfel, ajunge deja în 1895 unul dintre cei mai puternici jucători ai lumii, fapt demonstrat și în turneele europene.

În anul 1890 se stinge din viață Walter Grimshaw →

(1832 — 1890), problemist englez aparținînd epocii de tranziție, cîștigătorul premiului intîi în cadrul primului turneu de compoziție găzduit de capitala londoneză în anul 1854. Acum învăța regulile jocului Sir Georges Alan Thomas (1881 — 1972), stimulat, desigur, în viitoarea sa activitate de cariera strălucitoare a mamei sale, una dintre cele mai bune șahiste engleze, cîștigătoare a primului turneu feminin de la Hastings (1895). Deși a cochetat cu mai multe sporturi: tenis, hochei, badminton (căpitan al echipei engleze și campion al Angliei între (1920—1923), Sir Georges a cîștigat și campionatul britanic de șah în 1923 și 1924, evoluînd cu succes la șapte olimpiade!

În Anglia își desfășura activitatea una dintre cele mai vechi publicații șahiste, „British Chess Magazine", continuînd activitatea unei și mai vechi reviste, „Huddersfield College Magazine", unul dintre cei mai pasionați redactori numindu-se R.F. Green.

În Malta anului 1890 a apărut și dispărut în același an „Chess Amateur", titlu împrumutat în Anglia, unde, între 1906 — 1930, va vedea lumina tiparului, sub conducerea lui Fairhurst (adept al ideilor lui Tarrasch), o nouă variantă „Chess Amateur". În Marea Britanie exista deja, din 1879, „Chess Monthly", sub conducerea lui Leopold Hoffer (1842 — 1913), care făcea să apară la mare concurență cu „British Chess Magazine" patru rubrici lunare de noutăți, partide comentate, probleme și finaluri purtînd semnătura prestigioasă a lui Jean Hermann Zukertort (1842 — 1888). Un alt redactor, semnatarul rubricii de probleme, a fost Benjamin Glover Laws (1861 — 1931), cunoscut drept coautor al „Tratatului problemei de șah" (1886), adevărat program-manifest al școlii engleze. La conducerea Federației britanice de șah se află Lord Randolph Churchill (1849 — 1895), tatăl lui Winston Churchill. Ca iubitor al „sportului minții", jocul l-a practicat la nivel de amator din anii studenției pînă la începutul carierei sale politice, dar chiar și atunci se număra printre spectatorii turneelor londoneze.

În Finlanda își făcu apariția revista „Tidskrift för schack" (1890). În Franța continuă să fie citită cu mult interes revista „Le Monde Illustré", semnată de șahistul profesionist și scriitorul Samuel Rosenthal (1837 — 1902). Marele psiholog Alfred Binet începuse să adune material pentru prima lucrare științifică, „Psihologia marilor calculatoare și jucătorilor de șah", care va apărea în anul 1894. În anul 1890 revista lunară franceză „La Stratégie" (1867) se bucura de aportul redactorului Numa Préti (fiul fondatorului revistei, Jean Préti), care a vegheat cu pricepere și mare sîrguință la publicarea de materiale de specialitate de mare actualitate. Cea mai veche revistă, care apare și astăzi în Germania, „Deutsche Schachzeitung" (1872), excela în articolele sale din 1890 descriind meciul nedecis dintre Cigorin și Gunsberg (+9, —9, =5). La New York, W. Steinitz se instalase la conducerea revistei lunare „International Chess Magazine", profilînd articole pe popularizarea șahului modern și hipermodern.

S. Tarrasch cîștigă între 1889 și 1902 campionatele Germaniei, preluînd ștafeta de la Georges Henri Mackenzie (1837 — 1891), campion al Statelor Unite între 1881 — 1886, maghiarul Simion Lipschütz (1863 — 1905) a dominat între 1886 — 1895 același campionat. La fel ca și în anul 1888, și în 1890 Alphonse

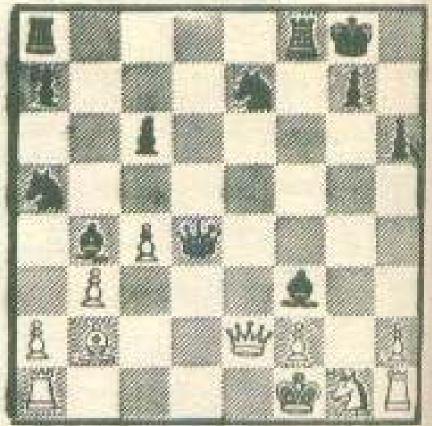

În diagrama de sus, imaginea unei înfruntări celebre, petrecute în 1890 — 1891, opunîndu-l pe W. Steinitz, campionul lumii și fondatorul șahului modern, nu mai puțin faimosului M. Cigorin, care își adjudecă victoria.

Goetz (1865 — 1934) a obținut locul I în „Tournoi de la Régence".

Șahist, dar și filolog, Goetz a publicat, sub pseudonimul A. Geoffroy-Dausay, „Les Cahiers de l'Échiquier français", lucrare remarcabilă, pornită din paginile revistei „La Stratégie", unde adesea semna cel care ajunsese să exceleze în partide simultane jucate orb, Celso Golmayo (1820 — 1898),

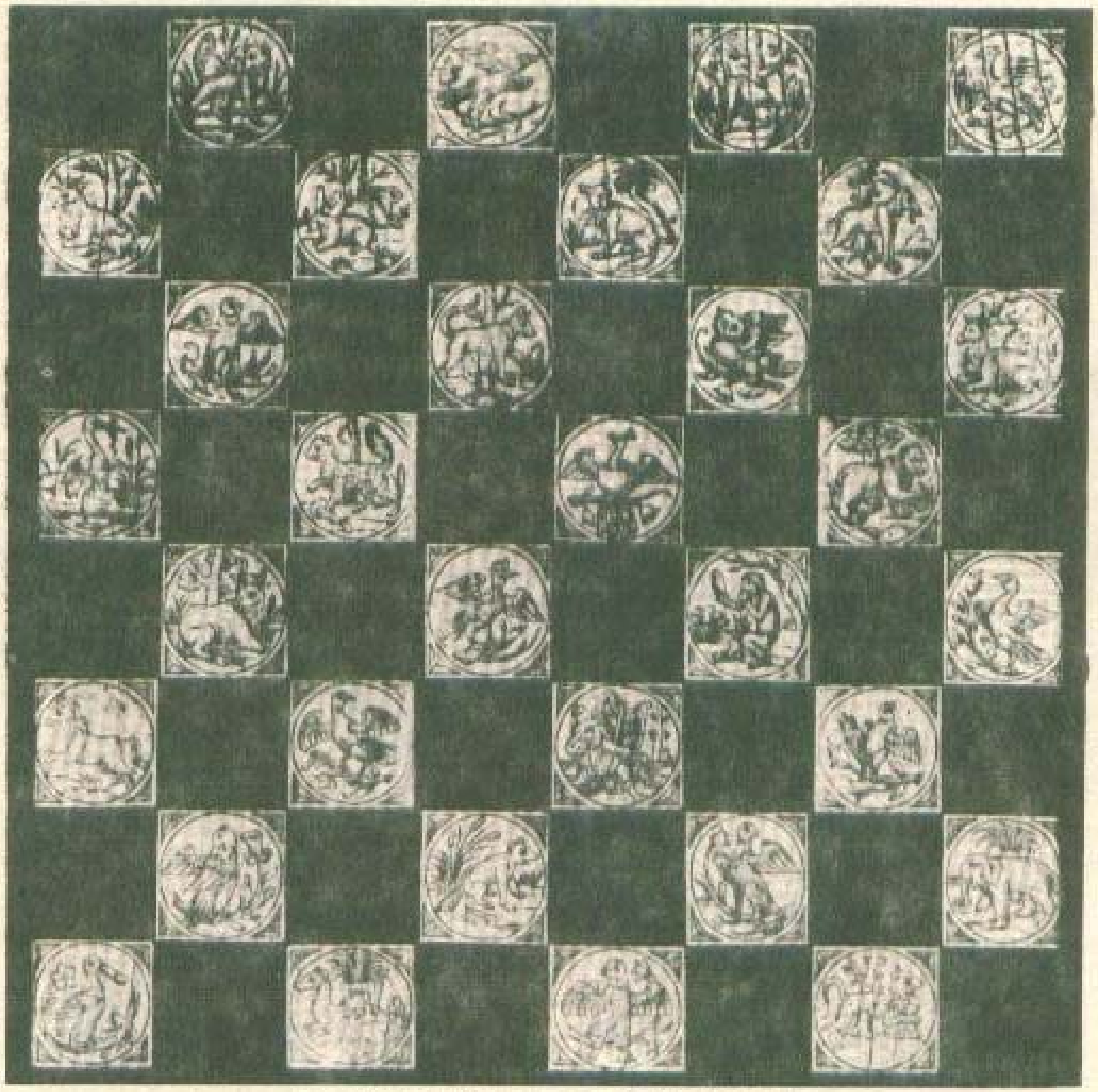

DEFINIŢII PE 64 PĂTRATE

Pionul: **alergător de cursă lungă.**
Calul: **salvator, dar nu la margine de abis.**
Nebunul: **un boem ce-şi schimbă culoarea după zi sau noapte.**
Turnul: **fortăreaţă mobilă în linie.**
Dama: **cuget, avînt şi venin la... feminin.**
Regele: **Fie invalid în război, / Fie viteaz în final, Se mişcă în pas greoi / Căutînd zugzwang banal.**
Zugzwang: **pantomima adevărului absolut.**
Diagrama: **pictură în stil simbolist.**
Simultan: **polemică de mai mulţi kilometri.**
Blocada: **itinerar montan neescaladabil.**
Remiza: **compromisul „purităţii scopului".**
Remiziştii de salon: **lei cu... frica în sîn.**
Cedarea partidei: **proces verbal de inculpare.**
Şah etern: **fără revelaţia trecerii timpului.**
Şah prin descoperire: **inspecţie cu... lipsă la inventar.**
Şah dublu: **electrocutare silită.**
Mat ajutor: **contribuţie benevolă la buna dispoziţie a adversarului.**
Mat prin colaborare: **parodie cu autogol.**
Mat étouffé: **potcoavă de cal... „viu".**
Sacrificiu incorect: **incompetenţă profesională.**
Sacrificiu temporar: **tupeu de artist.**
Ameninţarea adversarului: **colorit verbal de autoîncurajare.**
Teoria modernă a deschiderilor: **traseu minat cu... descîntece.**
Atacul minorităţii: **pretext şi după majorat.**
Zig-zag: **diagonala şchiopătată de un cal nebun.**
Ultimul şah sau şahul de răzbunare: **intenţie simbolică de violenţă.**
Ameninţare de... turneu memorial: **tachinare „amicală" marcată de semnul morţii.**
Donator universal: **„bunăstare", timp cît se menţine preţul pieţii.**
Problemă cu soluţie dublă: **adevărul cu... două feţe.**

jucător de elită care preferă meciurile (a jucat un singur turneu la Paris în 1867), a disputat un meci animat cu spaniolul A. C. Vasquez (stabilit la Havana) obținînd victoria fără să cunoască nici o înfrîngere, cîștigînd șapte partide și terminînd la egalitate alte patru.

Chiar dacă turneul de la Berlin (1890), încheiat cu victoria lui Lasker (+6, -1, =1), s-a bucurat de atenția specială a presei mondiale, cel mai puternic turneu al anului 1890 a fost, cu siguranță, cel de la Manchester. Acolo, între 25 august și 8 septembrie, S. Tarrasch (1862 — 1934) a jucat excelent, repurtînd o victorie de răsunet cu 15,5 puncte din 19 posibile. O parte dintre aceste partide au apărut în cartea sa „Dreihundert Schachpartien", publicată în 1895 la Leipzig. Al doilea clasat a fost jucătorul englez Joseph Henry Blackburne (1841 — 1924), foarte bine cunoscut datorită palmaresului său impresionant: participant la 53 turnee; cu 814 partide jucate, dintre care 62% au fost încheiate cu victoria sa. Practicînd un joc brutal, cu lovituri de teatru, plin de idei originale, Blackburne s-a situat al doilea la Manchester, cu 12,5 puncte. Despre Blackburne se spune că, încă înainte de-a se fi născut Nimzowitsch sau Reti, ar fi jucat apărarea care ar fi luat numele lui Nimzowitsch sau deschiderea ce poartă numele lui Reti. Profunzimea ideilor lui Blackburne n-a cunoscut în simultane aceeași soliditate. Să urmărim, totuși, o frumoasă partidă jucată împotriva unuia dintre cei 12 membri ai clubului din Birmingham (1891), adversari cu ocazia unui simultan.

BLACKBURNE-R. H. TAYLOR (gambitul Evans) 1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4. Nc5 4.b4 N:b4 5.c3 Na5 6.d4 e:d4 7.00 d:c3 8.Db3 Df6 9.e5 Dg6 10.C:c3 Cge7 11.Na3 b5? 12.C:b5 a6 13.Cd6!! c:d6 14.e:d6 Nf5 15.Tfel N:el 16.T:el Rf8 17.Db6! Tb8? 18.D:c6!! Df6 19.Dc7 Ta8 20.Nb2 și negrul cedează.

Printre laureații turneului de la Manchester s-a aflat și Henry Bird (1830 — 1908), jucător englez foarte puternic care a activat între 1850 — 1900 în numeroase turnee. Poate că rezultatele sale ar fi fost superioare dacă maestrul ar fi agreat cercetările teoretice. Fiind prin excelență un practi-

Cugetări...
Cugetări...

Von der Lasa: Șahul este un fel de joc, după formă — o artă, după alcătuire — o știință.

Goethe: **Gri, dragă prietene,/ este orice teorie/ și verde al vieții/ auriu copac.**

J. J. Rousseau: **A înțelege mersul,/ ce simplu este aceasta!/ A juca jocul/ e însemn al geniului.**

Rosegger: **Cînd regii se răfuiesc,/ țăranii sînt ciufuliți./ Adevărul acesta îl cunosc toți/ cei care se ocupă cu șahul!**

Morgenstern: **Regele, cel plin de demnitate și înțelept, este important, dar nu întotdeauna puternic!**

Proverb indian: **Șahul este un lac în care se poate scălda un țînțar și se poate îneca un elefant.**

Napoleon: **Jocul de șah e incomparabil, e un joc regesc, un joc imperial!**

Proverb indian: **Urmează-i pe înțelepții șahului! Ei știu să joace tare...**

Schäfer: **În lupta de șah, mai bine un gram de minte decît o căruță de noroc.**

Proverb rusesc: **În viață e ca în jocul de șah: adesea se dă șah, dar numai o dată...mat!**

Proverb indian: **Respectă-i pe cei modești! Ei nu știu că joacă tare...**

Marshall: **O combinație strălucită poate fi o bijuterie sau o păcăleală.**

Marshall: **Gîndește-te mult la contraatac! Este cea mai bună apărare și poate salva chiar partide pierdute.**

K. Euler: **Ruptură sentimentală în dragoste — în fiece zi! Ruptură sentimentală în șah — imposibil!**

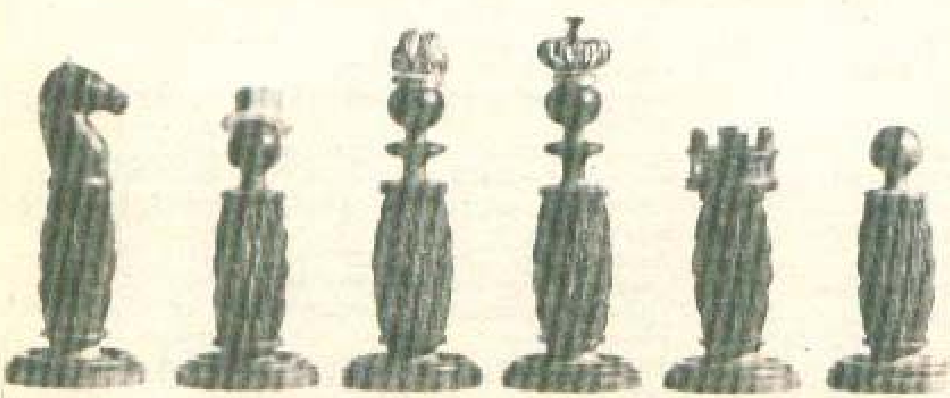

cian, el şi-a împărţăşit o parte din experienţa cumulată în lucrarea „Practica şahului" (1882). La egalitate de puncte, 12, împărţind locurile 3 — 4 cu Bird, s-a situat jucătorul american de origine scoţiană Georges Henri Mackenzie. În continuarea clasamentului s-au înşirat Gunsberg şi Mason, 11,5 p, Alapin, Thinsley şi Scheve, 11 p. Cîştigătorul turneului adunase în palmares încă o victorie de prestigiu. Pentru S. Tarrasch, anii 1889 — 1894 au fost cei mai fructuoşi, la Bratislava (1889), Manchester (1890), Dresda (1892) şi Leipzig (1894) a obţinut locul întîi de o manieră impresionantă: cu 1,5 puncte avans în cele trei turnee şi cu 3 puncte avans la Manchester. Imediat după strălucita victorie de la Manchester, lui Tarrasch i s-a făcut o propunere foarte tentantă de către clubul din Havana, aceea de-a susţine un meci cu Wilhelm Steinitz, campionul lumii şi fondatorul şahului modern. Era un gest de inegalabilă valoare, se recunoaşte clasa înaltă a jocului său. Partidele lui Tarrasch au rămas un model de fineţe, echilibru, claritate şi fantezie. Excela nu numai în faza de început (fiind autorul variantei Tarrasch din gambitul damei), dar şi în finalurile partidei. În mod curios, orice idee nouă descoperită în deschiderile preferate nu o păstra ca pe o armă ascunsă pentru un moment-cheie al unui turneu, ci o dezbătea pe larg în articole teoretice, aşteptînd parcă un dialog în viitoarele întreceri. Explicaţia poate fi faptul că Tarrasch considera că „şahul, la fel ca muzica şi dragostea, are puterea să facă fericiţi oamenii". Revenind la propunerea făcută, menţionăm că Tarrasch a refuzat oferta, motivînd că nu poate lipsi timp prea îndelungat de la exercitarea profesiei, întreruperile în practica medicală fiind greu de recuperat...

Era moda meciurilor între cluburi de şah, între oraşe, între jucători de primă mărime.

Primul meci internaţional între oraşe, realizat prin corespondenţă, a fost organizat de revista „Le Monde illustré" şi a durat doi ani. S-a încheiat în anul 1890, victorios fiind Balaschoff. Dar meciul care s-a bucurat de cea mai mare atenţie din partea presei de specialitate a fost cel dintre două cercuri de şah: Petersburg şi New York, în fruntea cărora se aflau M. Cigorin şi W. Steinitz. Au jucat două partide prin telegraf, disputa începînd la 11 octombrie 1890 şi încheindu-se la 16 aprilie 1891 cu înfrîngerea campionului lumii. Pretextul meciului a fost acela de-a elucida anumite subvariante ale unor deschideri la modă: gambitul Evans — cu negrele şi apărarea celor doi cai — cu albele. Vom urmări apărarea celor doi cai, mînuită cu albele

de campionul lumii. **STEINITZ-CIGORIN**: 1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Cf6 4.Cg5 d5 5.e:d5 Ca5 6.Nb5 c6 7.d:c6 b:c6 8.Ne2 h6 9. Ch3 Nc5 10.d3 00 11.Cc3 Cd5 12.Ca4 Nd6 13.Cg1 f5 14.c3 Nd7 15.d4 e4 16.c4 Ce7! 17.Cc3 Ne6 18.b3 Nb4 19.Nb2 f4 20.Dc (Albul a pierdut în deschidere iniţiativa, a mutat de mai multe ori cu aceeaşi piesa şi n-a mai putut roca la timp. Negrul şi-a dezvoltat rapid piesele uşoare, pornind la atac pe flancul regelui fără să-i fie teamă de complicaţii. Poziţia albului n-are suficiente resurse de apărare.) 20...D:d4 21.Rf1 f3! 22.g:f3 e:f3 23.N:f3 Nf5 24.Ce4 N:e4! 25.De2 N:f3!! (Mutarea a făcut senzaţie. Urmăriţi, în diagrama de sus, resursele tactice ale poziţiei. Negrul a capturat momentan două piese uşoare, dar a „uitat" dama neagră în priză...Sacrificînd dama, Cigorin şi-a înteţit →

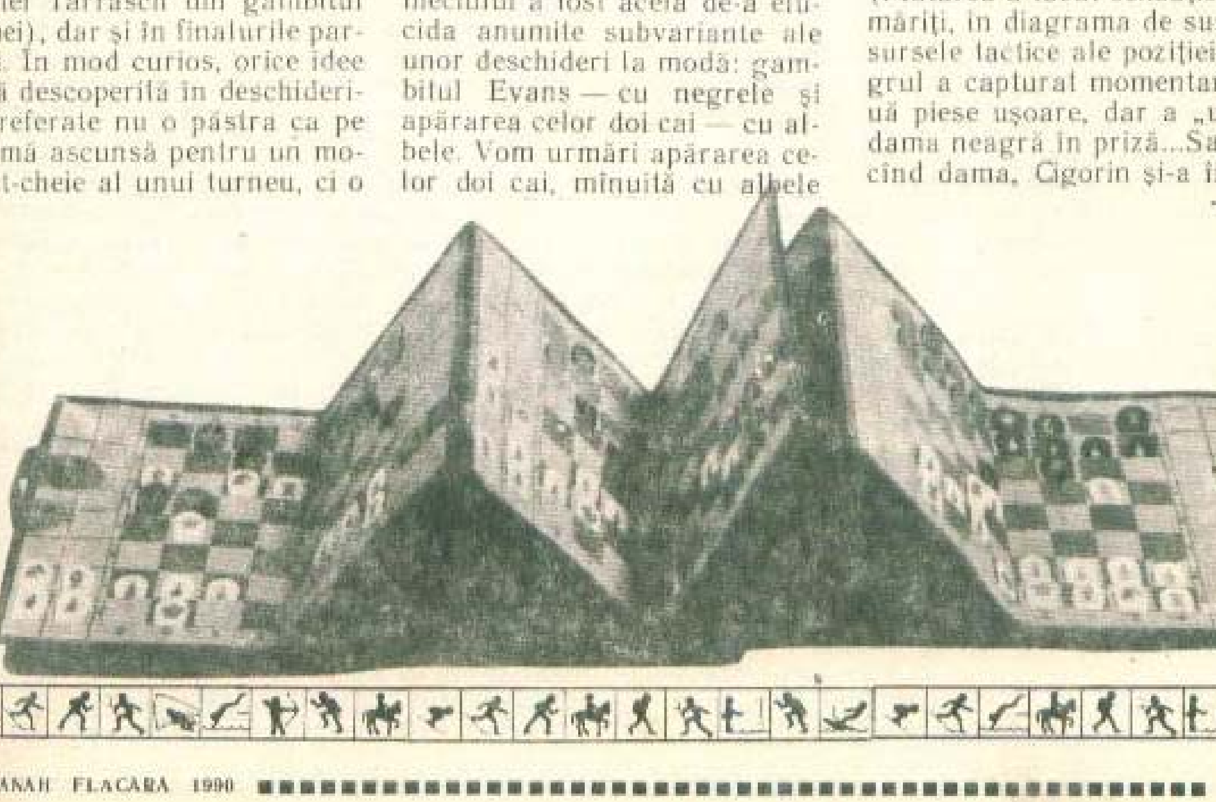

atacul asupra regelui ratacitor din fl.) 26.De6 Rh7 27.N:d4 N:h1! (Negrul a strîns pentru dama sa un turn și două piese ușoare.) 28.Dh3 Cf5 29.Ne5 Tae8 30.Nf4 (Poziția albului este grea, negrul atacă din toate direcțiile. Nu era bine 30.f4 din cauza sacrificiului 30...T:e5! 31.f:e5 Cg3 mat.) 30...Cd4 31.Dd3 Ne4 32.D:d4 T:f4 33.f3 Tef8 34.D:a7 c5 35.Dc7 Ce6! 36.a3 T:f3! 37.C:f3 T:f3 38.Rg1 Nd2! și albul a cedat. După această victorie lui Cigorin i-au crescut aripi, rezultatele de excepție aducîndu-l în 1892 în situația de a-l reintîlni pe Steinitz, dar, de această dată, într-un meci pentru titlul de campion al lumii. Steinitz a jucat excelent, cîștigînd clar cu +10, −8, =5...

La Havana, în luna ianuarie a anului 1890, s-a jucat meciul dintre Isidor Gunsberg (1854 — 1930) și Mihail Cigorin, pentru a se hotărî soarta viitorului adversar al campionului lumii, W. Steinitz. Meciul s-a jucat pînă la 10 victorii, dar cînd s-a ajuns la scorul +9, −9, =5 lupta a fost oprită, rezultatul egal dînd întîietate lui Gunsberg (conform regulamentului) datorită victoriei sale cu 2:0 în confruntarea de la New York. Gunsberg avea să-l înfrunte pe Steinitz la 9 decembrie 1890, la New York, în „Manhattan Chess Club". În condiții regulamentare deosebite urma să se desfășoare meciul pentru titlul mondial, cele 20 partide beneficiind de un ritm aparte: controlul timpului de gîndire fiind fixat după mutarea a 26-a cu limita de timp de o oră și 15 minute, urmînd ca, pentru fiecare jucător, următoarele 15 mutări să se efectueze într-o oră. După o remiză de debut, destul de scurtă (25 mutări), Steinitz a preluat conducerea jucînd cu negrele apărarea spaniolă. **GUNSBERG-STEINITZ:** 1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 d6 4.c3Nd7 5.00 Cge7 6.d4 Cg6 7.d5 Cb8 8.N:d7 C:d7 9.Ca3 Ne7 10.Cc2 Cc5 11.De2 Dd7 12.b4 Ca4 13.Nd2 00 14.c4 f5 15.e:f5D:f5 16.Tac1 Tae8 17.Ce1 Ng5 18.g3 C:c3 19.N:c3 N:c1 20.Cg2 Df3 21.D:f3 T:f3 22.Cge3 N:e3 23.C:e3 Tef3 24.Rg2 c6 25.Nb2 c:d5 26.C:d5 Td3 27.Nc1 b5 28.Ce3 b:c4 29.C:c4 Td4 30.Ce3 T:b4 31.Td1 Tb1 32.Na3 T:d1 33.C:d1 Td8 34.f3 d5 35.Cc3 d4 36.Ce4 Tb8 37.h4 h5 38.Rf2 Tb1 39.Nd6 Tb2 40.Re1 T:a2, **0:1**

În partida a patra Gunsberg a restabilit egalitatea pentru ca, imediat după partida a cincea, să preia conducerea printr-un joc ingenios. **STEINITZ-GUNSBERG** (partida a cincea, gambitul damei) 1.d4 d5 2.c4 d:c4 3.e3 e5 4.d:e5 D:d1 5.R:d1 Cc6 6.N:c4 C:e5 7.Eb5 c6 8.Ne2 Ne6 9.Cc3 000 10.Rc2 Cf6 11.Cf3 Ceg4 12.Tf1 Nf5 13.Rb3 Cd7 14.e4 Cc5 15.Rc2 C:e4 16.Ch4 C:c3 17.R:c3 Ne6 18.f4 Cf6 19.f5 Nd5 20.g4 Ne7 21.Rc2 Ne4 22.Rb3 Cd7 23.g5 f6 24.Ng4 Cc5 25.Ra3 Td3 26.b3 Ca4 27.R:a4 Td4 28.b4 T:b4 29.Ra3 Tb5 30.Ra4 Nc2, **0:1**

Chiar dacă Gunsberg era mai slab decît Cigorin, Steinitz a înțeles că pronosticurile unei victorii ușoare se infirmau și a schimbat maniera de joc. Victoriile din rundele VI și VII au restabilit dominația campionului. Instructiv este cum a reformulat gambitul damei acceptat în partida a șaptea. **STEINITZ-GUNSBERG:** 1.d4 d5 2.c4 d:c4 3.Cf3 Cf6 4.e3 e6 5.N:c4 Nb4 6.Cc3 00 7.00 b6 8.Ce5 Nb7 9.Db3 N:c3 10.b:c3 Nd5 11.N:d5 e:d5 12.Na3 Te8 13.c4 c5 14.Tac1 Ce4 15.Tfd1 c:d4 16.e:d4 f6 17.c:d5 f:e5 18.6 Rh8 19.Dd5 C:f2 20.Td2 Cd 7 21.T:f2 Cf6 22.T:f6 g:f6 23.d7 Tg8 24.d:e5 Tg5 25.D:a8 26.e6 Tg8 27.T:a8 28.e6, **1:0.** În partida a zecea Steinitz a mărit avantajul la două puncte, jucînd mult mai ușor după scurta pauză permisă de sărbători: 30 decembrie — 2 ianuarie. Demonstrînd că nu se resimte după înfrîngere și că știe să și cîștige, Gunsberg i-a administrat o lecție scurtă, e adevărat, cu concursul lui Steinitz. **GUNSBERG-STEINITZ** (partida a XII-a, gambitul Evans) 1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Nc5 4.b4 N:b4 5.c3 Na5 6.00 Df6 7.d4 Ch6 8.Ng5 Dd6 9.d5 Cd8 10.Da4 Nb6 11.Ca3 c6 12.Ne2 Nc7 13.Cc4 Df8 1d.d6 N:d6 15.Cb6 Tb8 16.D:a7 Cg4 17.Ch4 Ce6 18.N:g4 C:g5 19.Cf5 Ce6 20.Tfd1 Nc7 21.Ca8 T:a8 22.D:a8 Rd8 23.T:d7 R:d7 24.Td1, **1:0.** Gunsberg se ținea aproape de campion, dar, contrar așteptărilor, în finalul meciului nu Steinitz s-a dovedit cel mai obosit, ci Gunsberg. Primele XVII partide, cum avea să recunoască Steinitz, Gunsberg le-a jucat la valoarea și înălțimea cerute de un meci pentru titlul mondial. Printre aceste frumoase dueluri se încadrează și partida a XVI-a, tot un gambit Evans! **GUNSBERG-STEINITZ:** 1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nc4 Nc5 4.b4 N:b4 5.c3 Na5 6.00 Df6 7.d4 h6 8.Da4 Nb6 9.Nb5 Cge7 10.Na3 e:d4 11.e5 Dg6 12.c:d4 Cd5 13.Te1 Cf4 14.g3 Dg4 15.Cbd2 Ch3 16.Rg2 Cg5 17.Nb2 Ce7 18.Ne2 Ce6 19.Rh1 Df5 20.Ch4 D:f2 21.Ce4, **1:0.** Deși a pierdut meciul cu 6:4 la partide decise și 9 remize, despre Gunsberg a scris Tarrasch, în „Deutsche Schachzeitung", că maestrul maghiar a arătat lumii întregi cum trebuie să se joace împotriva campionului și că Steinitz poate fi învins. Rezultatul final a fost 10,5:8,5 pentru Steinitz.

Trecînd prin meciuri grele în fața unor adversari puternici (Kolisch, Winawer, Gunsberg, Zukertort și Cigorin), W. Steinitz a păstrat titlul de campion al lumii pînă în 1894.

MARGARETA MUREȘAN

Calculatorul biologic

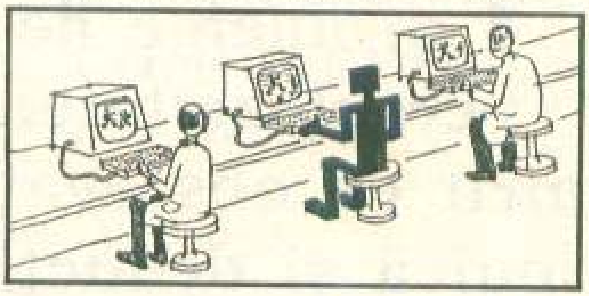

Brian Oakley, director al programului englez „Alvey", o personalitate în domeniul calculatoarelor, este de părere că, peste zece ani, ordinatoarele vor lucra de zece ori mai repede ca azi și că perfecționarea lor va atinge noi și încă nebănuite culmi. Cipurile de siliciu își vor dubla complexitatea în fiecare an, devenind tot mai „inteligente". Cele ce se proiectează acum trebuie să includă un număr atît de mare de componente într-un spațiu atît de mic, încît acestea vor trebui plasate la o distanță una de alta de numai o pătrime din lungimea de undă a luminii. Cipurile astfel construite vor fi acționate de laseri cu raze X, care vor asigura puterea necesară și o creștere corespunzătoare a vitezei. Sunetele articulate de om vor fi transformate, cu ajutorul unui astfel de calculator, direct în cuvinte tipărite, ceea ce va face ca meseria de dactilograf să dispară. Un astfel de ordinator va fi transputerul, un computer concentrat pe o plăcuță cu suprafața de numai 45 milimetri pătrați. Pe acest cip se află procesorul, programat să îndeplinească multe sarcini, memoria, care conține informațiile de care are nevoie procesorul, și toate legăturile necesare conectării transputerului la alte dispozitive. Puterea acestui nou ordinator va fi echivalentă cu aceea a 100 calculatoare de uz personal.

În jurul anului 2000, ordinatoarele vor fi capabile, între altele, să dea sens unor cuvinte incoerente și să recunoască imaginile greșite, la fel ca oamenii. Se pare că ele vor fi de un milion de ori mai puternice decît azi. Această evoluție le va permite să învețe din propria lor experiență, fapt care, adăugat celorlalte calități cu care vor fi investite, le va face să aibă propria lor „personalitate".

Un calculator de o factură deosebită anunță Institutul de biofizică al Academiei de științe a U.R.S.S. Savanții acestui institut au stabilit că neutronii din organismul viu funcționează la fel ca și piesele unui ordinator, fiecare din ei avînd două stări, „în funcțiune" și „oprit", adică de transmitere a unui impuls electric de excitație și de neconducere a acestuia. Cercetătorii institutului au reușit să sintetizeze un număr de compuși proteici care, ca și neutronii, sînt capabili să transmită impulsuri de excitație. Cum va arăta ordinatorul conceput de ei? Imaginați-vă un mic suport, pe care se află milioane de particule proteice microscopice, într-o structură asemănătoare unui tranzistor. Un calcul a arătat că, pe un centimetru pătrat, se pot plasa 10^{12} celule de acest gen. Dacă se excită una din aceste particule, semnalul va fi transmis celei învecinate, în genul unei unde de tipul celor ce se produc în apă cînd se aruncă în ea o piatră. Undele nu se sting decît odată cu epuizarea energiei degajate de proteine. Cînd energia va fi aproape de sfîrșit, acest procesor biologic va putea fi înlocuit cu un altul, la fel de ușor cum se înlocuiesc pilele uzate de la un ceas electronic. Pînă în prezent au fost creați 50 de compuși utilizabili ca procesoare.

Pentru producerea unui ordinator molecular se încearcă realizarea unui genom. Acesta va funcționa cam după modelul unui virus, dar, în loc de a produce viruși, va asambla un ordinator operațional în mijlocul celulei. O mare moleculă ADN va fi construită astfel, începînd de la segmentul ce se întîlnește în mod obișnuit în natură, de la numeroase gene specifice, produse prin sinteza nucleelor. Aceste gene vor transporta instrucțiunile pentru fabricarea de molecule ce vor servi, afirmă autorii ordinatorului, la declanșarea enzimelor, și deci la biosinteza moleculelor, precursoare ale circuitelor. Alte gene specifice ar purta instrucțiuni pentru proteinele de structuri, care se vor asambla pentru a forma circuite și conexiuni. În felul acesta va începe să se formeze un fel de cristal organic cu o structură mare, tridimensională. În timpul funcționării ordinatorului, unele gene vor fi inhibate, altele activizate. Acest calculator, conceput genetic și construit biologic, va funcționa biochimic, în picosecunde, adică în intervale de timp măsurate printr-a mia miliardima parte dintr-o secundă. Aceste date au fost comunicate de cercetătorul K.M. Ulmer, de la „Gienex Corporation", în cadrul unui simpozion organizat de „Naval Research Institute", din S.U.A.

Dar cea mai spectaculoasă realizare în domeniul calculatoarelor va fi, susțin specialiștii, crearea unui aparat capabil de reacții autonome neprogramate. Aparatul va fi un produs al electronicii și biologiei, fiind format din molecule biologice înglobate într-o construcție de sisteme electronice. Un astfel de model, încă rudimentar, a fost realizat de profesorul John Albery, de la „Imperial College" din Londra. În prezent, se studiază realizarea unui astfel de aparat cu aplicații în medicină, pentru stabilirea cantității de alcool în sînge, a concentrației de zahăr în urină, a adrenalinei, a diverșilor hormoni, a anticorpilor și chiar a celulelor canceroase din diverse țesuturi. Savanții domeniului imaginează, pe aceeași linie, construirea unui ordinator capabil să „admonesteze" o persoană ce mănîncă prea mult zahăr sau bea prea mult vin.

Aceste ordinatoare vor fi însă, ni se spune, vulnerabile la... diferite infecții, în special la gripă. Oricum, însă, dacă experiențele ce sînt în curs vor da rezultatele scontate, o nouă eră se deschide în ultraminiaturizarea pieselor.

ARTHUR DIACONESCU

Aveți talent de detectiv ???

4 probleme de perspicacitate, spirit de observație, logică și deducție

TELEFONUL LUI MANNIX

Vă mai aduceți aminte de detectivul Mannix, pe care l-ați văzut acum cîțiva ani la televizor? Cîte cazuri n-a rezolvat simpaticul Mannix, ajutat de nu mai puțin simpatica sa colaboratoare Peggy! Iată, să ne ocupăm de un asemenea caz, avînd ca erou acest „monstru sacru" al civilizației noastre care e automobilul.

Peste două milioane de morți — iată „opera" automobilului de la apariția sa pe teritoriul S.U.A.! Asta înseamnă de trei ori mai multe victime decît au căzut în toate războaiele pe care le-au susținut americanii în decursul vremurilor. O statistică recentă arăta că, numai într-un singur an, automobilul a pricinuit decesul a 55500 oameni și rănirea altor 2300000!

Viteză, viteză, cît mai mare viteză! — iată sloganul pe care fabricanții de automobile din SUA îl flutură în fața prezumtivilor clienți. Cu toate că în marile orașe circulația nu-i permite automobilistului să depășească o medie de 40-50 km/h, sub capota mașinii sale stau înlănțuiți sute de cai putere. Iar cînd li se dă frîu liber pe autostrăzi, ei aleargă nebunește. Circa 60 din modelele de automobile aflate în vînzare sînt construite astfel încît să poată depăși 140 km/h; iar alte 30 de tipuri pot realiza viteze de peste 160 km/h. Nu mai vorbim de modele ca Super Ascano, capabil de 250 km/h.

Cazul pe care vi-l prezentăm mai jos s-a petrecut în urmă cu cîtva timp, la un raliu în care automobilele au avut de străbătut o mare distanță. Participau 28 de mașini ale unor cunoscute firme, cele mai reprezentate fiind fabricile Pakland și Londia. De altfel, ele au și fost protagonistele cursei.

La unul din punctele de control de pe parcurs, primele au trecut — ca niște bolizi — cinci autoturisme, aparținînd celor două fabrici amintite, celelalte urmîndu-le la o distanță bunicică. Peste cîțiva kilometri, una din aceste mașini călcase doi pietoni, dar își continuase nebunește cursa.

După cum se știe, ordinea trecerii pe la punctele de control nu are însemnătate. In raliul nostru, mașina care putuse provoca cele două accidente mortale fusese cea care trecuse a doua pe la punctul de control respectiv. Din păcate, registrul și fișele punctului se rătăciseră în mod inexplicabil și, de aici, între cele două firme s-au iscat controverse, fiecare vrînd să demonstreze că nu automobilul construit de ea a fost implicat în accident.

Totuși, ceva s-a putut afla, în modul cel mai sigur. De pildă, că în nici un caz n-au trecut una după alta cele trei mașini ale firmei Pakland. De asemenea, exista certitudine și asupra faptului că prima și ultima mașină din cele cinci nu aparțineau aceleiași fabrici. Asta era tot ce se știa pînă în momentul intrării în scenă a lui Mannix, che-

mai de urgență să lămurească lucrurile.

— Pe controlorul punctului l-ați consultat? a fost prima întrebare a cunoscutului detectiv.

Cei întrebați au ridicat din umeri, recunoscînd că, într-adevăr, nu făcuseră această elementară investigație.

Fără să stea mult pe gînduri, Mannix îi ceru lui Peggy să-i facă legătura telefonică cu controlorul, solicitîndu-i acestuia să-și aducă aminte ordinea în care trecuseră mașinile pe la punctul său de control. Controlorul — despre care se știa că e un om cu mult spirit de observație — nu-și mai aducea aminte decît ordinea de trecere a primelor două, anunțîndu-i lui Mannix intenția sa de a comunica în scris, cu toată răspunderea, acest lucru. Refuză însă să spună prin telefon cele cunoscute de el.

— O.K.! zîmbi Mannix, mulțumind controlorului. După care, ridicînd — ca de obicei — sprînceana stîngă, le spuse celor de fața cărei fabrici îi aparținea mașina ce trecuse a doua pe la punctul de control.

Mannix nu știa mai multe lucruri decît știți dv., dacă ați citit cu atenție cele relatate aici. Vă rugăm să-i luați locul și să faceți, la fel ca el, deducția cuvenită.

IDEILE COMISARULUI BELIN

Una din cele mai bizare figuri din istoria criminalității mondiale a fost francezul Henri Desine Landru, „omul cu o sută de identități", și care, la data ultimei sale arestări, avea la activ opt condamnări pentru diferite escrocherii.

De ce se făcea vinovat acum? Rezumînd un articol apărut în „Revue internationale de criminologie et de police technique", nr.2 și 3 din 1953, semnat de J. Belin — acesta fiind chiar comisarul de poliție care anchetase cazul și îl arestase pe Landru — iată cum s-au petrecut faptele:

Om cu viață dublă, soț și tată de familie onorabil în fața lumii, Landru dădea în ziare anunțuri matrimoniale de felul acesta: „Inginer, 47 de ani, bine situat, venit lunar de 4000 de franci, avînd și economii, urmează a se stabili în colonii. Dorește cunoștință, în vederea căsătoriei, cu femeie în vîrstă, singură, situația materială nu contează, care ar fi dispusă să-l urmeze". Primul anunț de acest fel a fost publicat, la Paris, în anul 1915.

Landru primea zeci de scrisori drept răspuns. Le tria cu migală, alegînd pe cele convenabile scopului său, adică pe cele provenind de la persoane cu o situație materială bună. Urma întîlnirea cu candidata la măritiș. Înfățișarea îngrijită, politețea și delicatețea lui Landru cîștigau repede încrederea respectivei, care, fericită de norocul ce i-a ieșit în cale, vindea mobilele, eventual casa, punînd totul, inclusiv economiile, în brațele celui cu care spera că va cunoaște fericirea în tot restul vieții.

Atîta doar că „restul vieții" devenea extrem de scurt pentru femeia aspirantă la rolul de soție, care nu mai apuca nici măcar să mai spună „da" în fața ofițerului stării civile. Dispărea în chip misterios și, cum cele mai multe din femeile în cauză nu aveau rude sau prieteni (alt criteriu după care Landru își alegea victimele!), faptul trecea destul de neobservat.

„Logodnele de miere", ca să spunem așa, durau între o lună și un an — în funcție de împrejurări — și se încheiau, toate, la fel. Zece femei (plus fiul uneia din ele) au fost victimele lui Landru, a unsprezecea fiind salvată datorită arestării criminalului, la 12 aprilie 1919.

Procesul Landru, cu un dosar de mai multe mii de file și în cursul căruia au fost audiați nu mai puțin decît 150 de martori, a certificat vinovăția fără dubiu a acuzatului.

S-a stabilit că Landru comisese cele 11 crime (în urma cărora a cîștigat aproximativ 40000 de franci) strangulînd victimile, ciopîrțindu-le și apoi arzîndu-le în sobă. Crimele se petreceau într-o mică vilă izolată din localitatea Gambais, lîngă Paris.

Cum s-a ajuns la arestarea criminalului? Care au fost peripețiile prinderii și demascării lui? Una din femeile care răspunsese ultimului anunț „matrimonial" al lui Landru, o anume madame Dupont, observase, la un moment dat, ceva suspect, și anume că Maspert — numele cu care se recomandase cel ce dăduse anunțul în ziar — n-ar fi chiar cel care se dă... Deci, substituire de persoană! Împărtășind această bănuială unui văr, fost ofițer de poliție, acesta a alertat autoritățile. De la primele cercetări s-a constatat că, în vreme ce se întîlnea cu madame Dupont, Maspert mai întreținea legături și cu o altă doamnă. Acest lucru a dus la ruptura definitivă a relațiilor dintre vara polițistului pensionar și Maspert, care a dispărut imediat. De aici a intrat în scenă comisarul Belin. Îl rugăm pe cititor să-l însoțească, colaborînd cu el la elucidarea cazului.

Iată-vă, așadar, la pensiunea unde a locuit Maspert în timpul „lucrului". Bătrînul proprietar al acesteia nu-și amintea să fi găzduit un domn cu acest nume. Avusese într-adevăr, în pensiune, patru domni, a povestit el, care se numeau însă, după actele prezentate de ei, Mercier, Limonne, Ternier și Duval. Tot ce mai putea să spună era că unul purta ochelari, că altul se îmbrăca totdeauna sobru, în negru, că altul era nedespărțit de umbrelă și că, în sfîrșit, al patrulea era un inginer din Marsilia. (Ceilalți trei aveau următoarele profesii: agent de asigurare, voiajor comercial, funcționar de bancă; dar proprietarul pensiunii nu mai putea lega numele de profesii).

În urma investigațiilor întreprinse, Belin a constatat cîteva lucruri care, de fapt, l-au pus pe urmele lui Landru. Astfel, așa-zisul Maspert nu era altul decît funcționarul; cel care purta ochelari se numea Duval și în nici un caz nu era funcționarul. Ternier, ca și Limonne, agentul de asigurări, îmbrăcat veșnic extravagant, erau parizieni.

Analizînd aceste date cu atenție, inspectorul Belin a reușit să afle numele celui care se recomandase drept Maspert și a putut, după puțină vreme, să-l aresteze și să-l aducă în fața instanței de judecată.

Puteți reconstitui și dv. raționamentul comisarului Belin?

→

CAZUL DOCTORULUI ADAMS

În cei 34 de ani de cînd John Bodkin Adams se stabilise ca medic în stațiunea balneară Eastbourne din sudul Angliei, viața sa a fost cît se poate de calmă: obișnuitele vizite la pacienții din liniștita localitate, partidele de bridge...

Iată însă că, în anul 1956, medicul iese brusc din anonimat. Numele său este pus în discuție în legătură cu decesul uneia din pacientele sale, doamna Hullet, care — așa cum avea să se dovedească ulterior — îi înmînase medicului, cu numai cîteva ore înaintea morții, un cec în valoare de 1000 lire sterline. Imediat s-a făcut legătura cu cazul soțului doamnei Hullet, care murise cu doar patru luni înainte, după ce, în prealabil, lăsase prin testament doctorului Adams un legat de 500 de lire.

Cele două morți, petrecute la intervale atît de scurte, au dat naștere unor zvonuri din ce în ce mai insistente, reactualizînd amintirea altor decese suspecte în rîndul pacienților doctorului Adams. Se declanșează o anchetă polițienească, în urma căreia s-a ajuns la concluzia că alte trei bătrîne paciente ale doctorului muriseră în împrejurări mai mult decît ciudate. Spre sfîrșitul anului amintit Adams este învinuit — deocamdată! — de mărturie mincinoasă, de eliberare abuzivă de permise de incinerare și de deturnare de produse farmaceutice. Este arestat, iar după nici două luni actul de acuzare este completat cu o învinuire și mai gravă, și anume că, în 1950, doctorul Adams ar fi asasinat cu premeditare pe bătrîna doamnă Morell.

După ce menționa că doamna Morell îi lăsase lui Adams, prin testament, o casetă cu argintărie și automobilul său Rolls-Royce, actul de acuzare arăta că, în zilele de 9, 10, 11 și 12 noiembrie 1950, doctorul prescrisese pacientei heroină, morfină, omnopon, paradelhidă, precum și o doză de calmant. Experții solicitați să-și spună părerea au fost aproape în unanimitate de acord că dozele prescrise de doctor puteau fi fatale chiar și unui bolnav mai rezistent decît o pacientă în vîrstă de aproape 83 de ani. Situația lui Adams era mult îngreunată și de o declarație a sa, dată în ziua decesului doamnei Morell. Prezentîndu-se la primăria din Eastbourne pentru formalitățile necesare incinerării pacientei sale, fiind întrebat, conform legii: „Aveți vreun interes pecuniar legat de doamna Morell?, el răspunsese „nu", trecînd sub tăcere clauza din testament (pe care o cunoștea!).

La proces, apărarea acuzatului a susținut cu fermitate că tratamentul aplicat de doctorul Adams era tocmai cel indicat pentru a o ajuta pe bolnavă. Neputîndu-i-se dovedi vinovăția, doctorul Adams a fost declarat de Curtea cu juri Ol-Bailey din Londra drept nevinovat și pus imediat în libertate.

Cazul a fost repus pe tapet de una din nepoatele decedatei, mrs. Clavering, și ea fostă pacientă a doctorului Adams.

Nepoata a descoperit că bunica sa fusese una din presupusele victime ale doctorului Adams citind lucrarea „Mari procese" (Arthand, 1964) a cunoscutului cronicar judiciar Frédéric Pottecher. A apelat atunci la un caiet de tratament al infirmierilor care o îngrijiseră pe bătrînă pînă în clipa morții. Aici erau înscrise aceleași substanțe ca și în ultimele zile de tratament ale doamnei Morell. Consultînd un specialist toxicolog, a ajuns la concluzia că aceste substanțe — respectiv morfină, heroină, omnopon, paradelhidă și calmant — pot fi, într-adevăr, fatale dacă sînt administrate într-o anumită ordine.

Totuși, împrejurările nu puteau fi lesne de elucidat, întrucît cele scrise în caietul de tratament erau destul de confuze. Se putea oare cunoaște ordinea în care au fost administrate substanțele în ultimele zile de tratament dinaintea decesului? Ceea ce se înțelegea era doar că: morfina fusese administrată înaintea omnoponului și heroinei, omnoponul după calmant, paradelhida după omnopon, calmantul după heroină, morfina înaintea calmantului, heroina înaintea paradelhidei și omnoponului, paradelhida după morfină și, în sfîrșit, calmantul înaintea paradelhidei.

Atît și nimic mai mult se putea desprinde din însemnările continute în caietul de tratament. Vă rugăm să deduceți ordinea în care au fost administrate substanțele.

COMOARA DIN MUNȚI

Pe la începutul secolului nostru, în „Gazeta Transilvaniei" a apărut următorul text: „Faptele au o vechime de două secole, vechime ce se poate constata prin acte aflate în arhiva Țării Ardealului... Comandantul militar al Ardealului, contele Steinwille, a dat atunci ordin să fie căutată o comoară amintită de un testament ciudat".

Despre ce era vorba? La începutul secolului al XVIII-lea, trăia la Cluj un oarecare Pavel Varga, despre care se răspîndise vestea că descoperise mari comori. În anul 1716, Varga, îmbolnăvindu-se greu, face un testament în care spune, printre altele: „Auzind eu că în muntele... s-ar afla comori, am luat cu mine niște prieteni... Am dat de un pîrîu, în albia lui am găsit pulbere de aur, din care ne-am umplut toți trei căciulile. Mergînd pe pîrîu în sus dădurăm la un loc fortificat de la natură..." Mai departe, Varga povestește cum a găsit o deschidere subterană în fundul căreia a văzut „o strălucire mare, ca și cînd ar arde o lumină". Varga descrie astfel comorile găsite acolo: „De două părți stăteau legați doi ogari de argint curat și cu ochii de diamant. I-am pipăit și apoi văzurăm doi lei, care erau cu totul de aur. Mai înăuntru dădurăm de un om, ce stătea pe un scaun de aur și ținea în mînă un baston de aur. Omul, asemenea, era făcut din aur, iar scaunul era țintuit cu pietre scumpe și strălucea ca lumina soarelui în întunecime. În fața lui stăteau înșirați alți 12, toți din aur și împodobiți cu pietre scumpe. Mai încolo aflarăm un fel de pivniță în care erau niște scrisori", dar, zice Varga cu șiretenie, „nu le-am putut ceti căci nu înțelegeam scrisul. Tot în pivnița aceasta erau o mulțime de butii și vane de argint pline cu bogății fără de sfîrșit".

Varga relatează apoi cum, împreună cu prietenii lui, a astupat gura peșterii cu pietre, hotărînd tustrei să păstreze cu străşnicie taina. Dar, cum-necum, vestea că Varga şi încă vreo cîţiva au găsit aur a ajuns la urechea autorităţilor. Au fost convocaţi de urgenţă — şi aduşi chiar în faţa contelui Steinwille — Varga şi încă şase oameni. Precizăm, aici, că nu toţi şase fuseseră în miraculoasa subterană, unii din ei cunoscînd întîmplarea numai din auzite.

Înainte de asta, Varga s-a sfătuit cu prietenii lui — doar cu ei! — ca, la orice întrebare care li se va pune, să dea un răspuns contrar realităţii, pentru a deruta ancheta.

Ca început, contele a vrut să ştie care dintre cei şapte văzuseră, într-adevăr, comoara. Iată răspunsurile:

1. Eu am fost la comoară, dar am uitat unde este.
2. Vecinii mei, cel din dreapta şi cel din stînga, n-au fost la comoară.
3. Vecinul meu din stînga a fost la comoară.
4. Eu n-am fost la comoară.
5. Eu n-am fost la comoară. Al doilea din rînd, ca şi vecinul meu din dreapta, au fost la comoară.
6. Aici sîntem mai mulţi din cei care n-au văzut comoara.
7. Dintre noi, cei mai mulţi au fost la comoară, în comparaţie cu cei care n-au fost.

Ancheta n-a dus la nici un rezultat. N-au dus la nici un rezultat nici săpăturile ordonate de stăpînire prin locurile bănuite a ascunde comoara. Să fi fost povestea comorii doar o simplă poveste? În relatarea sa, „Gazeta Transilvaniei" mai subliniază şi alte fapte care i-au pus pe gînduri pe cititorii epocii. Între altele, şi acela că, în anul 1790, a luat fiinţă la Cluj „Societatea pentru căutarea comorilor", care a întreprins săpături prin locurile indicate în testament. Dar comoara nu a fost găsită...

Dar să revenim la ancheta noastră. Contele Steinwille, după cum am văzut, n-a izbutit să afle care din cei şapte fuseseră la presupusa comoară, cu toate că, în urma răspunsurilor date de cei chestionaţi şi consemnate ca atare, ar fi putut afla acest lucru!

Cum?

VALENTIN RĂDULESCU

☐

(soluţiile problemelor în pag. 307 — 308)

■ — Ospătar, de şase ori ţi-am cerut o halbă de bere, şi încă nu mi-ai adus nimic!
— Vă rog să mă iertaţi, vă aduc imediat şase halbe!

■ — O să-mi dai voie, vecine — întreabă noul proprietar al fermei — să trec dimineaţa prin ograda dumitale, ca să scurtez drumul şi să prind personalul de opt şi cinci?
— Cu toată dragostea! Şi te asigur că, datorită taurului meu, vei putea prinde chiar şi acceleratul de şapte treizeci!

■ Un ins cu chef traversează, clătinîndu-se, strada. Ajuns cu bine pe trotuar, se adresează unui poliţist:
— Spuneţi-mi, vă rog, unde este trotuarul de vizavi?
— În spatele dv.!
— De-acolo vin, dar mi s-a spus că e ăsta!

■ La o licitaţie se vinde un papagal. După oferte şi contraoferte, pasărea îi revine, pînă la urmă, unuia dintre participanţi.
— Nădăjduiesc că vorbeşte, zice noul proprietar, în timp ce numără banii.
— Ba bine că nu! replică vînzătorul. Cine credeţi că a licitat alături de dumneavoastră?

■ În tren, controlorul se adresează unei mame cu doi copii:
— Cîţi ani au copiii dv.?
— Şase ani. Sînt gemeni.
— Şi unde sînt născuţi?
— Unul la Cluj, altul la Sibiu.

■ Un logodnic, către viitorii socri:
— Doresc ca sărbătorirea căsătoriei să aibă loc la ora 10,30. Doresc ca la ceremonie să ascult o muzică bună. Doresc ca masa să aibă loc la restaurantul „Cina". Doresc să plec a doua zi la Predeal.
Mama, după plecarea logodnicului:
— Viitorul tău soţ doreşte cam multe!
— Lasă-l, mamă, sînt ultimele lui dorinţe!

■ Un scoţian se duce la doctor, solicitînd o operaţie.
— E în regulă, spune chirurgul, dar, în propriul dumneavoastră interes, vă rog să-mi achitaţi onorariul anticipat.
— Cum adică, în propriul meu interes?
— Păi cum o să am mîna sigură, cînd o să vă tai, dacă o să tremur pentru onorariul meu?

■ Mişu, la dentist:
— Doctore, uite, e vorba de trei măsele cariate, care trebuie scoase. Fără anestezie, fără mofturi — şi repede!
— Bravo, prietene, eşti un om curajos! Aşază-te, te rog, în fotoliul ăsta!
— Eu?! Dar nu e vorba de mine, ci de nevasta mea, care aşteaptă afară!

■ La colţul unei străzi din Londra stă, în picioare, un bătrîn, cu pălăria în mînă. Lîngă el, un cîine ţine în gură o tăbliţă pe care scrie: „Orb". O doamnă pune o monedă de şase pence în pălărie. După un minut se întoarce:
— Nu cumva ţi-am dat o monedă de o liră?
— Nu, doamnă, mi-aţi dat doar şase pence.
— Aşadar, vezi! Nu eşti orb!
— Eu nu, doamnă, cîinele meu e orb...

■ Într-o berărie din München, un bavarez pariază pe o sută de mărci că mănîncă, singur, un curcan şi un kilogram de cîrnaţi. Pariul prinde. Se aduc cîrnaţii şi curcanul şi bavarezul îi mănîncă. În drum spre casă, îl roagă pe prietenul care-l însoţea:
— Să nu-i spui nevestii-mi despre pariu.
— De ce?
— E în stare să nu-mi mai dea de mîncare la cină!

■ Într-un tîrg de cîini un client îl întreabă pe vînzătorul unui pudel:
— E inteligent?
— Cum să nu! A stat trei ani la un profesor universitar!

SINONIME

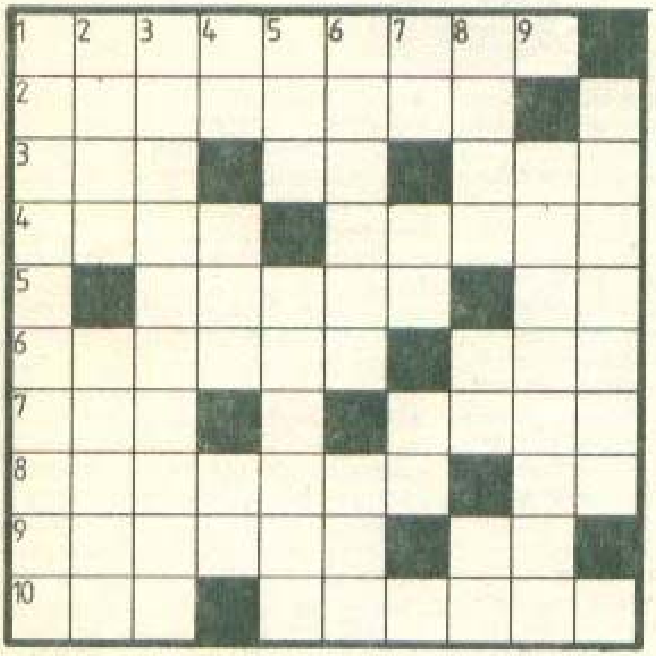

ORIZONTAL: 1) Tuburi de alimentare. 2) Separator în funcțiune (pl.). 3) Bătut la cap — Perechea cocoșului! — Ia plasă. 4) Cunoscut fruntaș ardelean — Un fel de a spune. 5) Umplutură specială de plăcinte — Etichetat la prima apariție! 6) Un nou venit în casa părinților — A intra în pămînt. 7) Întrece o anumită măsură — Rezultatul înmulțirii. 8) Tip de gardă domnească (pl.) — Trage pe dreapta! 9) Critică ... literară (pl.) — Cere explicații. 10) Bun ... somnifer pentru copii — Pregătit pentru tragere cu arcul.
VERTICAL: 1) Servesc gogoși (fem.). 2) Internat la geriatrie — Plan de proiectare. 3) Niște bătrîne ... fermecătoare. 4) Participant simbolic ... la pasărea măiastră — Un fel de a rămîne fără replică — Baia centrală! 5) Tratat de oncologie — Piesă pentru ... dormitor. 6) Un om cinstit — Chestie de obraz. 7) Aflat la urmă! — Tip de corp rigid — Al șaptelea pitic din suita Euterpei. 8) Așternut de o albeață imaculată — Ape strînse ... la captare! — Contrazicere flagrantă negînd cele spuse anterior. 9) Un fel de ghiveci. 10) Declanșează focul.

TRAIAN NIȘCOV

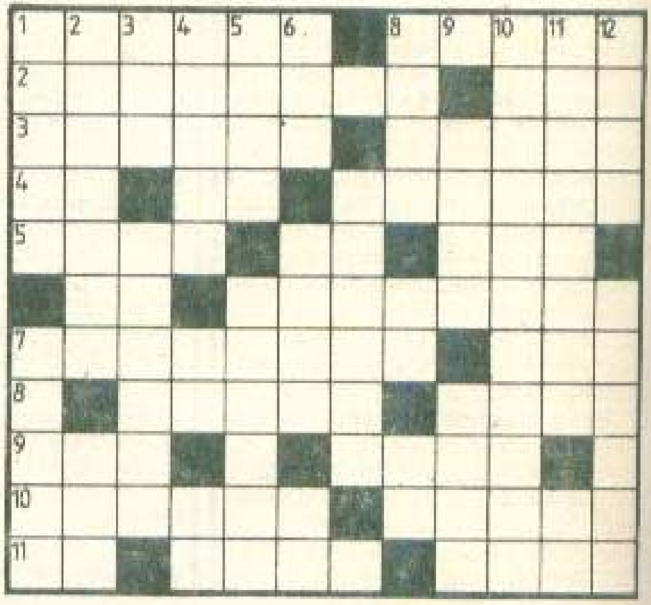

VERTICAL: 1) Zîmbet înflorit în colțul gurii — Vesel. 2) Bine dispusă — Între da și ba! 3) Un fel de zahăr — Stîrnesc la vînătoare. 4) A supăra rău — Plantate-n cîmp! — Un bebe mic! 5) Bine dispus — Țara Divinei Comedii. 6) Așa și pe dincolo! — Program de funcționare — Penel! 7) Lamă de sticlă sub microscop. 8) Veselă — Final de stagiune! — Inițiere în ihtiologie! 9) A prinde ghiocei în păr — Exprimare scriitoricească. 10) Se strică de rîs. 11) Pale de vînt — A distra în sfîrșit! 12) Păr de frizer — Fără zgomot, pe furiș.
Dicționar: FROTIU.

GHEORGHE TOIA

VIVAT COMEDIA!

ORIZONTAL: 1) Operă comică — Bine dispus. 2) Autoare de scrieri hazlii — O femeie a-ntîia. 3) A face de rîs — Gustul savuros al poantei. 4) Miros specific — Tunde scurt! — Familia rîsului. 5) Spusă ca o glumă — În final, umor! — Gură mare. 6) Stop în centru! — Luat în derîdere. 7) Se gîdilă ușor — 3 la romani. 8) A face pe cineva ... deosebit de vesel — Bătaie de joc. 9) Neam de turc — A scăpa din vedere. 10) Un chip de neuitat — Știu de glumă. 11) O notă de sus — Glumă sărată — Un om cinstit.

CLIMAX

ORIZONTAL: 1) Cheie de contact — Margini întoarse la cojoc! 2) Consumator de energie — I se dă ascultare. 3) Templul zeiței Fortuna — Alergător nordic ... desprins din pluton. 4) Puntea suspinelor — Înregistrat în partidă dublă. 5) Ceasul 12 ... jumătate! — Limitatoare de consum. 6) Forma în care este cuprins și turismul. 7) Motivează explicațiile suplimentare — Nu admit replica — Stop cadru! 8) Expresia calității — Se opune din oficiu. 9) Aripa ocrotitoare — Exemplu de urmat. 10) Stimulează disputa în arenă — Model de simplitate în viață. 11) I se dă atenția cuvenită — Acționează constrîns de împrejurări.
VERTICAL: 1) Bază sportivă — Tip ... de viață. 2) Suportul unor pretenții nejustificate — A face o adresă. 3) A lucra la freză — Motivul unei intervenții. 4) Doriți din suflet. 5) Ne pare tare rău — Ridicat în slăvi de poeți. 6) Mistuit de pasiune, dincolo de orice închipuire. 7) Trunchi de cireș! — Poartă ochelari — Paznic ... la magazie 8) Scrie o anonimă — Pre-

text pentru o temă muzicală — Aripi de lăcustar! 9) Relatarea unor fapte grave — Depășit cu succes. 10) Strungari calificați ... — ... la locul de muncă. 11) Erou al zilelor noastre.
Dicționar: IRE.

GEORGE MAGHERU

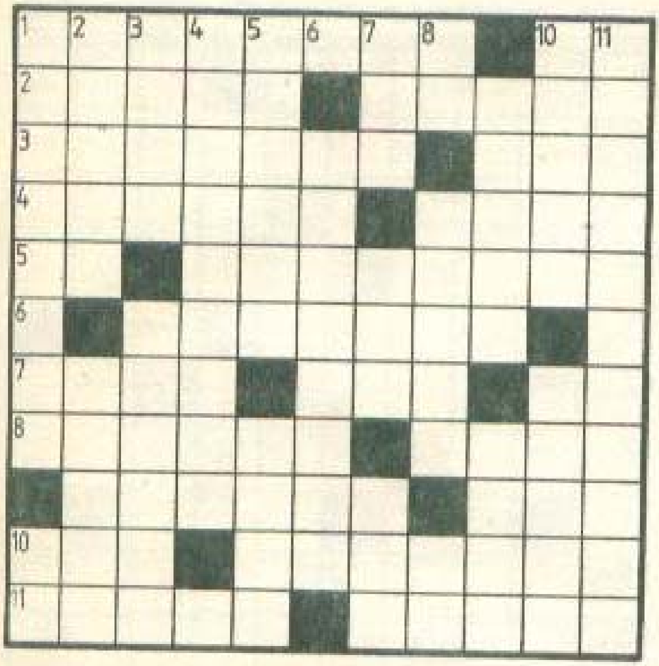

ALTER EGO

ORIZONTAL: 1) Efect al excesului de sare — Sportiv de performanță. 2) A da de știre — Nu are trecere. 3) Limbă de foc (fam.!) — Perioadă de înflorire. 4) Capete de șirag! — Bulevardul Tinereții. 5) Legate cu ață în armată! — Se alege praful de ea. 6) Un om... echilibrat — Ies la raport la împărțire! 7) Primele... romane! — Săritor la capră ajuns de poveste — Un nume impus la varietăți. 8) O bucată de tort — Parcurs la repezeală. 9) Cîntă cu ... foc — Emițător la baterie. 10) Toate bune și frumoase — Unul pe care îl conduce nevasta.

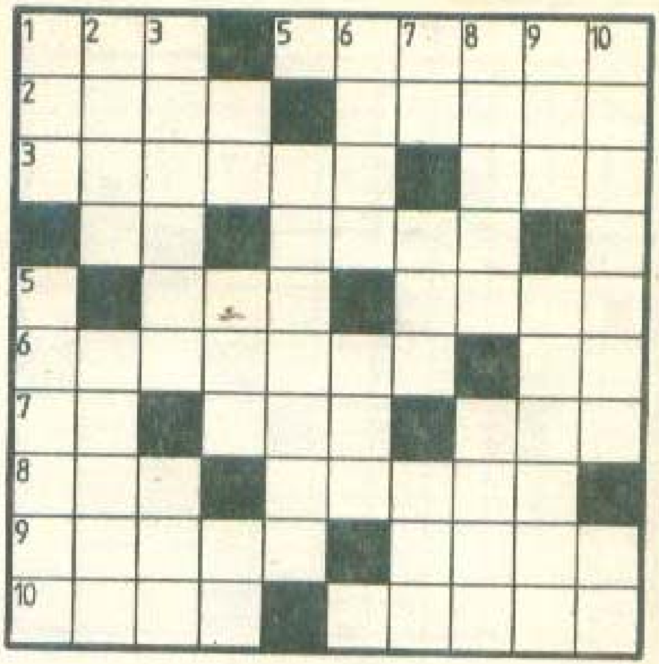

VERTICAL: 1) Degajare în față — Ansamblu de locuințe într-un șantier de construcții. 2) Un aer poluat — Varză rasă. 3) Din comoara cîntecului ... popular — Grupaj de tablouri vivante. 4) Nu intră într-un degetar — Asta-i viața de artist... — Un poem fără început și sfîrșit! 5) Revenire din expediție. 6) Ieșit din limitele imaginarului — Originea vieții pe pămînt. 7) Proton în nucleu! — E de domeniul cartografiei — Aflate în război. 8) Schimb de dame — Mic masiv stîncos (lîngă Bran!). 9) Măsură în patru timpi — Făcută albie de porci. 10) Formații militare — Părți decupate la traforaj!
Dicționar: ARM.

AUREL DOBOȘAN

■ — ...Pierdut în junglă, am fost nevoit să mănînc carne de maimuță timp de o săptămînă!
— Și ce gust are?
— Orice gust: de porc, de vacă, de oaie... Știți, maimuța poate imita pe oricine vrea!

■ — De ce v-ați întrerupt expunerea? — e întrebat un conferențiar care părăsise, în grabă, sala.
— Vedeți, eu m-am obișnuit de mult ca auditorii să se uite din cînd în cînd la ceas... Însă cînd încep să-l ducă la ureche...

■ Un industriaș bogat, aflat pe patul de moarte, îl primește pe medicul său cu zîmbetul pe buze:
— Nu-mi spune nimic, doctore. Știu, sînt salvat!
— Într-adevăr, răspunde medicul, surprins, sînteți salvat. Dar cum ați constatat asta?
— După mutrele nepoților mei.

■ Un funcționar al căilor ferate engleze se apropie de un bărbat culcat pe șine:
— Ce faceți aici, stimabile?
— M-am plictisit de viață. Vreau ca expresul de Londra să pună capăt chinurilor mele.
— Expresul de Londra? În acest caz, vă rog să vă așezați pe linia alăturată. Pe asta trece expresul de Manchester.

■ — Cînd eram tînără, eram tare urîtă.
— Și cum ai reușit să te conservi așa de bine?

■ Doi prieteni întîrzie la o bere. La un moment dat, unul întreabă:
— Dacă cineva ți-ar spune că ești un idiot, cum te-ai comporta?
— Cineva... cam cît de solid?

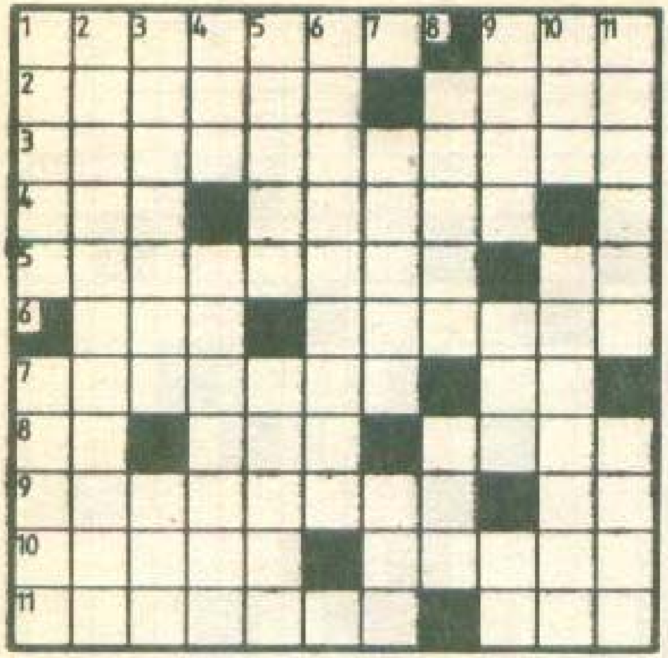

CUVINTE POTRIVITE

ORIZONTAL: 1) Mai mare rîsul — Calităţi de diamante. 2) Nu sînt perfectibile — Produs de extracţie. 3) Act de prezenţă. 4) Termen de predare — Element de bază într-o evoluţie la sol. 5) Călătorului îi stă bine cu drumul — Factor esenţial! 6) O fată prinsă în mreje — Canal principal de irigaţii. 7) Nu se simt bine deloc (fem.) — Trunchi de brad! 8) Aşchii de lemn! — A face ceva fără... rost — Apă vie. 9) Produse ale Industriei locale — Avantaj de la debut! 10) Tot aşa — Tare de urechi. 11) Dat ... la cules — Aria lui Figaro.

VERTICAL: 1) Cu un aport de seamă la urma urmei — Nume de renume. 2) Membrele unui bloc paşnic. 3) Venită de afară — Din moşi-strămoşi. 4) Lasă uneori resturi în urma lor (sg.) — Cădere definitivă. 5) Uniţi printr-o legătură... sentimentală (fem.) — O fiinţă extraterestră (vorba vine!). 6) Estetică aplicată. 7) Trase razant cu spaţiul porţii — Formulă... binară. 8) Activitate de teren — Accident de bob. 9) Pe cale de îndreptare — Periodice de mare amplitudine — Membrele inferioare ale trupului! 10) Fereastra sudorilor — Strînsă de gît. 11) Rezultatul unui filtru total — Nu-i dă mîna.

CLEOPATRA ŞUŢA

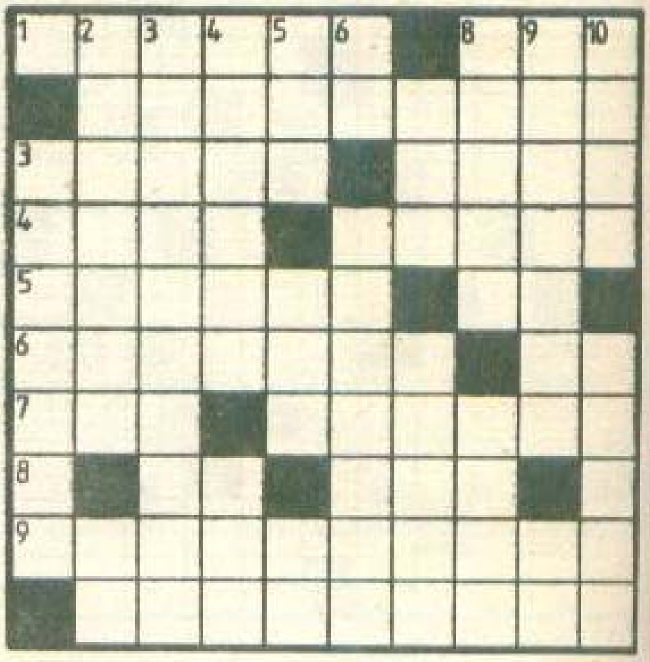

ECUAŢIE

ORIZONTAL: 1) Revenire periodică la mare (lunară!) — Tip de imprimat. 2) Manuale de încrucişare... la modă. 3) O replică pe măsura finului — Cercul lărgit de geografie. 4) Un verb spus la întîmplare — Poftă mare. 5) Una... care provoacă moartea — Umplutură de drajeu! 6) Masa lactovegetarienelor — Spaţiu central la teatru! 7) Culoare de mină — Prăjină sportivă... pentru sărituri (pl.). 8)

■ — Soţia mea are minte cît doi!
— Întotdeauna am fost convins că îţi este de mare ajutor...

■ Un naturalist amator studiază un purice. Îl aşază pe o foaie de hîrtie şi strigă:
— Sări!
Puricele sare.
Naturalistul îi taie picioarele, îl pune iar pe hîrtie şi strigă:
— Sări!
Puricele nu mai sare. Naturalistul notează: „După ce i se taie picioarele, puricele nu mai aude".

■ Într-un birou izbucneşte o ceartă între două femei. Şeful serviciului, chemat să aplaneze conflictul, strigă, încercînd să acopere vociferările:
— Să vedem cine are dreptate! Are cuvîntul cea mai în vîrstă!
După care se lăsă tăcerea...

■ — Încă o rochie nouă?! Cum crezi că o să pot face faţă atîtor cheltuieli?
— O, iubitule, ştii doar că nu sînt o femeie curioasă!

■ Agronomul, către doi tractorişti care, în plină campanie, lenevesc la umbră:
— Voi nu semănaţi?
— Nu, că nu sîntem fraţi!

■ O tînără mamă se scoală, noaptea, la scîncetele micuţului. Alături, deranjat, soţul se foieşte în pat.
— Dragul meu — se scuză femeia — trebuie să mă duc să schimb copilul.
— Bine, dragă, dar fii atentă, ia şi tu unul mai puţin plîngăcios!

Material plastic pentru garnisit galoşii (reg.) — Careuri adunate într-un volum (sing.). 9) Pişcătoare din fire. 10) Aflat într-o perfectă stare.
VERTICAL: 1) Vorbă de duh. 2) Enigmă ad litteram, cu una sau mai multe soluţii — În corp şi în trup! 3) A te manifesta mai mult decît amical. 4) Atingerea unui obiectiv — Reacţie în lanţ. 5) Montată în toc — Rîmat în pămînt — Bună de semnat. 6) Taxe reduse cu 50%! — Reziduurile unor combinate chimice (sing.). 7) Culmea... tăriei — Au proprietăţi deosebite. 8) Stare de ... linişte — Unitate pentru încărcatul bateriilor. 9) Aflat într-o dispoziţie excelentă - Parte carosabilă a străzii! 10) Bătrînul ... Verde-împărat — Replică la lovitură.

CONSTANTIN ŞUTA

■ — Tăticule, învăţătoarea noastră n-a văzut niciodată un cîine!
— Cine ţi-a băgat în cap prostia asta?
— Ieri a desenat un cîine pe tablă şi a întrebat: „Cum se numeşte animalul acesta?"

■ — Tăticule, ce n-aş da ca Parisul să fie capitala Spaniei!
— De ce?
— Aşa am scris la teza de geografie...

■ — Bucură-te, fetiţa mea! — zice tatăl. Ai căpătat un frăţior.
— Ce bine îmi pare! Mă duc să-i spun şi mămichii!

■ — Ai văzut, iubitule? Vecina noastră are o rochie exact ca a mea!
— Asta înseamnă că trebuie să-ţi cumpăr alta?!
— Nu crezi că-i mai bine să-mi iei o rochie nouă decît să ne mutăm din cartier?

EXTENSII

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 ■	11
2					■					
3			■							
4							■			
5					■					■
6 ■							■			
7	■			■					■	
8			■					■		
9		■								
10					■					
11						■				

ORIZONTAL: 1) Mari ansambluri de jocuri populare. 2) Exponent al fruntaşilor în producţie — De talie ... mare. 3) Încolţit ... de mistreţi — Ridicate pe străzi laterale. 4) Neuzuale (!) în felul lor — Staţionar la munte. 5) Tras razant pe teren — Abandonată după tamponare. 6) A acţiona ca un cavaler — Luată la rost. 7) Jocul cu cercul — Vase de aburi. 8) Reţinute la baraj — Reprize de joc — Aripi de sturz! 9) Prinse-n brîu! — Tip de transmisie directă (pl.). 10) Cîntec de petrecere — Rezultat... bun la încheierea socotelilor. 11) Tot ... aşa — Îi e dat să se aleagă praful din ea.
VERTICAL: 1) Vin cu tărie redusă — Îţi dă peste fălci (pl.). 2) Aflat în plin mister — Şahist de categorie inferioară. 3) Lumea înconjurătoare (pl.) — Un colţ bine aerisit! 4) Dorinţă neîmplinită! — O semnificaţie cu subînţeles — Acoperişul lumii. 5) Pasiunea unei vieţi de om — Inspirate de muzeu. 6) O iolă în larg! — Studiată din scoarţă în scoarţă. 7) Scurtă înscriere la cuvînt (pl.). 8) Un gol realizat artistic — Ridicat cu greutate. 9) Rezultat la sondaj — Se interpune între bare! 10) Alesul nostru comun — Vizitator al litoralului Mării Negre, în trecut. 11) Răul de la inimă — Înregistrată la recepţie.
Dicţionar: ISI.

ION AVRAM

Trista poveste a lui Pusi-Galago

(urmare din pag. 177)

A venit şi mult aşteptata zi a plecării noastre în Safari (safari — termen generalizat astăzi — înseamnă în Africa excursie, dar mai ales excursie în savane şi bruse, cu scop vînătoresc). Spre a o putea purta uşor şi fără a o expune curioşilor, Dragoş a schimbat locuinţa lui Pusi într-o mică valiză de piele, ce putea fi fixată întredeschisă, atît cît să împiedice ieşirea ei, dar nu şi circulaţia aerului; s-au scurs astfel cîteva zile şi nopţi în peregrinarea noastră din rezervaţie; noaptea o luam în camera de hotel, unde se căţăra pe perdele întocmai ca veveriţele sau pîrşii *(Glys)* ţinuţi în casă de unii de la noi; dormea pe cornişe sau pe dulapuri; ziua, la plecare, o băgam din nou în valiză. Aceasta, pînă în ziua cînd ne-am oprit la fluviul Wami, spre a pescui ceva peşti sau raci de apă dulce.

Maşina a rămas pe un tăpşan pietros, în plină zi, pe un soare torid, cum numai tropicele îl cunosc chiar în sezonul corespunzător iernii europene. Credeam că treaba noastră pe apă va dura puţin; am prins greu ceva peşte şi am tot mers pe apă în jos pînă am găsit un loc stîncos, mai bun de pescuit. Au trecut ceasuri fără să ne dăm seama, adăpostiţi de arşiţa din crucea zilei sub palmierii ce mărgineau rîul sau chiar scăldîndu-ne în el în căutarea creveţilor cu labe lungi, de genul *Macrobrachium*, ce ştiam că trăiesc în toate rîurile Africii, ori spre a ne răcori. Cînd am revenit la maşină, după cîteva ore de lucru, interiorul ei frigea ca un cuptor, iar Pusi, prizonieră a închisorii de piele ce acumulase şi căl- →

DIVERTISMENT

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2									
3							■		
4			■						
■ 5					■			■	
6				■					
7			■				■		
8					■				
9									■
10					■				

ORIZONTAL: 1) Reglează pulsul în circulație (așa, în ansamblu!). 2) Amprente manuale ad litteram. 3) Nu au pic de viață în ei — Firicel de floare albastră. 4) E și aceasta o figură în felul său — Se rotesc mereu deasupra mării. 5) Panopticul figurilor de ceară — Plasați în cort la Eforie! 6) A trage pe jos — Circulare ... înregistrate. 7) Companie aeriană — Aviz favorabil — Îl știți ... cu siguranță. 8) Uscături pentru foc (sg.) — Punctul unde se întîlnesc mai multe linii paralele (sic!). 9) Rezultat obișnuit pentru un maestru (pl.). 10) Șezătoare sătească — Certificat de bună purtare.

VERTICAL: 1) O lună întreagă — Alegerea de calitate din cantitate. 2) Articol sui-generis pentru copii. 3) Specialiști în elaborarea schemelor de joc. 4) Dat peste cap — Mira de început a emisiunii! — Rezultatul...ultimei operații. 5) Colectiv ales — Transmitere de pe teren. 6) Mijloace primitive de deplasare — Prevăzute primele în program! 7) Povestea vorbei de demult. 8) Rugbiști debutanți la Rulmentul Bîrlad! — Hăul timpului! — Faptul împlinit. 9) Crescut în luncă — Rele de gură. 10) Are puține împliniri în viață (dim.; fem.).

Dicționar: CILI.

DIONISIE GEORGESCU

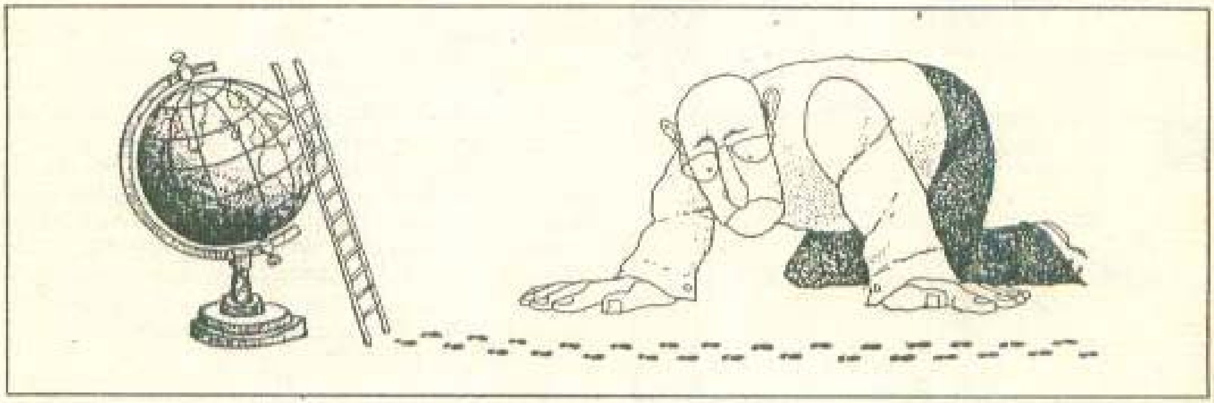

→

dura ei pe lîngă cea a mașinii, murise!

Ni s-a pus la toți patru biologi un nod în gît și ne venea să ne dăm cu pumnii în cap pentru această condamnabilă uitare; lui Dragoș îi curgeau lacrimile. Parcă pierdusem un membru drag al expediției, de care ne legasem mai ales în cursul acestui safari, cînd am avut-o pe Pusi mereu alături. Ne simțeam cu toții vinovați, dar nu mai puteam repara răul; cu pioșenia ritualului de îmbălsămare a unei ființe iubite, am trecut la jupuitul și conservarea pielii lui Pusi, spre a-i putea reface imaginea mai apoi; operația a mers ușor, căci avusesem, eu și Dragoș, o practică bună în această privință, ca unii ce jupuisem doar cu 2-3 zile mai înainte o mică antilopă *(Raphicerus campestris)* găsită în șosea, proaspăt ucisă de o mașină.

Cum peste două zile stagiul nostru african se termina, Dragoș n-a mai putut procura altă maimuțică — și nici n-ar fi vrut, parcă, să mai capete alta, după nefericitul sfîrșit al primei.

Pe aeroportul Otopeni, i-am explicat soției lui Dragoș că acesta îi împlinise dorința, dar că soarta vitregă și-a băgat coada în treburile noastre. Mîngîierea că-și va putea vedea curînd maimuțica, măcar, „naturalizată", la Muzeu, adică „împăiată", cum se spunea altădată, nu a prea încîntat-o. Totuși, cînd vrea să o vadă pe Pusi, vine și o privește în vitrină, căci Pusi figurează astăzi ca piesă importantă în Muzeul „Grigore Antipa", unde neamul ei lipsea din colecții; în plus, imaginile de maimuțe sculptate în lemnul dur, de artiști negri, pe mahondele aduse din Tanzania, o ajută să-i treacă dorul de Pusi.

Aceasta a fost scurta și nefericita viață a lui Pusi Galago din Tanzania. Așa a trecut ea din copacii de mangi ai Tanzaniei în vitrina cu maimuțe primitive a Muzeului „Grigore Antipa".

DE LA UNA LA ALTA

ORIZONTAL: 1) Artă sonoră, „graiul sufletului", cum preciza George Călinescu — „Începutul și sfîrșitul cunoașterii umane" (Montaigne). 2) Marele nostru poet era de părere că omul este „visul unei umbre și umbra unui vis" — Într-o tură! 3) „Singurul protector care-i trebuie unui artist ca să parvie" (V. Conta) — „Realitatea spre care tind toate lucrurile" (Aristotel). 4) Localitate în Brazilia — „Om care nu a atins în cursul vieții sale ce și-a propus la optsprezece ani" (M. Ralea). 5) Primele la fizică! — Cultură vastă a unui om, „bogăția de experiență străină agonisită din cărți" (Lessing). 6) Obiecte zburătoare neidentificate (abr.) — Pseudonim al lui Alexandru Vlahuță. 7) Caracteristică a omului cu însușiri negative, adică „un anumit tip de lașitate" (A.P. Cehov) — Dimpotrivă. 8) Timp înainte de răsăritul soarelui, „lămpi ce se sting, speranțe ce se aprind" (Omar Khayam) — Doi piepteni! 9) Scurtă informație! — Campion — Trecut prin foc. 10) Înlănțuire logică de judecăți, care duc la concluzia de „a cîntări posibilități pe balanța dorinței" (A. Bierce). 11) Urbe — „Pentru un om înțelept și fără pasiuni, nu înseamnă altceva decît o părere particulară" (CI.A. Helvetius).

VERTICAL: 1) Figură de stil, „modul de a visa al umanității" (G. Călinescu) — Gros la trup! 2) A devenit mai apropiat de oameni, fapt pe care H. von Keyserling îl socotea că face „cel mai sigur drum către sine și împrejurul lumii" — Din nou. 3) „Fructele pe care rolul nostru e să le mîncăm; a trăi nu are alt sens" (J. Giono)—Caracter, notă particulară, „singura noutate ce există" (Chr. Morgenstern). 4) Verighete — Mulțime de copaci tineri. 5) Constelația Centaurus (abr.) — Alt nume dat lui Hroar într-o veche legendă germană. 6) „Copii ai primei nopți" (sg.; P. de Ronsard) — Capriciu, „boală ce trece și iar se întoarece , care însă adeseori devine și periculoasă" (pl.; G. Barițiu). 7) Rival, potrivnic, „mijloc sigur de înălțare /.../piatra de încercare a puterii tale" (Ilarie Chendi). 8) Om care pătrunde cele mai mici amănunte — Mers pe jumătate! 9) Dormitor (reg.) — Cunoscută sală de spectacole din Viena. 10) "Marea catedrală a pămîntului, cu portale de stînci, mozaicuri de nori, coruri de pîraie, altare de zăpadă, cupole etern scînteind de stele" (pl.; J. Ruskin) — Anotimp alb, "bătrînețea anului" (pl.; Chamfort). 11) Treieriș — „În orice limbă e cel mai echivoc cuvînt" (Lucian Blaga).

Dicționar: ANEL, VLA, CEN, ROAR, AEZ.

1	2	3	4	5	6	■	8	9	10	11
2								■		
3						■				
4				■						
5		■								
6			■		■				■	
7							■			■
8	■							■		
■				■			■			
10										
11				■						

MIRCEA IORDACHE

■ Într-un magazin de păsări cîntătoare:
— Ieri am cumpărat de la dv. un canar.
— Da, și?
— Acasă am constatat că era șchiop.
— Păi ce, l-ați luat ca să danseze, ori ca să cînte?

■ La tribunal:
— Cîți ani ai, cetățeanco?
— 25.
— Așa mi-ai spus și acum trei ani.
— Eu nu-mi schimb niciodată depozițiile, domnule președinte!

2000 de ani de modă

(urmare din pag. 250)

verizată de ofensiva confecțiilor „de gata".

Ruina definitivă a croitoreselor s-a produs după 1974, cînd Courrèges a impus hainele de inspirație spațială, iar Paco Rabane a introdus materiale inedite și accesorii pe măsură în confecțiile de toată ziua. Cine-și mai face confecții de comandă cînd, cu același preț, poate cumpăra o cantitate triplă de îmbrăcăminte, lejeră și frumoasă?

Odată croitoresele dispărute, stiliștii au rămas stăpîni pe cîmpul de bătaie. Aveau antene sensibile și posibilități deosebite de a capta stimulii sociali. Toți oamenii egali, toți îmbrăcați mai bine, dar sub semnul unei fantezii comune. Marea modă democrată, gusturile comune și căderea formalului în modă au pătruns în zone ale Terrei unde nimeni n-ar fi bănuit că vor putea spulbera principii rigide. Și așa, antica croitoreasă, distrusă de demarajul modei prêt-à-porter, rămîne unicul simbol al individualismului, al gustului și liberei concurențe, în timp ce fantezia coloristică și modelatoare a creatorilor de confecții de gata ilustrează regatul armoniei de masă, regat în care trăim și ne simțim bine.

Moda văzută de la București

Este, fără îndoială, interesant ce se petrece în materie de creație vestimentară pe mapamond, dar, pentru cititorii almanahului nostru, va fi, credem, agreabil să afle și cum se vede moda - moda de azi — de la București.

→

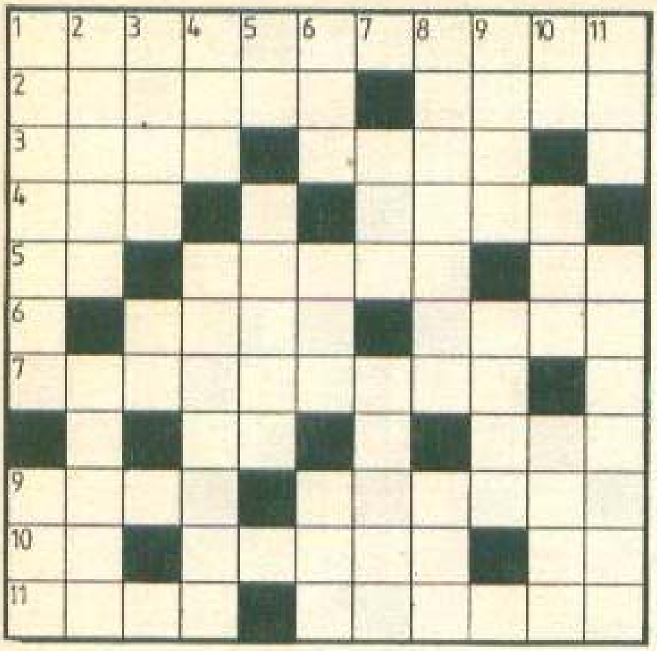

AVIATICĂ

ORIZONAL: 1) Ansamblul constituit din terenul, clădirile și instalațiile necesare decolării și aterizării avioanelor (pl.). 2) Pionier al aviației mondiale, constructorul primului avion românesc (Aurel; 1882-1913) — A lua înălțime. 3) Ie de copil — ... de control, locul de unde se supraveghează, la aeroport, decolarea și aterizarea avioanelor. 4) Indicatoare la tabloul de bord — Ață pentru însăilat. 5) Ultimele aerostate! — Trecut prin sistemul de răcire — Culoar gol! 6) Organele active ale unei elice de avion — Rapid, ca un zbor cu avionul. 7) Aparat de zbor care se poate menține în aer într-un punct fix. 8) Horia Nicolau — Ciocnire bruscă. 9) Mase de aer, folosite pentru manevrarea planoarelor — Zbor la mică altitudine. 10) Dînșii — Forțe armate care pot fi și aeropurtate — Mioare. 11) Rămasă în urma avioanelor cu reacție — Capcane pentru avioane.

VERTICAL: 1) Zbor cu ajutorul avioanelor sau al altor aeronave mai grele decît aerul — Vale largă, caracteristică unor deșerturi. 2) Organ de mașină de forma unor aripi fixate pe un ax rotativ care pune avionul în mișcare — Rute aeriene în aviația civilă. 3) Părți eșalonate dintr-o datorie — Piloți fruntași! 4) Rîu în U.R.S.S. — Aparat de zbor propulsat prin reacție la distanțe mari de pămînt. 5) Petre Constantin — Aerostat. 6) Celula viitoarelor zburătoare (dim.) — Dop de lemn — Rîu în Belgia. 7) Închise etanș după accesul pasagerilor în avion — Ieșire pentru parașutiști. 8) Numărul de rotații pe care îl efectuează elicea unui avion — Amuletă la vechii egipteni. 9) A mișca cu greutate — ... mare, este numele unei constelații. 10) Rece! — Document — Cinste. 11) Întreprinderea Aeronautică Română (abr.) — Forța de propulsie a avionului inventat de Henri Coandă în anul 1910.

Dicționar: OIA, RUR, ZED.

MIHAI ZGUBEA

ACCENTE

ORIZONTAL: 1) Deținător al marelui coș — Face, în anumite ocazii, obiectul unui proces de predare. 2) O formulare greu de înțeles. 3) Rezultatul unei drepte

→ La centrala industrială a confecțiilor din Capitală am beneficiat de o dublă șansă: amabilitatea și competența recunoscute ale tovarășei Magdalena Filipaș, director general al acestui veritabil colos al îmbrăcămintii, cuplată prin coincidență cu prezentarea unor superbe modele pentru un exigent beneficiar din Anglia.

Regalul de modă românească la care am asistat ne îndreptățește să afirmăm că, — grație și îmbrăcămintii care li se oferă — femeile vor fi, ca niciodată, mai frumoase. Și bărbații, bineînțeles.

Mai întîi, culorile, care sînt elementul de șoc al fiecărei haine. Pentru femei, paleta coloristică este extrem de bogată, împrumutînd nuanțe din întreg mediul înconjurător. Au fost preluate culorile, să le zicem, „industriale", bleu, gri-oțel, bej, verzui-gresie, bej plexiglas. Și culorile lumii marine se află în topul preferințelor, asociate cu tente vii, tari, cuplate cu ocru. Se poartă, de asemenea, nuanțele gen pămînt ars în combinații neașteptate, dar cu atît mai rafinate cu subtilul și caldul roz, cu violet sau verde. Vom vedea mult albastru nocturn, verde-molid și violet-amurg.

Țesăturile pentru femei: poplin, gabardină, saten, crep, serj și voal cu tușeu plăcut, moi, sînt realizate din diferite combinații de bumbac în amestec cu viscoză, in, poliamidă și poliester. Desenele sînt inspirate din natură, predominînd motivele florale. Imprimeurile cu teme orientale și venețiene, motivele clasice și geometrice sînt la mare preț.

Alături de aceste detalii ale unei mode rafinate însă extrem de îngăduitoare, creatorii de modă ai Centralei adaugă veșmintelor lor o urare pe care o recepționăm cu bucurie: „Să le purtați cu plăcere!"

1	2	3	4	5	6	■	8	9	10
2									
3			■						
4						■			
5									■
6					■			■	
7									
8	■				■				
9			■						
10							■		

împărțeli — Trecut la capitolul cheltuieli neprevăzute. 4) Lucrare de zugrav — Cîntare pentru oameni mari. 5) Dau dispoziții...de-a dreptul stupefiante. 6) A pornit la drum spre poartă — Coadă de cotoi! 7) Realizator de filme pentru televiziune. 8) Se bucură de trecere în orice casă — Actor de duzină. 9) Un înotător foarte slab — Proces verbal. 10) A face o muncă de lămurire — Coperte de tratat!

VERTICAL: 1) Relație de apropiere. 2) Exemplare ... extrem de rare — O idee la început! 3) Cap la mare (pl.). 4) Pagubă-n cîștig! — Fenomenul de criză. 5) Substanțe proteice ... cu gust acru (sic!). 6) Tip de povestire în felul ei (masc.) — Pică la mijloc! 7) Începutul toamnei! — Are sarcini însemnate (fem.). 8) Împărțire ducînd la anularea unei combinații. 9) Sînt în stare să provoace înțepături și la propriu și la figurat (fem.) — Corp rigid. 10) Un fel de a scăpa ocazia — Un junior de viitor.

VALENTIN APOSTOL

Concluzii! Nu există!

„Fiecare să se îmbrace cu ce-i stă bine" — este sloganul unei mode devenită a celor mulți, după ce secole de-a rîndul a fost despotică și neîndurătoare, provocînd șuvoaie de lacrimi celor care greșeau cu o nuanță sau o linie față de canoanele impuse. O modă „bună", înțeleaptă, flexibilă, care nu mai generează convulsii conjugale și oferă bărbaților un pic de liniște — din acest punct de vedere, firește — atîta vreme cît ce se poartă sa mai purtat și se va mai purta.

Aveți talent de detectiv ???

(SOLUȚIILE PROBLEMELOR DIN PAG. 296 — 299)

perspicacitate • logică • deducție

TELEFONUL LUI MANNIX

Să recapitulăm ce se știe în mod sigur cu privire la trecerea automobilelor prin punctul de control respectiv: între primele cinci mașini au fost trei cu marca Pakland și două cu marca Londia; cele trei mașini Pakland n-au trecut una după alta; prima și ultima din aceste cinci mașini nu proveneau din aceeași fabrică.

Pornind de la aceste elemente, se poate deduce că mașinile ar fi putut trece în patru formații distincte:

I. Pakland, Pakland, Londia, Pakland, Londia;

II. Pakland, Londia, Pakland, Pakland, Londia;

III. Londia, Pakland, Pakland, Londia, Pakland;

IV. Londia, Pakland, Londia, Pakland, Pakland.

Ce se poate desprinde privind aceste patru formații? Că, în trei cazuri, pe locul doi se află o mașină Pakland. Este suficient pentru a avea certitudinea că pe acest loc a trecut o mașină Pakland? Da! (Vă sfătuim să vă opriți, pentru moment, aici, fără a citi mai departe, și să înțelegeți de ce este posibil acest lucru).

Într-adevăr, și marca Londia s-ar fi putut situa pe locul 2, după cum se vede în formația II. Dar tocmai de aici se poate deduce că ea nu s-a aflat pe locul 2! Cum? Întrucît există doar o singură posibilitate, adică Pakland, Londia, Pakland, Londia, Pakland, controlorul — om cu spirit de observație și care cunoaște ordinea primelor două mașini — ar fi precizat că el știa înșiruirea în care au trecut toate cele cinci automobile. Fiindcă n-a făcut acest lucru, se poate deduce că înșiruirea în care au trecut mașinile n-a fost cea din cazul II, ci oricare din cazurile I, III și IV, unde pe locul 2 se află o mașină Pakland.

→

CAZUL DOCTORULUI ADAMS

Din caietul de tratament se poate desprinde cu exactitate care anume substanțe, luate cîte două, au fost administrate înaintea celorlalte. Le vom aranja ca atare, așezînd pe primul loc substanța administrată mai întîi și pe locul doi pe cea administrată ulterior. Astfel, vom avea:

a) morfină-omnopon; b) morfină-heroină; c) calmant-omnopon; d) omnopon-paradelhidă; e) heroină-calmant; f) morfină-calmant; g) heroină-paradelhidă; h) heroină-omnopon; i) morfină-paradelhidă; j) calmant-paradelhidă.

Dacă privim atent grupele de cîte două substanțe, observăm că putem așeza, sigur, în ordinea administrării: morfina, calmantul și paradelhida. Acest lucru reiese din grupa f, potrivit căreia calmantul a fost dat după morfină, și din grupa j, unde vedem că el apare înaintea paradelhidei. Deci vom avea deocamdată această ordine: morfină-calmant-paradelhidă. Din grupa c desprindem că omnoponul a fost administrat după calmant, iar din grupa d, înaintea paradelhidei. Acum, putem completa formația alcătuită anterior, plasînd omnoponul între calmant și paradelhidă: morfina-calmant-omnopon-paradelhidă. Mai avem de introdus în această ordine heroina. După cum ne indică grupele b și e, heroina s-a administrat după morfină și înaintea calmantului. În final, ordinea administrării substanțelor se prezintă astfel: morfină-heroină-calmant-omnopon-paradelhidă.

Precizăm că specialistul toxicolog consultat în cazul doctorului Adams, privind presupusa asasinare a lui mrs. Clavering, era de părere că numai succesiunea morfină-heroină-paradelhidă ar fi putut să fie fatală pentru bătrînă. Deoarece n-a existat o asemenea ordine în administrarea substanțelor, cazul doctorului Adams a rămas în situația atestată cu ani în urmă de tribunal, prin verdictul „nevinovat".

COMOARA DIN MUNȚI

Se poate ajunge la răspunsul solicitat prin procedee logice diverse; unul dintre cele mai simple este următorul:

Declarațiile celui de-al III-lea și al IV-lea om sînt în contradicție și, oricum le-am interpreta, denotă că în nici un caz nu puteau fi amîndoi dintre cei care au văzut comoara. Pornind de aici, vom construi o mică schemă, în care notăm cu C pe cei care au văzut comoara, cu N pe cei care n-au văzut-o și, pentru început, cu X pe cei încă neidentificați ca atare. Știind că III și IV nu pot fi amîndoi C sau amîndoi N, avem două posibilități:

a) XXCNXXX și b) XXNCXXX

Pe baza spuselor celui de-al V-lea personaj, al II-lea și al IV-lea aparțin aceleiași categorii. Sau sînt amîndoi C, sau sînt amîndoi N. Introducînd în schemă noile elemente, vom avea următoarele posibilități:

a) XCNCNXX; b) XNCNCXX

Vedem însă că cea de-a doua posibilitate trebuie înlăturată, deoarece, dacă al II-lea este N, atunci el ar fi spus adevărul și, în acest caz, al III-lea ar fi trebuit să fie și el tot N. Luînd drept bună deci numai schema a, adică XCNCNXX, poate fi introdus pe primul loc C, pentru că al doilea fiind C, el n-a spus adevărul în afirmația sa că „vecinul din stînga n-a fost la comoară". Înseamnă că schema arată acum CCNCNXX. Al VI-lea și al VII-lea personaj au — oricum le-am interpreta — declarații contradictorii, deci unul trebuie să fie C, celălalt N. Adăugind oriunde pe ultimele două locuri un N și un C, observăm că cel de-al VI-lea nu spune adevărul, afirmînd că „cei mai mulți n-au văzut comoara", iar cel de al VII-lea face acest lucru spunînd că „mai mulți sînt cei care au văzut comoara". Deci al VI-lea este C, iar al VII-lea este N. Iată deci că am ajuns cu raționamentul la sfîrșit. Schema arată în final astfel: CCNCNCN. După cum se vede, patru dintre oameni au văzut comoara. În rîndul în care au fost așezați de conte, ei sînt pe locurile I, II, IV și VI.

■ — De ce ești trist, Mitică?
— Tocmai acum am primit un plic de la redacția unei reviste, căreia i-am trimis o poezie. Redactorul îmi returnează manuscrisul — scrie el — cu „durere în suflet". Și mi-e tare milă de bietul om...

■ La cinema, un cîine urmărește filmul, lîngă stăpînul său. Cînd eroina scapă cu viață și se prăbușește în brațele iubitului, cîinele începe să plîngă cu lacrimi mari. Un spectator, uimit, îi spune stăpînului:
— Fantastic! Un cîine care să plîngă la film?!
— Adevărat. Cu atît mai fantastic cu cît nu i-a plăcut deloc cartea...

IDEILE COMISARULUI BELIN

Pentru aflarea răspunsului vom alcătui două careuri de 4 × 4 căsuțe, în care vom marca cu DA și NU faptele de care sîntem siguri:

Ochelari	Costum negru	Umbrelă	Marsilia		Inginer	Agent asig.	Voiajor	Funcț.
Nu	Nu	Nu	Da	Mercier		Nu		
Nu	Nu	Da	Nu	Limonne		Da		
Nu	Da	Nu	Nu	Ternier		Nu		
Da	Nu	Nu	Nu	Duval		Nu		Nu

Unul din elementele cunoscute este acela că Duval purta ochelari. Deci, în căsuța din primul careu, unde se intersectează orizontala din dreptul lui Duval cu verticala care menționează „ochelari", scriem DA, iar în celelalte căsuțe, de pe aceeași orizontală și verticală, scriem NU, întrucît un altul decît Duval se îmbracă mereu în negru, altul este însoțit permanent de umbrelă și, de asemenea, altul decît Duval este din Marsilia. În ce privește coloana verticală, punem DA, în caseta din dreptul lui Duval, iar în dreptul celorlalți notăm NU, fiindcă unul singur, Duval, poartă ochelari, iar ceilalți nu. Mai departe, scriem în cel de al doilea careu NU în dreptul lui Duval și pe coloana „funcționar", deoarece din enunț cunoaștem că Duval nu era funcționar.

În continuare, cunoaștem că Limonne nu se îmbrăca veșnic în negru (deoarece enunțul arată că îmbrăcămintea sa era extravagantă) și că nici el, nici Ternier nu erau din Marsilia. Completăm cu NU căsuțele respective și mai trecem un DA în al doilea careu, știind că Limonne este agent de asigurare. Privind acum careurile, observăm că singur Limonne mai are o căsuță liberă pentru „umbrelă", și în același timp, pe coloană „Marsilia" putem scrie DA numai în dreptul lui Mercier. Făcînd aceste operații și, firește, scriind NU în celelalte căsuțe de pe liniile și coloanele care conțin de acum cîte un DA, vedem că mai rămîne de completat căsuța lui Ternier, de la intersecția cu coloana „costum negru". Terminînd completarea acestui prim careu, trecem la cel de al doilea, aducînd un element suplimentar, necuprins în enunțurile inițiale, și anume că inginerul se numește Mercier (din enunț știm că inginerul era din Marsilia, iar, după completarea primului careu, observăm că chiriașul din Marsilia se numea Mercier). Inscriind DA în căsuța lui Mercier din dreptul profesiei de inginer și NU în cele ale lui Ternier și Duval din coloana cu aceeași profesie, găsim că Duval nu poate fi decît voiajor comercial. Ultimul a rămas Ternier, care nu are altă căsuță goală decît cea din dreptul profesiei de funcționar. Știind dinainte că funcționarul a fost acela care se recomandase Mapert, aflăm — deci — că la pensiune el a fost înscris sub numele de Ternier.

În loc de epilog

Aici s-a tipărit Almanahul

Nu cu mulți ani în urmă, am fi dedicat asemenea rînduri „lucrătorilor în plumb" — sau, cum le spunea Arghezi, „culegătorilor de semne" — care, cu migala, rafinamentul și măiestria specifice meseriei adaugă valoare și o părticică din simțămintele lor tipăriturilor ce ne încîntă ochii mai înainte de a ne înmobila mintea și sufletul. Acum, cînd ne apropiem de confluența cu ultimul deceniu al acestui mileniu, tipografii si-

LA SIBIU, PRINTRE ARTIȘTII LITEREI

bieni — care au făcut să vadă lumina tiparului această ultimă ediție a Almanahului Flacăra, în condiții grafice pe care cititorul nostru le poate aprecia singur, — mînuiesc compiutere, lucrează „în film", stăpînesc utilaje de tipărit complexe, dar migala, rafinamentul și măiestria nu au dispărut, ci au căpătat o nouă formă de exprimare prin îngemănarea lor cu tehnica modernă.

De fapt, renumele de azi al tiparului sibian se întemeiază, ca și în alte locuri, pe trei elemente: tradiție, modernitate, calitate. Ar mai fi de adăugat, poate, aici, respectul cu totul deosebit față de operă, autor și editor și, drept consecință directă, față de cititor, respect pe

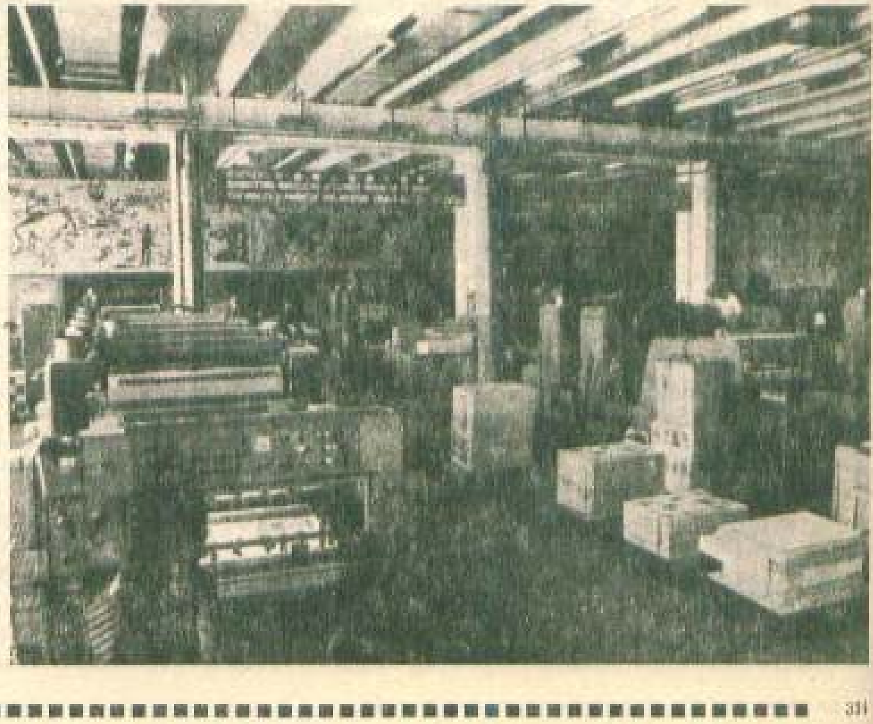

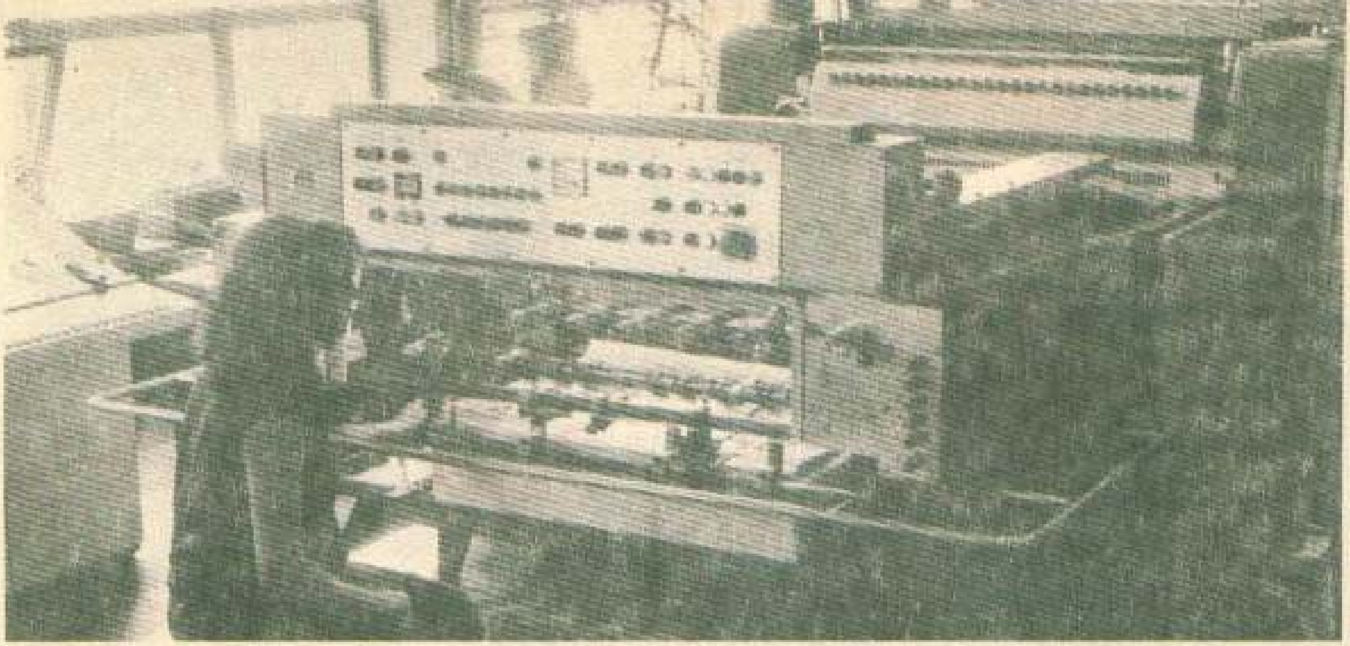

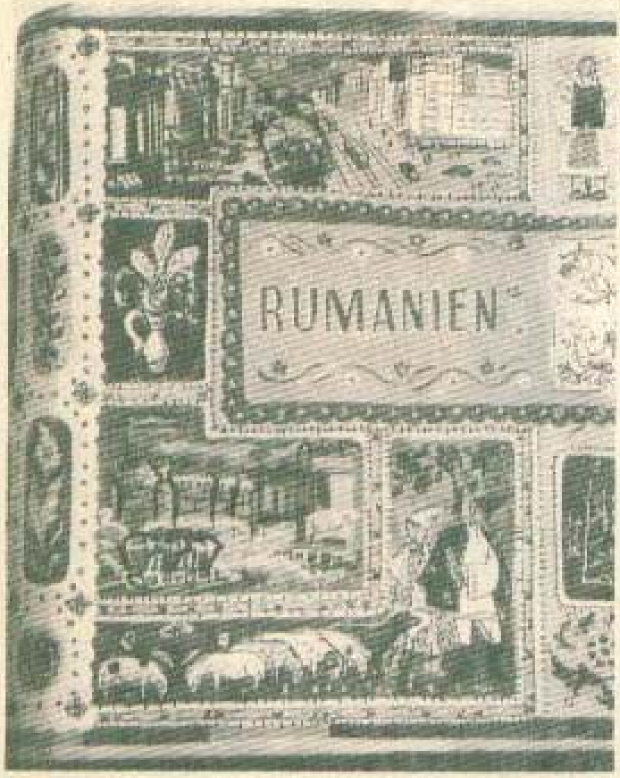

Maeștri ai tehnicilor de vîrf ale branșei, de la fotoculegere (stînga, sus) la tehnologia offset (stînga, jos, și aici, deasupra), dar și ai unor secrete ale profesiei transmise de generații, sibienii sînt autorii unor tipărituri ce le-au dus faima pe multe meridiane. (În imaginea alăturată, Ghidul României în 6 versiuni lingvistice, prima carte românească medaliată cu aur în anii postbelici, la Expoziția internațională de la Leipzig, 1959)

care, din păcate, nu-l întîlnim întotdeauna și în alte tipografii. Ceea ce, de fapt înseamnă un mare respect față de sine, care a caracterizat dintotdeauna profesia tipografilor sibieni, transmisă din tată în fiu. Căci, la Sibiu, întîlnim și acum familii care au practicat de sute de ani această meserie — performanță greu de imaginat în vreun alt oraș al țării, și nu numai în branșa literei.

Istoria tiparului sibian începe la 1528, pe vremea lui Radu de la Afumați și Petru Rareș. Este a doua tipografie care a luat ființă pe meleagurile românești (după cea de la Tîrgoviște, în 1508), dar singura din țară care a dăinuit fără întrerupere pînă azi. În 1544 se tipărește aici prima carte cu slovă românească, de către maestrul tipograf Filip Moldoveanu, stabilit în cetatea sibiană în 1521. Tot el este cel care, în anii 1551 — 1553, a realizat prima carte bilingvă adresată românilor, „Evangheliarul slavo-român", reeditat la Sibiu în 1973 sub egida academiei.

Sărind peste timp, menționăm că în 1853 apare aici ziarul de mare ecou „Telegraful român"; în anii 1896 — 1904 se tipărește aici, sub auspiciile Astrei, prima Enciclopedie românească. Pentru lucrările prezentate la Expoziția mondială de la Paris din 1937, tipografii sibieni au obținut medalia de argint, după ce, în 1929, au fost onorați cu o medalie de aur la Barcelona.

După naționalizare, în 1948, cînd, prin reunirea micilor ateliere ale locului, s-a înființat actuala tipografie, viața tiparului sibian intră în epoca sa moder-

→

„Semn cu semn, literă cu literă, mi-ai refăcut manuscrisele în plumb, oprindu-te la punctul meu cu punctul tău și dînd slovelor deformate linia și simetria unui meșteșug de giuvaier"...

(TUDOR ARGHEZI: „Culegătorul de semne")

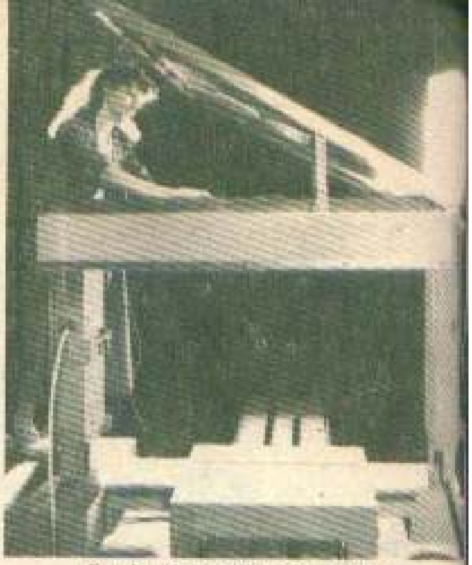

De la tiparnița din 1528 (imaginea de jos) și pînă azi, la moderna cetate a literei, înzestrată cu toate noutățile tehnicii, istoria tiparului sibian este, înainte de toate, o istorie a oamenilor, a unor oameni de talent și de inimă — astăzi încununați cu suprema distincție de „Erou al Muncii Socialiste" — care și-au ridicat meșteșugul la prestigiul de fapt de artă

→ nă. Meșteșugul se transformă în industrie sub aspect tehnologic, organizatoric și al productivității. Încep să capete o anumită semnificație cifrele: în patru decenii, volumul producției marfă a crescut de 50 de ori, iar dacă am pune cap la cap colile tipărite în această perioadă s-ar putea înconjura de 23 de ori Ecuatorul! Dar, în realitate, cartea românească tipărită la Sibiu a înconjurat cu faimă de mult mai multe ori globul. În competiția cu cele mai renumite case editoriale din lume, sibienii zilelor noastre au obținut numeroase medalii la expozițiile de la Leipzig și Frankfurt pe Main — pentru a le aminti doar pe cele de mare prestigiu. Albumele lor se bucură de aprecieri deosebite, fiind traduse și tipărite în prezentarea grafică originală la Uppsala (Suedia), la Tokio sau la New York. Și nu mai puțin relevant este faptul că, în prezent, 44 la sută din producția tipografiei sibiene se exportă.

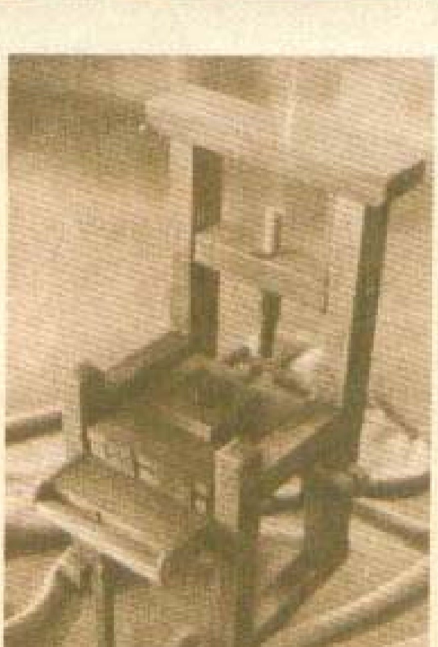

Tipografii sibieni, colectiv distins cu înaltul titlu de „Erou al Muncii Socialiste" (performanță pe care au reeditat-o chiar în zilele cînd almanahul nostru se afla sub tipar, cucerind pentru a doua oară suprema distincție!), se află de mai mulți ani, în permanență, pe primul loc în întrecerea pentru competență, hărnicie și calitate în domeniul pe care îl slujesc și îl reprezintă.

Cînd aveți în mînă o carte frumoasă, duceți-vă cu ochiul și la ultima ei pagină, acolo unde, cu discreție, stă înscris numele colectiv al acelora care au tipărit-o. Și dacă veți întîlni frecvent numele tipografiei de pe malul Cibinului, nu vă mirați. Căci marca tiparului sibian are o tinerețe fără bătrînețe; ca și oamenii de aici, cu care directorului întreprinderii îi place să se laude că trei sferturi au sub 30 de ani. Deci istoria tiparului sibian este încă la început!

VIRGIL SIMION

PROCURAȚI-VĂ DIN TIMP

flacara

Săptăminal de mare tiraj, editat de Frontul Democrației și Unității Socialiste. O revistă a fiecărei familii, cu rubrici de cea mai largă audiență cetățenească („Viața României", „Onorată instanță a moralei", „Cu simțul datoriei față de cetățean", „Flacăra pentru minte, inimă și literatură", „Flacăra la dispoziția dumneavoastră", „Universul", „Sport" etc.), invitindu-vă, in fiecare vineri, la o lectură al cărei profit instructiv-educativ e prețuit de sute de mii de cititori.

REBUS

Cea mai populară revistă de jocuri distractive din România, care, la 1 și 15 ale fiecărei luni, vă oferă un fericit prilej de a vă verifica și imbogăți cunoștințele, petrecindu-vă timpul liber intr-un mod pe cit de util pe atit de plăcut.

ALMANAH flacara

O intinsă informație din cele mai variate domenii, o călătorie prin țară, prin timp și prin lume cu incitante răspintii ale cunoașterii și cu agreabile popasuri de destindere și divertisment.

De realizarea Almanahului Flacăra 1990 s-au ingrijit: NICOLAE ARSENIE (redactor șef adjunct al revistei Flacara) ILIE PURCARU (redactor responsabil al almanahului), COCA PINTILIE (macheta), POMPILIU CLONDA (prezentare artistică), LUCIAN POPA (coperta, grafica), REGHINA VĂRVICI, POMPILIU DUMITRESCU (secretariat tehnic)

Tiparul executat la Intreprinderea poligrafică Sibiu, sub comanda 019046. 30 lei

ALMANAH 1990 flacăra
În paginile almanahului, un amplu sondaj de opinie — cu participarea unor personalități ale vieții publice, dar și a „omului de pe stradă" — cu privire la problemele deceniului care ne desparte de Anul 2000
VINE SECOLUL
XXI
SĂ VINĂ, ÎL AȘTEPTĂM
CU BUCURIE ȘI SPERANȚĂ!